

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของ
เกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

นางสาวบุรฉัตร ห่องโสภณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Factors Affecting to Compliance on Good Agricultural Practices in
Vegetables in Ban Khwao District, Chaiyaphum Province

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
ชื่อและนามสกุล	นางสาวบุรณัตร์ ห่องโสภาก
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มงคล คงเสน)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)	

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของ
เกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัย นางสาวบุรฉัตร ห่องโสภာ รหัสนักศึกษา 2659001073

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา
ชลิบทอง ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผัก 2) ความสำคัญและการ
ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 4) การได้รับและความต้องการการ
ส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และ 5) ปัจจัยและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริม
การเกษตร ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 414 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05
ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้
สถิติพรรณนา การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.5 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.12 ปี จบการศึกษา
ระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 48.0 ปลูกพริก รองลงมาคือ หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือ ข้าวโพด และตะไคร้ ส่วนใหญ่ปลูก
ผักตามความต้องการของตลาด ไม่ใช้วัสดุปรับปรุงบำรุงดินก่อนปลูกผัก ศัตรูผักในแปลงพบโรคพืชและแมลงศัตรูพืช โดย
ร้อยละ 88.7 ใช้สารเคมีในการป้องกันหรือกำจัด รองลงมาใช้ชีวภัณฑ์ 2) เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญในระดับมาก
ที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และเกษตรกรมีระดับการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
เกือบทุกประเด็น ยกเว้นด้านวัตถุดิบตรายทางการเกษตร และด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ 3) เกษตรกรมี
ปัญหาในประเด็นด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก และการบันทึกข้อมูลและการตามสอบในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาในประเด็น
ย่อย พบว่า มีปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาด้านดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำใน
ระดับปานกลาง 4) เกษตรกรได้รับการส่งเสริมโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่มีความต้องการได้รับการส่งเสริมใน 2
ประเด็น อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ และด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริม 5) ปัจจัยด้านจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนมี
ผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในเชิงบวก คือ เมื่อจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีผลให้การ
ปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนปัจจัยด้านประสบการณ์ในการปลูกผักมีผลในเชิงลบ
คือ เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเพิ่มขึ้น มีผลให้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มลดลง และ
แนวทางการส่งเสริม คือ ส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยพิจารณาจากความต้องการของ
เกษตรกรและส่งเสริมผ่านช่องทางที่เหมาะสม ได้แก่ การใช้สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การลงพื้นที่เยี่ยม
เยือน และศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ

คำสำคัญ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การผลิตผัก การส่งเสริมการเกษตร

Thesis title: Factors Affecting to Compliance on Good Agricultural Practices in Vegetables in Ban Khwao District, Chaiyaphum Province

Researcher: Miss. BURACHAT HONGSOPA; ID: 2659001073;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Associate Professor Dr. Chalernsak Toomhirun;(2) Associate Professor DR. Jinda Khlitong ; Academic year: 2023

Abstract

This research had an objective 1) general conditions and vegetables production 2) importance and the practice to good agricultural practices of farmers 3) problems and suggestions in good agricultural practices of farmers 4) the receiving and needs in the extension according to good agricultural practices of farmers and 5) the analysis of extension guideline to good agricultural practice of farmers.

The population of study was 414 vegetable production farmers in the area of Ban Khwao district, Chaiyaphum province who had registered as the department of agricultural extension in 2023. The sample size of 204 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. An interview form was used to collect data and data were analyzed by using descriptive statistics, T-test, multiple regression analysis and content analysis.

The research results found that 1) most of the farmers, 52.5%, were female with an average age of 55.12 years and had completed primary education. Of the farmers, 48.0% grew chili, followed by asparagus, eggplant, corn, and lemongrass. Most farmers grew vegetables according to market demand and did not use soil conditioners before planting. They found plant diseases and insect pests, and 88.7% of farmers used chemicals for pest control, followed by biological agents. 2) Farmers gave the highest level of importance to almost every issue, except for data recording and monitoring, and they practiced good agricultural practices (GAP) at the highest level in almost every area, except for the use of hazardous agricultural chemicals and data recording and monitoring. 3) Farmers faced minor problems in water resources, planting areas, and data recording and monitoring. However, in sub-issues, they faced severe water shortages and moderate soil degradation with low fertility. 4) Farmers received low levels of extension overall but expressed a high demand for extension in two areas: knowledge and personal media for extension. 5) The number of non-household laborers positively affected farmers' good agricultural practices, meaning that as the number of non-household workers increased, adherence to GAP also increased. However, experience in growing vegetables had a negative effect: as farmers gained more experience in vegetable cultivation, the tendency to follow GAP decreased. And the extension guidelines included the extension of vegetable production according to Good Agricultural Practices by considering the needs of farmers and the extension through appropriate channels such as the use of personal media, publication media, electronic media, field visitation and field trip.

Keywords : Good agricultural practice, Factors affecting, vegetable production, Agricultural extension

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง และ รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริธู ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และแนะนำแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบ ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มงคล คงเสน ประธานกรรมการสอบ ที่ได้กรุณาชี้แนะ ให้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณผู้นำชุมชน และเกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและ กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัยในครั้งนี้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสมมาถ คุณแม่เกษรา ห้องโสภา บิดามารดาของ ผู้วิจัย ที่คอยให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านการศึกษาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการดำเนินงานได้ไม่มากนัก น้อย คุณค่า ความสำเร็จ และประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ครอบครัว ครู บาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

นางสาวบุรฉัตร ห้องโสภา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ	9
ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผัก	13
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	23
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	29
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร	51
ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	67
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	78
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกร.....	82
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย.....	89
ตอนที่ 6 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร....	93
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
สรุปการวิจัย	98
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	114
ก เครื่องมือการวิจัย.....	115
ข การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity)....	128
ค การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความเที่ยง (Reliability Consistency)....	134
ประวัติผู้วิจัย	137

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	แมลงศัตรูพืชผักที่สำคัญและการป้องกันกำจัด..... 19
ตารางที่ 2.2	โรคพืชผักที่สำคัญและการป้องกันกำจัด..... 21
ตารางที่ 2.3	สรุปตัวแปรจากการทบทวนวรรณกรรม 39
ตารางที่ 3.1	การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา..... 43
ตารางที่ 3.2	การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความเที่ยง 44
ตารางที่ 3.3	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย 49
ตารางที่ 4.1	แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางสังคม 51
ตารางที่ 4.2	แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 56
ตารางที่ 4.3	แสดงต้นทุนและรายได้จากการปลูกพืชผัก 59
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพการผลิตผักของเกษตรกร 62
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ ดีของเกษตรกร ด้านแหล่งน้ำ 67
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ ดีของเกษตรกร ด้านพื้นที่ปลูก 68
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ ดีของเกษตรกร ด้านวัตถุดิบทางการเกษตร 70
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ ดีของเกษตรกร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 71
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของ เกษตรกร ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 73

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.10	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา ..	74
ตารางที่ 4.11	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล	76
ตารางที่ 4.12	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	77
ตารางที่ 4.13	แสดงปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	79
ตารางที่ 4.14	แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	82
ตารางที่ 4.15	แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร	84
ตารางที่ 4.16	แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร	85
ตารางที่ 4.17	แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร	86
ตารางที่ 4.18	แสดงการได้รับและความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร	88
ตารางที่ 4.19	แสดงการเปรียบเทียบระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	90
ตารางที่ 4.20	แสดงการเปรียบเทียบระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	91
ตารางที่ 4.21	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	92
ตารางที่ 4.22	แสดงการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ	94

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แสดงแผนที่ขอบเขตการปกครองระดับตำบล อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ	9
ภาพที่ 4.1 แสดงแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ	96

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผักเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีความต้องการบริโภคสูง ปลูกง่าย มีอายุเก็บเกี่ยวสั้น สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้ตลอดทั้งปี โดยในปี พ.ศ. 2566 สินค้าผักและผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายตัวในตลาดสหพันธรัฐมาเลเซีย ญี่ปุ่น และไต้หวัน มีมูลค่าการส่งออก 33,127 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.86 ของมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566 น. 15-16) การผลิตผักให้ได้คุณภาพดีและมีผลผลิตสูง จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเตรียมแปลง ปลูก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน คุณภาพของเมล็ดพันธุ์หรือต้นพันธุ์ วิธีการจัดการศัตรูพืชผัก การดูแลบำรุงรักษาพืชผักให้มีความสมบูรณ์ ตลอดจนการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (Good Agricultural Practice) หรือ GAP พืชอาหาร เป็นแนวทางในการทำเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย โดยการปฏิบัติที่ปลอดภัยต่อเกษตรกร ผลิตผลไม่เกิดการปนเปื้อนของสิ่งอันตรายต่อการบริโภค และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2564) สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและยกระดับสู่มาตรฐานสากล ด้วยงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม ว่าด้วยเรื่องส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน นั่นคือ 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ เช่น มาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ ฮาลาล รวมทั้งมาตรฐานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และ 2) ส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และปลูกฝังให้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนายกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560)

จากสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรเปลี่ยนจากการปลูกแบบดั้งเดิมที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เป็นการปลูกแบบเร่งผลผลิตให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยใช้สารเคมีในการบำรุง ป้องกัน

กำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชในปริมาณที่มากเกินไปจนความจำเป็นและใช้อย่างผิดวิธี ทำให้เกิดเป็นสารพิษตกค้างอยู่ในผลผลิต ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและเป็นอันตรายต่อตัวเกษตรกรเอง อีกทั้งสถานการณ์การค้าของโลกในปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการค้าสูงขึ้น ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญและใช้เรื่องมาตรฐานสินค้าเกษตร มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary; SPS) รวมถึงมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอื่น ๆ มาเป็นข้อต่อรองทางการค้า อีกทั้งมีการกำหนดเงื่อนไขที่มีความเข้มงวดมากขึ้น เช่น กำหนดค่าสูงสุดของสารตกค้างที่อนุญาตให้มีได้ (Maximum Residue Limits; MRLs) ของสารเคมีและสารตกค้างอื่น ๆ การตรวจสอบย้อนกลับ เป็นต้น (แพรววิ เคหะสุวรรณ และอนุสรณ์ มุลป้อม, 2557)

อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน อีกทั้งยังเป็นแหล่งปลูกผักขนาดใหญ่อันดับ 2 ของจังหวัดชัยภูมิ จากทั้งหมด 16 อำเภอ จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2566/67 สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านเขว้า (2566) พบว่า อำเภอบ้านเขว้ามีเกษตรกรผู้ปลูกผักทั้งหมด 414 ราย มีพื้นที่ปลูกผักทั้งหมด 1,079.31 ไร่ คิดเป็น 16.89% ของพื้นที่ปลูกผักของจังหวัดชัยภูมิ โดยพืชผักที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ พืชตระกูลพริก ได้แก่ พริกชี้หนูเมียดใหญ่ พริกชี้หนูเมียดเล็ก และพริกใหญ่ รวม 719.81 ไร่ ข้าวโพด 121 ไร่ และพืชตระกูลมะเขือ ได้แก่ มะเขือเปราะ มะเขือยาว รวม 104.75 ไร่ หอมแบ่ง 60.25 ไร่ หน่อไม้ฝรั่ง 23.75 ไร่ ตะไคร้ 21 ไร่ และพืชผักสวนครัวอื่น ๆ รวม 28.75 ไร่ ซึ่งผักที่เกษตรกรนิยมปลูกจะเป็นผักอายุสั้น เนื่องจากปลูกง่าย ใช้น้ำน้อย ได้ผลผลิตเร็ว สร้างรายได้ให้เกษตรกรได้ตลอดทั้งปี แต่พืชผักที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือ GAP อีกทั้งยังพบปัญหาด้านการตลาด ช่องทางการจำหน่าย และผลผลิตถูกกำหนดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง

จากเหตุผลและผลการสำรวจข้างต้น การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการที่เกษตรกรจะนำมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีไปใช้ปฏิบัติ จึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาให้เกษตรกรผลิตพืชผักอย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน โดยต้องมีการศึกษาถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการผลิต การให้ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การได้รับและความต้องการการส่งเสริม รวมถึงศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้กับเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักต่อไป

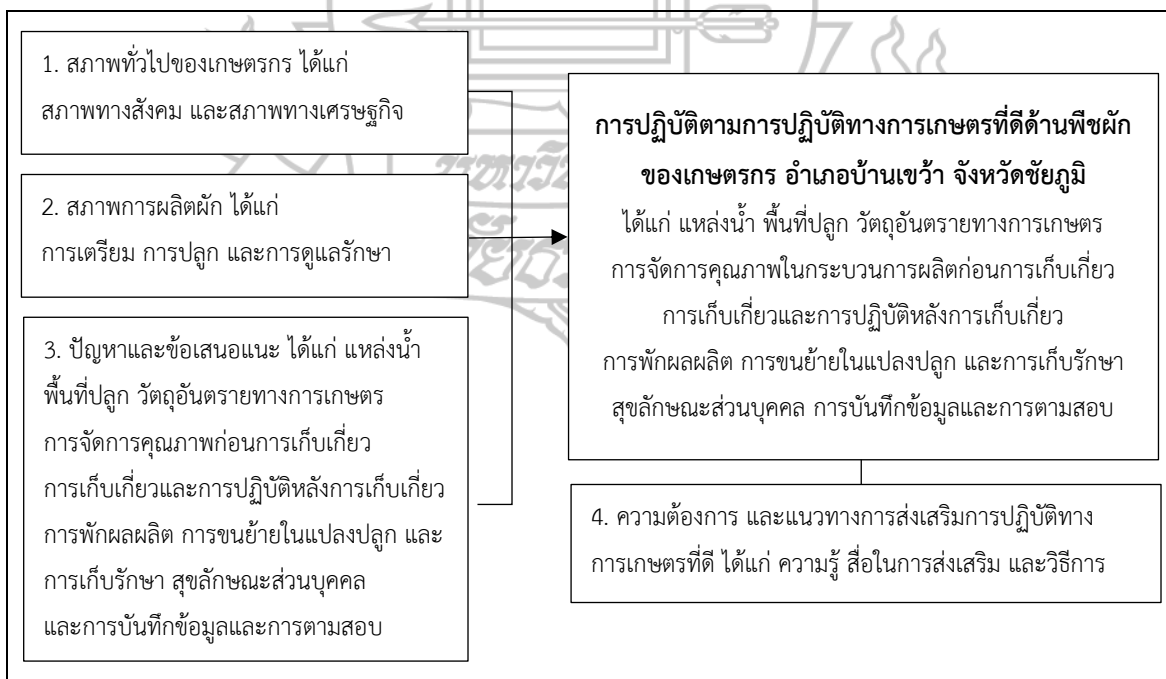
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

จากความสำคัญ และประเด็นปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อเปรียบเทียบการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 2.5 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาได้ จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตผัก 3) การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ 5) ความต้องการได้รับการส่งเสริมการเกษตร โดยแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ โดยประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

3.1 สภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย

3.1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร ประสบการณ์ในการปลูกผัก การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร

3.1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่การปลูกผัก จำนวนแรงงาน แหล่งเงินทุน รายได้จากการขายผัก และต้นทุนการปลูกผัก

3.2 สภาพการผลิตผัก ได้แก่ การเตรียม การปลูก และการดูแลรักษา

3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

3.4 ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้แก่ ความรู้สื่อในการส่งเสริม และวิธีการส่งเสริม

4. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

1) ระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรแตกต่างกัน

2) ระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรแตกต่างกัน

3) ปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีขอบเขตการวิจัย จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 2) สภาพการผลิตผักของเกษตรกร 3) การให้ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 5) การได้รับและความต้องการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และ 6) แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

5.2 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตประชากรเป็น เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2566

5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ทำการวิจัย คือ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการวิจัยครอบคลุม ระยะการเตรียมการวิจัย ระยะดำเนินการวิจัย และระยะสรุป รายงานผลการวิจัย ตั้งแต่เดือนกันยายน 2566 ถึง เดือนสิงหาคม 2567 รวมระยะเวลา 11 เดือน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีนิยามศัพท์เฉพาะงานวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จำนวน 8 ข้อ ดังนี้

6.1 เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพปลูกผัก ในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2566

6.2 ผัก หมายถึง พืชผักที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น บริโภคส่วนผล หัว ใบ ที่เกษตรกรปลูกในพื้นที่อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ในปี พ.ศ. 2566

6.3 กระบวนการปลูกผักหรือการผลิตผัก หมายถึง ขั้นตอนการปลูกผัก ตั้งแต่เตรียมดิน เตรียมพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว จนถึงการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

6.4 มาตรฐาน หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ถือเป็นแนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยกระบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบรายการทางการเกษตร การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูล และการตามสอบ

6.5 การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หมายถึง แนวทางในการผลิตหรือปลูกผักเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยกระบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบรายการทางการเกษตร การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูล และการตามสอบ

6.6 การส่งเสริม หมายถึง การนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี ถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต แก้ไขปัญหา เพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6.7 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ความต้องการของเกษตรกรที่อยากจะได้รับ การส่งเสริมในประเด็นด้านความรู้ สื่อและวิธีการการส่งเสริม

6.8 แนวทางการส่งเสริม หมายถึง กระบวนการหรือแบบแผนที่ใช้ในการดำเนินการเพื่อ มุ่งให้เกษตรกรเกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีประโยชน์ที่จะได้รับใน 4 ด้าน ดังนี้

7.1 ด้านผู้วิจัย

เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

7.2 ด้านประชากรเป้าหมาย

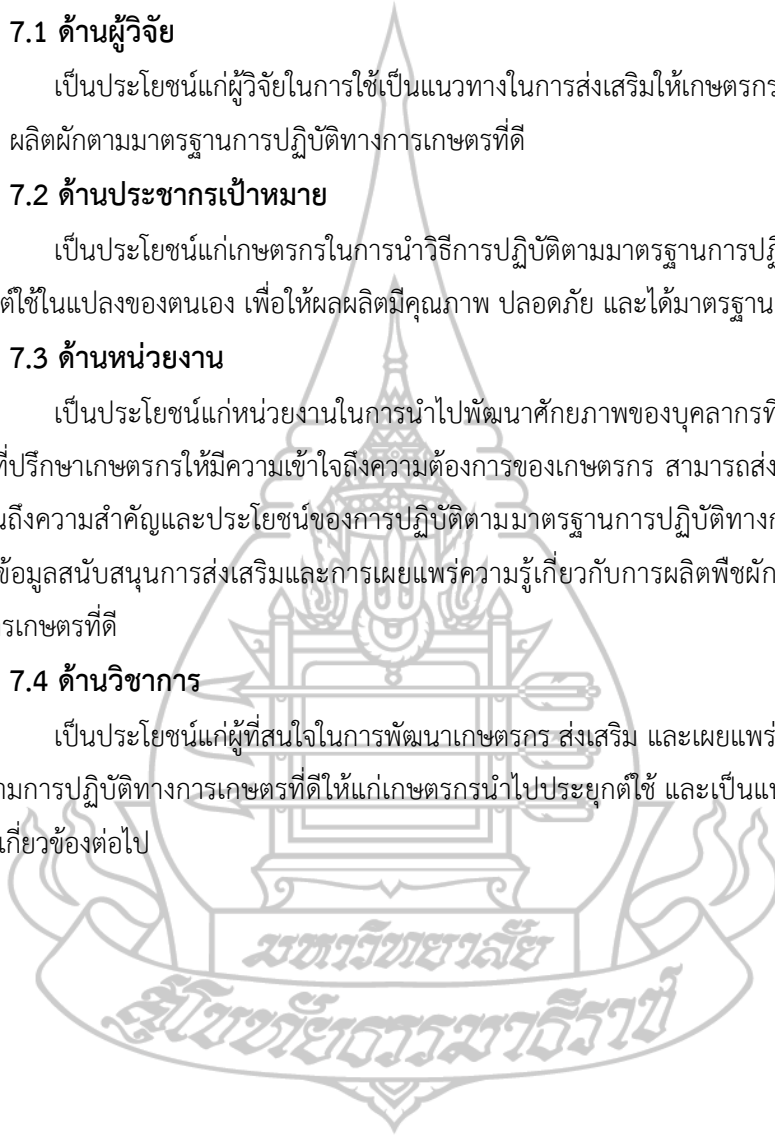
เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในการนำวิธีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีไปประยุกต์ใช้ในแปลงของตนเอง เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน

7.3 ด้านหน่วยงาน

เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานในการนำไปพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ในฐานะของที่ปรึกษาเกษตรกรให้มีความเข้าใจถึงความต้องการของเกษตรกร สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนการส่งเสริมและการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

7.4 ด้านวิชาการ

เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในการพัฒนาเกษตรกร ส่งเสริม และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกรนำไปประยุกต์ใช้ และเป็นแนวทางในการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และเขตการปกครอง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ลักษณะดิน การใช้ประโยชน์ และปัญหา แหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์ และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร
2. ความรู้เกี่ยวกับพืชผัก ได้แก่ ความหมาย การจำแนกประเภทพืชผัก การปลูกพืชผัก และการดูแลรักษา การเตรียมแปลงปลูก การปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และการจัดการศัตรูพืชผัก
3. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) ในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9001-2564 โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ได้แก่ ความหมาย ข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ดังนี้ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัสดุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และประโยชน์ของการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ และทฤษฎีการสื่อสาร
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติและการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร การส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1. สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรมในเรื่อง สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ ทบทวนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ เขตการปกครอง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ลักษณะดินและความเหมาะสมในการปลูกพืช แหล่งน้ำ และการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการเกษตร จากแผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ (2565) และข้อมูลการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2566/67 สำนักงานเกษตร อำเภอบ้านเขว้า (2566) ได้อธิบายถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และเขตการปกครอง

อำเภอบ้านเขว้า ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิไปทางทิศตะวันตก ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 225 (ชัยภูมิ-นครสวรรค์) ระยะทาง 13 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 331 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 340,196.87 ไร่ หรือ 544.315 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 3.83 ของพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิ

อำเภอบ้านเขว้า แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล จำนวน 88 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลบ้านเขว้า 19 หมู่บ้าน ตำบลตลาดแร้ง 18 หมู่บ้าน ตำบลลุ่มลำชี 22 หมู่บ้าน ตำบลชีบน 12 หมู่บ้าน ตำบลภูแลนคา 8 หมู่บ้าน และตำบลโนนแดง 9 หมู่บ้าน

ภาพที่ 2.1 แผนที่ขอบเขตการปกครองระดับตำบล อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
ที่มา : อำเภอบ้านเขว้า (2565)

1.2 สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ที่ทิศเหนือเป็นเทือกเขาภูแลนคา ถือเป็นแนวภูเขาที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ และเป็นพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำชี ส่วนใหญ่เป็นเนินเขา ป่าเบญจพรรณ พื้นดินเป็นกรวด หิน ทราย บางแห่งเป็นดินลูกรัง ดินไม่อุ้มน้ำ ขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำ เหมาะสำหรับการเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชไร่ หรือทำฟาร์มปศุสัตว์ ในขณะที่พื้นที่ตอนกลางและด้านทิศใต้เป็นที่ราบลุ่มผืนใหญ่ตามแนวลุ่มแม่น้ำชี มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะสำหรับการทำนาปลูกข้าว และปลูกผัก แต่ยังมีปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน

1.3 สภาพภูมิอากาศ

เป็นแบบร้อนชื้น อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน โดยระยะเวลาในแต่ละฤดูอาจคลาดเคลื่อนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละปี ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดผ่าน คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ โดยฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มีฝนตกหนักที่สุดในเดือนกันยายน ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่พฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม

1.4 ลักษณะดิน การใช้ประโยชน์ และปัญหา

อำเภอบ้านเขว้า มีกลุ่มชุดดิน 6 กลุ่ม มี ลักษณะเด่น การใช้ประโยชน์ และปัญหา ดังต่อไปนี้

1.4.1 กลุ่มชุดดิน 4 ได้แก่ ชุดดินพิมาย (Pm) และชุดดินราชบุรี (Rb)

ลักษณะเด่น: เป็นกลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าที่มีอายุน้อย ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

การใช้ประโยชน์: ใช้ทำนา บางแห่งยกร่องเพื่อปลูกพืชผักหรือผลไม้ ซึ่งมักจะให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหา: โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกกระแหง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

1.4.2 กลุ่มชุดดิน 35 ได้แก่ ชุดดินโคราช (Kt) และชุดดินวาริน (Wn)

ลักษณะเด่น: เป็นกลุ่มดินร่วนละเอียดลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

การใช้ประโยชน์: ใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น

ปัญหา: ดินปนทราย เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชะล้าง

1.4.3 กลุ่มชุดดิน 38 ได้แก่ ชุดดินท่าม่วง (Tm)

ลักษณะเด่น: เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบสีเทาที่เกิดจากตะกอนริมแม่น้ำ มีปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลางการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

การใช้ประโยชน์: ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกผัก และสวนไม้ผลและยาสูบ

ปัญหา: ในช่วงฤดูฝน น้ำในลำน้ำอาจเอ่อล้นฝั่ง ทำความเสียหายให้แก่พืชผลได้

1.4.4 กลุ่มชุดดิน 49 ได้แก่ ชุดดินบรบีอ (Bb) และชุดดินโพนพิสัย (Pp)

ลักษณะเด่น: เป็นกลุ่มดินต้นถึงลูกรังหรือชั้นเชื่อมแข็งของเหล็กที่บอบบนชั้นดินเหนียว ปฏิกิริยาดินเป็นกรดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

การใช้ประโยชน์: ส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ พืชหญ้าธรรมชาติ ที่รกร้างว่างเปล่าป่าเต็งรังหรือใช้ปลูกไม้โตเร็ว

ปัญหา: เป็นดินต้นถึงชั้นก้อนกรวดหรือลูกรังที่บอบบนชั้นดินเหนียว และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางแห่งมีก้อนศิลาแลงไหลล่องกระจายอยู่ทั่วไปเป็นอุปสรรคต่อการเกษตรกรรม บริเวณที่มีความลาดชันสูงเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินอย่างรุนแรง

1.4.5 กลุ่มชุดดิน 62 ได้แก่ พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (SC : slope complex)

ลักษณะเด่น: เป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่บริเวณนี้ยังไม่มีการศึกษา สำรวจและจำแนกดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ซึ่งถือว่ายากต่อการจัดการดูแลรักษาสำหรับการเกษตร

การใช้ประโยชน์: กลุ่มดินนี้ไม่ควรนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เนื่องจากมีปัญหามากมายประการที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ ควรสงวนไว้เป็นป่าตามธรรมชาติเพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร

ปัญหา: มีความลาดชันสูงมาก ในพื้นที่ทำการเกษตรจะเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดินอย่างรุนแรง ขาดแคลนน้ำและบางพื้นที่อาจพบชั้นหินพื้นหรือเศษหินกระจายอยู่บริเวณหน้าดิน

1.5 แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์

อำเภอบ้านเขวามีแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำชี ที่ถือได้ว่าเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดในประเทศไทย มีจุดกำเนิดที่เทือกเขาพญาฝ่อและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวในเขตอำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ไหลผ่านพื้นที่อำเภอบ้านเขว้า คิดเป็นระยะทาง 102 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขา 32 สาย ความยาวรวมกันประมาณ 283 กิโลเมตร ตลอดแนวลำน้ำชี ในพื้นที่อำเภอบ้านเขว้ามีลำห้วยสาขาและบึงขนาดใหญ่ที่มีการกักเก็บน้ำในลักษณะแก้มลิงหลายแห่ง เช่น ห้วยชีลอง ลำห้วยคลองไผ่งาม ลำห้วยกุดเป็น อ่างเก็บน้ำบ่าซ่าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำสำคัญที่มีขนาดใหญ่ที่สามารถกักเก็บน้ำได้เกิน 100 ไร่ หลายแห่งในพื้นที่ ได้แก่ บึงโลโพ และหนองขวาง อยู่ในพื้นที่ตำบลลุ่มลำชี

หนองเรือ อยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านเขว้า บึงเป็ล้อย และหนองหัวภู อยู่ในพื้นที่ตำบลตลาดแร้ง หนองกระทุ่ม อยู่ในพื้นที่ตำบลชีบน เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเหล่านี้ในการทำการเกษตรได้

1.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร

แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ (2565) ให้รายละเอียดข้อมูลไว้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินจะแบ่งตามสภาพภูมิประเทศ โดยพื้นที่ด้านทิศเหนือเป็นที่ราบมีภูเขาสลับบ้างเล็กน้อย ใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าวนาปี และปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง โรงงาน อ้อยโรงงาน และพื้นที่ด้านทิศใต้และทิศตะวันออกเป็นที่ราบ ใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าว ทั้งนาปีและนาปรัง รวมทั้งพืชไร่และพืชผัก เช่น อ้อยโรงงาน ข้าวโพด พริก หอมแดง เป็นต้น และจากข้อมูลการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2566/67 สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านเขว้า (2566) แบ่งการปลูกพืชได้ ดังนี้

1.6.1 ข้าว

พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ตามแนวลำแม่น้ำชี มีพื้นที่ปลูกรวม 125,000.09 ไร่ หรือคิดเป็น 36.74% ของพื้นที่อำเภอ เกษตรกร 10,282 ครัวเรือน โดยมีการปลูกมากในตำบลตลาดแร้ง 35,008.51 ไร่ ตำบลบ้านเขว้า 23,459.41 ไร่ ตำบลลุ่มลำชี 23,154.85 ไร่ ตำบลชีบน 17,945.58 ไร่ ตำบลภูแลนคา 12,990.01 ไร่ และตำบลโนนแดง 12,441.75 ไร่ ตามลำดับ

1.6.2 มันสำปะหลังโรงงาน

มันสำปะหลังจัดเป็นพืชไร่ที่มีการปลูกมากที่สุด อยู่ด้านทิศเหนือของอำเภอ มีพื้นที่ปลูกรวม 83,508.76 ไร่ หรือคิดเป็น 24.55% ของพื้นที่อำเภอ เกษตรกร 5,071 ครัวเรือน โดยมีการปลูกมากในตำบลชีบน 29,619.47 ไร่ ตำบลตลาดแร้ง 26,227.38 ไร่ ตำบลภูแลนคา 17,150.55 ไร่ ตำบลโนนแดง 10,056.36 ไร่ ตำบลบ้านเขว้า 412.50 ไร่ และปลูกน้อยที่สุดในตำบลลุ่มลำชี 42.50 ไร่

1.6.3 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชไร่ที่มีการปลูกมากเป็นอันดับสองรองมาจากมันสำปะหลัง โรงงาน มีพื้นที่ปลูกรวม 1,388.28 ไร่ หรือคิดเป็น 0.41% ของพื้นที่อำเภอ เกษตรกร 204 ครัวเรือน โดยมีการปลูกมากในตำบลบ้านเขว้า 591.78 ไร่ ตำบลโนนแดง 305.75 ไร่ และตำบลลุ่มลำชี 230.50 ไร่

1.6.4 พืชผัก

อำเภอบ้านเขว้า เป็นแหล่งปลูกผักขนาดใหญ่อันดับ 2 ของจังหวัดชัยภูมิ จากทั้งหมด 16 อำเภอ จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2566/67 สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2566) พบว่า อำเภอบ้านเขว้ามีพื้นที่ปลูกผักทั้งหมด 1,079.31 ไร่ คิด

เป็น 16.89% ของพื้นที่ปลูกผักของจังหวัดชัยภูมิ เป็นอันดับ 2 รองจากอำเภอเกษตรสมบูรณ์ ที่มีพื้นที่ปลูกผักทั้งหมด 1,179.63 ไร่

จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2566/67 สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านเขว้า (2566) พบว่า อำเภอบ้านเขว้ามีเกษตรกรผู้ปลูกผักทั้งหมด 414 ครัวเรือน มีการปลูกมากที่สุดในตำบลลุ่มลำชี 988.06 ไร่ เกษตรกร 344 ครัวเรือน รองลงมาเป็นตำบลบ้านเขว้า 55.25 ไร่ เกษตรกร 32 ครัวเรือน ตำบลภูแลนคา 21 ไร่ เกษตรกร 29 ครัวเรือน และตำบลชีบน ตำบลตลาดแร้ง ตำบลโนนแดง เล็กน้อย โดยพืชผักที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ พืชตระกูลพริก ได้แก่ พริกชี้หนูเม็ดใหญ่ พริกชี้หนูเม็ดเล็ก และพริกใหญ่ รวม 719.81 ไร่ ข้าวโพด 121 ไร่ และพืชตระกูลมะเขือ ได้แก่ มะเขือเปราะ มะเขือยาว รวม 104.75 ไร่ หอมแบ่ง 60.25 ไร่ หน่อไม้ฝรั่ง 23.75 ไร่ ตะไคร้ 21 ไร่ และพืชผักสวนครัวอื่น ๆ รวม 28.75 ไร่

1.6.5 ไม้ผลไม้ยืนต้น

อำเภอบ้านเขว้า มีเกษตรกรปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นเล็กน้อย โดยมีพื้นที่ปลูกไม้ผล 332.14 ไร่ พืชที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ กล้วย และมะม่วง ส่วนไม้ยืนต้น มีพื้นที่ปลูกรวม 319.50 ไร่ พืชที่ปลูกมากที่สุด คือ ยางพารา

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า อำเภอบ้านเขว้าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิด ทั้งข้าวนาปี และมันสำปะหลังโรงงาน นอกจากนี้ พื้นที่ปลูกผักถือเป็นแหล่งปลูกผักขนาดใหญ่ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ ผลผลิตจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกอำเภอ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตถึงในพื้นที่ และมีการปลูกหมุนเวียนตลอดทั้งปี

2. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผัก

การผลิตผักให้ได้คุณภาพดีและมีผลผลิตสูง จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเตรียมดินหรือแปลงปลูก คุณภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดิน คุณภาพของเมล็ด ผักหรือต้นพันธุ์ วิธีการจัดการศัตรูพืชผัก และการดูแลบำรุงรักษาพืชผักให้มีความสมบูรณ์ นอกจากนั้น การพิจารณาเลือกชนิดของผักที่จะปลูกให้เหมาะสมกับฤดูกาลและสภาพพื้นที่ก็มีความสำคัญ เพราะพืชผักแต่ละชนิดจะมีวิธีการปลูก และมีความต้องการปัจจัยในการผลิตที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผัก ได้แก่ การจำแนกประเภทพืชผัก

การปลูกพืชผักและการดูแลรักษา การเตรียมแปลงปลูก การปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และการจัดการศัตรูพืชผัก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความหมาย

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ได้ให้ความหมายของพืชผักไว้ว่า หมายถึง พืชที่สามารถนำส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล และราก มาบริโภคได้ ไม่ว่าจะบริโภคสดหรือต้องทำให้สุกก่อนรับประทาน ส่วนใหญ่พืชผักจะเป็นพืชล้มลุกมีลักษณะอวบน้ำ อ่อนนุ่ม ไม่แข็ง มีรสค่อนข้างหวาน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562) ได้ให้ความหมายของพืชผักไว้ว่า หมายถึง พืชที่สามารถนำส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล และราก มาบริโภคได้ไม่ว่าบริโภคสดหรือทำให้สุกก่อนรับประทาน อาจใช้เป็นส่วนประกอบหลักหรือส่วนประกอบรอง หรือเป็นเครื่องเคียงช่วยให้น้ำรับประทานยิ่งขึ้น

2.2 การจำแนกประเภทพืชผัก

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) กล่าวว่า พืชผักสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ อาจแบ่งได้ดังนี้

2.2.1 การจำแนกตามหลักพฤกษศาสตร์ ได้แก่

- 1) พืชผักตระกูลกะหล่ำ เช่น กะหล่ำปลี กะหล่ำปม ผักกาดเขียว ผักกาดขาว คะน้า บร็อคโคลี่ และกวางตุ้ง
- 2) พืชผักตระกูลถั่ว เช่น ถั่วลันเตา ถั่วแขก และถั่วฝักยาว
- 3) พืชผักตระกูลแตง เช่น แตงกวา ตำลึง บวบ ฟัก และมะระ
- 4) พืชผักตระกูลหอม กระเทียม เช่น กุยฉ่าย กระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ และหอมแบ่ง
- 5) พืชผักตระกูลพริก มะเขือ เช่น พริกหวาน พริกชี้หนู มะเขือเปราะ และมะเขือยาว

2.2.2 การจำแนกตามฤดูปลูกของประเทศไทย ได้แก่

- 1) ผักฤดูหนาว เช่น กะหล่ำปลี กระเทียม คะน้า แครอท บร็อคโคลี่ ถั่วลันเตา และมันฝรั่ง
- 2) ผักฤดูร้อน เช่น ข้าวโพด มะเขือเทศ พริก ฟักทอง แตงกวา และมะเขือยาว

2.2.3 การจำแนกตามส่วนที่รับประทานได้ ได้แก่

- 1) ราก เช่น แครอท บีท แรดิช มันเทศ และผักกาดหัว
- 2) ลำต้น เช่น กะหล่ำปม หน่อไม้ฝรั่ง กลอย เหือก และมันฝรั่ง
- 3) ใบ เช่น หอม กระเทียม ผักกะหล่ำ ผักกาดต่าง ๆ คะน้า และผักบุ้ง

4) ดอก เช่น บร็อคโคลี่ และกะหล่ำดอก

5) ผล เช่น กระจับปี่เขียว แตงกวา ถั่วลันเตา ฟัก มะเขือ บวบ พริก

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562) ได้จำแนกชนิดผักออกเป็น 3 ชนิด ตามอายุการเก็บเกี่ยว ดังนี้

1) ผักอายุสั้น หมายถึง ผักที่มีอายุตั้งแต่ปลูกจนถึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ น้อยกว่า 2 เดือน มีการเจริญเติบโตรวดเร็ว สามารถปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในเวลาสั้น เช่น ผักบุ้งจีน คะน้า กวางตุ้ง เป็นต้น

2) ผักอายุปานกลาง หมายถึง ผักที่มีอายุประมาณ 2-5 เดือน ตั้งแต่ปลูกจนถึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตไปบริโภคได้ เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี กะหล่ำดอก ถั่วฝักยาว บวบ มะระ และฟักทอง เป็นต้น

3) ผักยืนต้น หมายถึง ผักที่สามารถปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตไปรับประทานได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปลูกและอยู่ข้ามปี เช่น ผักหวาน กะเพรา โหระพา แมงลัก ชিং ข่า ตะไคร้ และกระชาย เป็นต้น

นอกจากนี้ พืชผักยังสามารถจำแนกได้ตามหลักโภชนาการ จำแนกตามแหล่งอาศัย จำแนกตามระดับความทนทานต่อความเป็นกรดในดิน จำแนกตามความทนทานต่อระดับความเค็มของดิน และจำแนกตามระดับความลึกของรากพืชผัก ได้อีกด้วย

2.3 การปลูกพืชผักและการดูแลรักษา

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) กล่าวว่า ในการผลิตพืชผักเพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูง มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และมีคุณภาพดีนั้น เกษตรกรจะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่การเลือกเมล็ดพันธุ์ การปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การดูแลรักษา รวมถึงการควบคุม ป้องกัน กำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ดังนี้

2.3.1 เมล็ดพันธุ์พืชผัก

เมล็ดพันธุ์ คือ เมล็ดพืชที่มีชีวิตซึ่งเมื่อนำไปปลูกหรือนำไปขยายพันธุ์แล้วจะได้ต้นที่เจริญงอกงามตรงตามพันธุ์กรรมของพืชนั้น และอาจเสื่อมคุณภาพได้เมื่อเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เป็นเวลานานเกินไปหรือไม่ถูกวิธี ดังนั้น ในการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์พืชผักจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) ตรงตามพันธุ์ที่ต้องการ คือ ให้ผลผลิตที่มีลักษณะตรงตามความต้องการของเกษตรกรโดยคำนึงถึงความต้องการของตลาด

2) เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่ปลูก

3) เมล็ดพันธุ์ที่นำมาใช้ควรมีอัตราการงอกสูงและไม่หมดอายุ

4) เลือกซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้

2.3.2 การเพาะเมล็ด

1) วัสดุเพาะและอุปกรณ์

การเพาะเมล็ดพันธุ์พืชผักที่นิยม มี 2 วิธี ดังนี้

(1) การเพาะในแปลงเพาะ เป็นที่นิยมของเกษตรกร โดยเลือกบริเวณใกล้ที่อยู่อาศัย สะดวกต่อการดูแล ดินมีความอุดมสมบูรณ์ดี น้ำไม่ท่วม และไม่ควรมีต้นไม้ใหญ่หรือบ้านเรือนบังแสงแดด เพื่อให้ต้นกล้าได้รับแสงแดดเพียงพอ

(2) การเพาะกล้าในภาชนะ เป็นวิธีที่นิยมในปัจจุบัน เหมาะสำหรับเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาแพงและขนาดเล็ก เพราะสะดวกในการดูแลกล้า ใช้พื้นที่ไม่มากนัก ทั้งการให้น้ำและจัดการศัตรูพืช เคลื่อนย้ายง่าย และทราบจำนวนต้นกล้าแน่นอน

2.3.3 เทคนิคและวิธีการดูแลกล้าผัก

1) การรดน้ำ ควรใช้บัวฝอยรดวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น ระวังไม่ให้แฉะเกินไป

2) การทำร่ม หากบริเวณที่เพาะกล้าได้รับแสงแดดตลอดวันควรทำร่มให้ในระยะแรกให้ได้รับแสงแดดในช่วงเช้ามืดก่อน 8.00 น. และช่วงบ่ายหลัง 16.00 น. แล้วค่อยเพิ่มการรับแสงแดดจนกล้ามีอายุ 2 สัปดาห์และแข็งแรงมากพอ จึงให้รับแสงแดดได้ตามปกติ

3) การถอนแยก และถอนต้นกล้าที่เป็นโรคทิ้ง โดยเฉพาะการเพาะในแปลงเพาะที่ต้นกล้าอาจจะชิดกันเกินไป ทำให้เป็นโรค ควรถอนต้นที่อ่อนแอและเป็นโรคออกเพื่อให้เกิดระยะห่างสามารถรับแสงแดดอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ต้นกล้าแข็งแรงทนทานต่อโรค

4) รดน้ำปุ๋ยมูลผสมน้ำ อัตราส่วนปุ๋ยมูลและน้ำ 1:5 เพื่อป้องกันโรค

2.4 การเตรียมแปลงปลูก

ปัจจุบันพื้นที่การเกษตรในประเทศไทยมีการปลูกพืชซ้ำในพื้นที่เดิมและมีการใช้ปุ๋ยเคมีอยู่เป็นประจำ ทำให้บางพื้นที่ดินมีสภาพเป็นกรดหรือต่างเกินกว่าพืชผักจะเจริญเติบโตได้ ดังนั้น ก่อนเตรียมแปลงปลูกควรนำดินส่งให้กรมพัฒนาที่ดินตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินเพื่อเลือกใช้วิธีปรับปรุงดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชผักอย่างเหมาะสม โดยทั่วไปสามารถปรับปรุงดินก่อนปลูกได้โดยไถพรวนดินตากแดด ประมาณ 7-10 วัน เพื่อฆ่าเชื้อโรค ไช้แมลง และเมล็ดวัชพืชบางชนิดในดิน จากนั้นปรับปรุงสภาพดินด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก แล้วจึงพรวนดินอีกครั้งให้ดินละเอียดยกแปลงให้สูงตามความลึก ตามระบบรากพืชที่ปลูกต้องการ ปรับผิวหน้าแปลงให้เสมอกัน ป้องกันการขังของน้ำเมื่อดันน้ำ แล้วขุดหลุมปลูกตามระยะปลูกที่เหมาะสมของแต่ละชนิดพืช และรองกันหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก

2.5 การปลูก

2.5.1 การปลูกแปลงโดยตรง

1) การหว่าน หรือโรยเป็นแถว

นิยมใช้กับผักกินใบ เช่น ผักชี คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักบุ้ง เป็นต้น ซึ่งมีวิธีดังนี้
 ย่อยหน้าดินให้ละเอียดก่อนเสมอ แล้วจึงหว่านเมล็ดพันธุ์ให้กระจายทั่วแปลงมากที่สุด หากเมล็ดพันธุ์มีขนาดเล็กมากควรผสมกับทรายละเอียดก่อนหว่านเพื่อเพิ่มการกระจายตัวของเมล็ดพันธุ์ กลบเมล็ดด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักที่สลายตัวดีแล้ว คลุมด้วยฟางหรือหญ้าแห้งที่สะอาด รดน้ำให้ชุ่มด้วยบัวฝอย เมื่อต้นกล้าเจริญเติบโตอาจเบียดกันแน่นเกินไปให้ถอนต้นที่เป็นโรคและอ่อนแอไม่สมบูรณ์ทิ้ง

2) การหยอดเมล็ด

นิยมหยอดเมล็ดพันธุ์ประเภทผักเลื้อยกินผลลงในแปลงปลูกโดยตรง เช่น มะระ บวบ แพง ซึ่งมีวิธีดังนี้

ขุดหลุมตามระยะและความลึกที่เหมาะสมสำหรับพืชผักชนิดนั้น ๆ แล้วจึงหยอดเมล็ดพันธุ์หลุมละ 2-3 เมล็ด กลบด้วยดินผสมปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตราส่วน 1:1 เมื่อต้นกล้าออกมีใบจริงประมาณ 2-3 ใบ จึงคัดต้นที่ไม่สมบูรณ์และเป็นโรคออกเหลือเพียงหลุมละ 1 ต้น

2.5.2 การย้ายกล้า

คัดเลือกต้นกล้าที่แข็งแรง ไม่มีโรคและแมลง ลำต้นตรง ไม่คดงอ ใบสมบูรณ์ มีใบจริง 3-5 ใบ แล้วขุดหลุมตามระยะปลูกและลึกตามชนิดของพืชผักนั้น ๆ โดยก่อนย้ายต้นกล้าควรรดน้ำ 1 วัน และก่อนปลูก 1 ชั่วโมงรดน้ำให้ชุ่ม และเมื่อถอนต้นกล้ามาแล้วควรปลูกทันที การย้ายกล้าควรทำในช่วงเช้าหรือเย็นที่มีแดดอ่อนและรดน้ำตามทันที

2.5.3 การทำค้ำ

การทำค้ำสำหรับผักเลื้อย เช่น แตงกวา มะเขือเทศ และพืชตระกูลถั่วต่าง ๆ ให้ใช้ไม้ไผ่กลมหรือไม้อื่น ๆ ปักข้างต้นกล้าและผูกเชือกให้แน่น เป็นการช่วยพยุงลำต้นและง่ายต่อการจัดการแปลง

การทำร้านสำหรับผักเลื้อย เช่น บวบ มะระ และแพง เมื่อพืชเลื้อยและออกผลด้านบนจะสะดวกในการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวมากกว่าปลูกให้เลื้อยบนพื้นดิน

2.6 การใส่ปุ๋ย

2.6.1 ปุ๋ยรองพื้น

ใช้ในช่วงเตรียมดินหรือรองกันหลุมก่อนปลูก ควรใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักเพื่อทำให้ดินโปร่ง ร่วนซุย อุ่นน้ำ รักษาความชื้น และช่วยดูดซับปุ๋ยเคมีที่ใส่ภายหลังไม่ให้สลายเร็วเกินไป และทำให้ต้นกล้าตั้งตัวได้เร็ว

2.6.2 ปุ๋ยบำรุง

อาจใช้เป็นปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยชีวภาพแต่ควรแบ่งใส่ โดยครั้งแรกควรใส่เมื่อย้ายกล้าจนต้นกล้าตั้งตัวได้แล้ว และใส่อีกครั้งหลังจากใส่ครั้งแรกประมาณ 2-3 สัปดาห์ โดยโรยปุ๋ยระหว่างแถวพรวนดินกลับ ไม่ควรใส่ชิดต้นมากเกินไปเพราะจะทำให้ต้นผักตายได้ และเมื่อใส่ปุ๋ยแล้วให้รดน้ำตาม

2.6.3 การเลือกใช้ปุ๋ย

ควรเลือกปุ๋ยที่มีธาตุอาหารตรงตามความต้องการของผักชนิดนั้นในช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโต เช่น ผักกินผลที่มีอายุการเก็บเกี่ยวนานโดยมากนิยมใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ แต่หากเป็นผักบ่งจีนหรือผักกินใบที่อายุการเก็บเกี่ยวสั้นให้ใส่ปุ๋ยสูตรที่มีไนโตรเจนสูง เป็นต้น

2.7 การให้น้ำ

พืชผักส่วนใหญ่เป็นพืชชอบน้ำจึงต้องการน้ำอย่างสม่ำเสมอเพียงพอ แต่ไม่ชอบน้ำขัง ดังนั้น ควรรดน้ำตอนเช้าและเย็น ไม่ควรรดตอนแดดจัด รดให้ชุ่มแต่ไม่ควรรดจนแฉะและมีน้ำขัง เพราะอาจก่อให้เกิดการระบาดของโรคพืชได้ หากปลูกพืชผักตระกูลแตง ในช่วงหน้าหนาวและกลางคืนที่มีหมอกลงจัด ในตอนเช้าควรโชยน้ำล้างใบเพื่อป้องกันการเกิดโรคราน้ำค้าง

2.8 การจัดการศัตรูพืชผัก

การผลิตพืชผักให้ปลอดภัย ต้องให้การใส่ใจดูแลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ซึ่งอาจถูกรบกวนจากทั้งโรคและแมลงศัตรูพืชผักหลากหลายชนิด ดังนั้น เกษตรกรจึงควรรู้จักศัตรูพืชผักชนิดต่าง ๆ เพื่อเลือกวิธีการป้องกันและกำจัดที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะหากมีการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชก็ควรใช้อย่างถูกต้องและปลอดภัย จึงจะสามารถผลิตพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.8.1 แมลงศัตรูพืชผักและการป้องกันกำจัด

พืชผักเป็นพืชที่มีแมลงศัตรูพืชหลายชนิด การดูแลและป้องกันกำจัดจึงมีความสำคัญมากต่อคุณภาพของผลิตผล โดยแมลงศัตรูพืชที่พบมาก ได้แก่ หนอนกระทู้หอม หนอนกระทู้ผัก หนอนแมลงวันชอนใบ เพลี้ยไฟ แมลงหวี่ขาวยาสูบ หนอนเจาะผลมะเขือ เพลี้ยอ่อนฝ้าย และแมลงวันทองพริก มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แมลงศัตรูพืชผักที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

ชื่ออื่น	พืชอาหาร	การเข้าทำลาย	การป้องกันกำจัด
1) หนอนกระทู้หอม			
หนอนหลอด หอมหรือ หนอนหอม	พืชตระกูลกะหล่ำทุกชนิด ได้แก่ ผักคะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกาดขาวปลี ผักกาดเขียวปลี ผักกาดหัว หอมแดง หอมหัวใหญ่ หน่อไม้ฝรั่ง กระเจี๊ยบเขียว พริก ข้าวโพด และถั่ว เหลือง	ระบาดรุนแรงช่วงฤดูร้อน ระยะหนอนสามารถทำลายพืช โดยกัดกินผิวใบตามส่วนต่าง ๆ เข้าดักแต่ใต้ผิวดิน ตัวเต็มวัย เป็นผีเสื้อกลางคืนขนาดกลาง	หมั่นตรวจแปลง ถ้าพบหนอน ไม่มากให้เก็บทำลาย ใช้ โรงเรือนตาข่ายไนล่อน หรือ ปลูกลูกกวางมั่ง ใช้แบคทีเรีย บาซิลลัส ทูริงเอนซิส (บีที) 60- 80 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่น หรือใช้สารเคมีตามคำแนะนำ ของทางราชการ ได้แก่ คลอร์พิ นาเพอร์ อินดอกซาคาร์บ หรือ สปิโนแซด
2) หนอนกระทู้ผัก			
หนอนกระทู้ ยาสูบ หนอน กระทู้ฝ้าย หรือหนอน เผือก	คะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำ ดอก ผักกาดขาวปลี ผักกาดเขียวปลี ผักกาดหัว หอมแดง หอมหัวใหญ่ หน่อไม้ฝรั่ง กระเจี๊ยบเขียว พริก ข้าวโพด และถั่ว เหลือง	หนอนสามารถกัดกินใบ ก้าน หรือเข้าทำลายในหัวกะหล่ำ การเข้าทำลายมักเกิดเป็น หย่อม ๆ สามารถแพร่ระบาด ได้ทั้งปีโดยเฉพาะช่วงฤดูฝน ตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อกลางคืน ขนาดกลาง	หมั่นตรวจแปลง ถ้าพบหนอน ไม่มากให้เก็บทำลาย ใช้ โรงเรือนตาข่ายไนล่อน หรือ ปลูกลูกกวางมั่ง ใช้แบคทีเรีย บาซิลลัส ทูริงเอนซิส (บีที) 60- 80 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่น ทุก 4-7 วัน หรือใช้สารเคมี ตามคำแนะนำของทางราชการ ได้แก่ คลอร์พินาเพอร์ อินดอก ซาคาร์บ สปิโนแซด อีมาเม คตินเบนโซเอท ลูเฟนนูรอน หรือคลอฟูอูราซอน
3) หนอนแมลงวันชอนใบ			
หนอนชอนใบ	พืชตระกูลกะหล่ำ หอม มะเขือเทศ มะเขือเปราะ มะระ พริก บวก กระเจี๊ยบ เขียว โหระพา แมงลัก และ พืชตระกูลถั่ว	ตัวเต็มวัยจะวางไข่ใต้ใบ ตัว หนอนหัวแหลมท้ายป้าน ชอน ไชอยู่ในใบทำให้เกิดเส้นขาวคด เคี้ยวไปมา หากระบาดรุนแรง จะทำให้ใบร่วงและตายได้	เผาทำลายเศษใบพืชที่ถูก ทำลายเนื่องจากหนอน แมลงวันชอนไชตามพื้นดิน ใช้ สารสกัดสะเดา หรือใช้สารเคมี ตามคำแนะนำของทางราชการ ได้แก่ เบตาไซฟลูทริน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่ออื่น	พืชอาหาร	การเข้าทำลาย	การป้องกันกำจัด
4) เพลี้ยไฟ			
-	มะเขือเปราะ มะเขือยาว แตงกวา มะระ ฟักเขียว ถั่วฝักยาว หน่อไม้ฝรั่ง และ พริก	กินน้ำเลี้ยงจากพืชทำให้เกิดรอย ตำหรือรอยแผลสีน้ำตาล ทำ ให้ใบแห้ง หรือหงิกงอมีวนขึ้น ด้านบน ยอด ดอก และตาอ่อน ไม่เจริญเติบโต ในระยะที่พืช ขาดน้ำอาจทำให้พืชตายได้ พบ ทำลายพืชได้ตลอดทั้งปี มักพบ ระบาดรุนแรงช่วงฤดูร้อนและ ฝนทิ้งช่วง	เพิ่มความชื้นโดยการให้น้ำแก่ พืช หรือใช้ สารเคมี ตาม คำแนะนำของทางราชการ ได้แก่ อิมิดาโคลพริด อีมาเม็ก ติน เบนโซเอต หากพบการ ระบาดในช่วงแล้ง ควรปรับ หัวฉีดสารเคมีให้เป็นฝอยที่สุด
5) แมลงหีขาวยาสูบ			
-	พริก มันเทศ มะเขือเทศ กระเจี๊ยบเขียว มะเขือ เปราะ กะเพรา โหระพา แมงลัก ผักชี และถั่วต่าง ๆ	ดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบพืชทำให้ใบ หงิกงอ เหี่ยวแห้ง ต้นแคระ แกร็น นอกจากนี้ยังเป็นพาหะ นำเชื้อไวรัสสาเหตุโรคพืชหลาย ชนิด พบระบาดมากในฤดูแล้ง	ใช้สารเคมีตามคำแนะนำของ ทางราชการ ได้แก่ อิมิดาโคลพ ริด หรือฟิโปรนิล
6) หนอนเจาะผลมะเขือ			
หนอนเจาะ ยอดมะเขือ	ตระกูลมะเขือทุกชนิด ยกเว้นมะเขือเทศ	หนอนจะเจาะเข้าไปกินในลำต้น ห่างจากยอด ประมาณ 10 เซนติเมตร ทำให้ยอดเหี่ยวเวลา แดดจัด ถ้ามะเขือกำลังติดผล หนอนจะเจาะเข้าไปกินภายในผล	หมั่นตรวจแปลง เก็บยอดและ ผลที่ถูกทำลายทิ้ง หรือใช้ สารเคมีตามคำแนะนำของทาง ราชการ ได้แก่ เบตาไปฟลูทริน ซีตาไซเพอร์เมทริน หรือไพโรไท โอฟอส
7) เพลี้ยอ่อนฝ้าย			
-	พริก มะเขือเทศ กระเจี๊ยบ เขียว มะเขือเปราะ ถั่วฝักยาว ถั่วต่าง ๆ และ พืชตระกูลกะหล่ำ	ดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบและยอด ทำให้ต้นพืชชะงักการ เจริญเติบโต เป็นพาหะนำเชื้อ ไวรัสสาเหตุโรคหลายชนิดมาสู่ พืช พบระบาดมากในช่วง อากาศแห้งแล้งหรือในฤดูหนาว	กำจัดวัชพืชบริเวณแปลงปลูก เพราะเป็นแหล่งอาศัยของเพลี้ย อ่อน หรือใช้สารเคมีตาม คำแนะนำของทางราชการ ได้แก่ อิมิดาโคลพริด เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่ออื่น	พืชอาหาร	การเข้าทำลาย	การป้องกันกำจัด
8) แมลงวันทองพริก			
หนอนตืด หรือ หนอนน้ำปลา	พืชตระกูลพริกและพืชตระกูลมะเขือ	ตัวเต็มวัยวางไข่ในระยะพริกเปลี่ยนสีหรือผลใกล้สุก กัดกินภายในผล เข้าดักแด้ในดิน	รักษาความสะอาดในแปลง เก็บผลพริกที่ถูกทำลายไปเผาหรือฝัง หรือพ่นด้วยน้ำมันปิโตรเลียม สารเคมีมาลาไอออน

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2557)

2.8.2 โรคพืชผักและการป้องกันกำจัด

พืชผักเป็นพืชที่มีโรคพืชหลายชนิด การดูแลและป้องกันกำจัดจึงมีความสำคัญมากต่อคุณภาพของผลิตผล โดยโรคพืชที่พบบ่อย ได้แก่ โรคเหี่ยวเหี่ยว โรคเหี่ยวเหลือง โรคแอนแทรคโนส โรคใบจุด โรคราแป้ง โรคใบหงิก และโรคใบด่าง มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 โรคพืชผักที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

เชื้อสาเหตุ	พืชที่พบ	ลักษณะอาการ	การป้องกันกำจัด
1) โรคเหี่ยวเหี่ยว			
เชื้อแบคทีเรีย	พืชตระกูลพริกและมะเขือ	เริ่มแรกใบเหี่ยวสลดคลุ้ง ในขณะที่ยังเขียวอยู่ ต่อมาทั้งต้นมีอาการเหี่ยวยืนต้นตายในที่สุด การแพร่ระบาดโดยเชื้อจะอยู่ตามพื้นดินและสามารถอยู่ข้ามฤดูในดินได้โดยปราศจากพืชปลูกและเมื่อทำการปลูกพืชในครั้งถัดไปเชื้อก็จะเข้าทำลายพืชได้อีก	ปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เคยมีการระบาดของโรคมามาก่อน ไถดินตากแดดจัด และปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ โดยหากพบต้นเป็นโรคในแปลง ให้รีบถอนออกไปเผาทำลายนอกแปลง และนำปุ๋ยขี้ไก่ใส่ลงในหลุมปลูกเดิมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อ
2) โรคเหี่ยวเหลือง			
เชื้อรา	พืชตระกูลพริกและมะเขือ	บริเวณโคนต้นพบเส้นใยสีส้มหรือขาวฟู ห่อน้ำท่ออาหารเสียหายเป็นสีน้ำตาล ใบบริเวณรอบทรงพุ่มเหลือง ร่วง พืชเหี่ยวช่วงแดดร้อนจัด พื้นตอนเช้า ต่อมาเหี่ยวถาวรและยืนต้นตาย การแพร่ระบาดโดยเชื้อสาเหตุลอยไปกับน้ำ ปลิวไปกับลม ติดไปกับดินและเครื่องมือการเกษตร สามารถมีชีวิตอยู่ในเศษซากพืชได้นาน	เมื่อพบโรค ควรขุดล้อมต้นเป็นโรคออกไปเผาทำลายนอกแปลง หมั่นดูแลรักษาความสะอาดของแปลง เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วควรเก็บเศษซากพืชและวัชพืชออกจากแปลงเพื่อลดการสะสมของโรค ไถดิน ตากแดดจัด และปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอกและปุ๋ยขี้ไก่

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เชื้อสาเหตุ	พืชที่พบ	ลักษณะอาการ	การป้องกันกำจัด
3) โรคแอนแทรคโนส			
เชื้อรา	พืชตระกูลพริก	ทำให้ใบพืชเป็นแผลแห้งสีน้ำตาล เห็นเชื้อสาเหตุจุดดำ ๆ มีลักษณะเรียงเป็นวงซ้อนกันค่อนข้างชัดเจน โรคนี้เกิดได้ทั้งบนใบ กิ่ง และผล พบระบาดมากในช่วงฤดูฝน โดยปลิวไปกับลมและน้ำฝน	เว้นระยะปลูกพืชให้เหมาะสม อากาศถ่ายเทได้ และหมั่นสำรวจแปลง เมื่อพบโรคเก็บเผาทำลายทิ้ง หรือฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคพืชตามคำแนะนำของทางราชการ เช่น แมนโคเซบ โพรคลอราซ หรือคาร์เบนดาซิม
4) โรคใบจุด			
เชื้อรา	พืชผักทั่วไป	ถ้าเกิดกับต้นกล้าจะพบจุดแผลเล็ก ๆ สีน้ำตาลที่โคนต้น ถ้าพืชโตใบจะเป็นแผลวงกลมซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น เนื้อเยื่อรอบ ๆ แผลเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ขนาดของแผลมีทั้งเล็กและใหญ่ บนแผลมักจะมีเชื้อราชั้นบาง ๆ มองเห็นเป็นผงสีดำ อาการโรคมักพบที่ใบแก่ การแพร่ระบาดโดยเชื้อสาเหตุลอยไปกับน้ำ ปลิวไปกับลม ติดไปกับแมลง สัตว์ เครื่องมือการเกษตร มนุษย์ และสามารถติดไปกับเมล็ดพันธุ์หรืออาศัยอยู่กับวัชพืชในแปลง	ขุดถอนต้นเป็นโรคไปเผาทำลายนอกแปลง และปลูกพืชหมุนเวียน ไม่ควรให้น้ำแบบฉีดพ่นฝอย ควรใช้เมล็ดพันธุ์ปราศจากเชื้อ หรือแช่เมล็ดในน้ำอุ่นอุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส นาน 20-30 นาที (ยกเว้นกะหล่ำดอก) หรือคลุกเมล็ดด้วยสารป้องกันและกำจัดโรคพืชก่อนปลูก หรือฉีดพ่นสารป้องกันและกำจัดเชื้อรา เช่น แมนโคเซบ โพรพิโคนาโซล หรือไดฟิโนโคนาโซล
5) โรคราแป้ง			
เชื้อรา	พืชผักทั่วไป	เป็นกลุ่มราสีขาวหรือเทาบนใบ แต่พริกพบที่ใต้ใบ จะดูดน้ำเลี้ยงจากใบทำให้ใบหงิกงอ ใบเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและน้ำตาล ระบาดง่ายในช่วงอากาศแห้งหรือหนาว การแพร่ระบาดโดยเชื้อสาเหตุจะลอยไปกับลม ติดไปกับแมลง เครื่องมือทางการเกษตร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และสิ่งเคลื่อนไหวทุกชนิด	หลังเก็บเกี่ยวแล้วให้ทำลายเศษซากพืชที่เคยเป็นโรคหรือโถกกลบให้หมด ทำลายวัชพืชในบริเวณใกล้เคียงหรือแปลงปลูก เพื่อลดแหล่งสะสมโรค ปลูกพืชหมุนเวียน 2-3 ปี หรือใช้สารเคมีฉีดพ่น เช่น กำมะถันผง ตามที่ราชการแนะนำ
6) โรคใบหงิก			
เชื้อไวรัส	พืชตระกูลพริกและมะเขือ	ใบยอดหงิกเหลือง ม้วนงอ ใบอ่อนที่แตกใหม่มีขนาดเล็ก ใบมีสีเหลือง ยอดเป็นพุ่ม และต้นแคระแกร็น ดอกร่วง แพร่ระบาดโดยมีแมลงเป็นพาหะนำโรค	เมื่อพบโรคให้ถอนออกไปเผาทำลาย นอกแปลงทันที ป้องกันและกำจัดแมลงที่เป็นพาหะนำโรค เช่น เพลี้ยอ่อน เพลี้ยไฟ แมลงหริั่วขาว เป็นต้น

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เชื้อสาเหตุ	พืชที่พบ	ลักษณะอาการ	การป้องกันกำจัด
7) โรคใบต่าง			
เชื้อไวรัส	พืชตระกูลพริก มะเขือ และพืชตระกูลแตง กะเพรา โหระพา ผักชี ฝรั่ง	ลักษณะอาการส่วนที่มีสีเขียว เช่น ใบ ผล เปลี่ยนเป็นสีเหลืองสลับเขียว เนื้อใบเป็นคลื่น ใบมีรูปร่างผิดปกติ แพร่ระบาดโดยการสัมผัส มีเพลี้ยอ่อนเป็นพาหะนำโรค	เมื่อพบโรคให้ถอนออกไปเผาทำลาย นอกแปลงทันที ทำการป้องกันและกำจัดแมลงที่เป็นพาหะนำโรค

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2557)

3. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช เป็นมาตรฐานการปฏิบัติที่ระบุรายละเอียดข้อกำหนดด้านการจัดการกระบวนการผลิตที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติที่ดีทางการผลิตพืชทุกชนิด โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ปลอดภัยจากศัตรูพืช เหมาะสมกับการบริโภค และมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ม.ป.ป.)

3.1 ความหมาย

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2562) ได้อธิบายถึง เกษตรปลอดภัย (GAP) หรือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ไว้ว่า เป็นระบบการผลิตที่อนุญาตให้ใช้สารเคมีทางการเกษตร ปุ๋ยเคมี ในกระบวนการผลิตได้ แต่ต้องใช้ในปริมาณที่ถูกต้องตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ผลผลิตหรือสินค้าเกษตรที่เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วอาจมีปริมาณสารพิษตกค้างอยู่ในระดับต่ำแต่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งแตกต่างกับเกษตรอินทรีย์ที่ไม่อนุญาตให้ใช้สารเคมีสังเคราะห์ใด ๆ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ได้อธิบายถึง GAP พืช หรือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร ไว้ว่า เป็นมาตรฐานที่ครอบคลุมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร เช่น พืชผัก ไม้ผล พืชไร่ พืชสมุนไพร และเครื่องเทศ ในทุกขั้นตอนการผลิตในระดับสวนหรือแปลง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีความปลอดภัยจากสารเคมี จุลินทรีย์ และศัตรูพืช มีคุณภาพเหมาะสมต่อการบริโภคหรือความต้องการของผู้บริโภค โดยคำนึงถึงการใช้องค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อลดต้นทุนการผลิต คำนึงถึงสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนในการผลิต

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด เป็นระบบการผลิตที่อนุญาตให้ใช้สารเคมีทางการเกษตร ปุ๋ยเคมี ในกระบวนการผลิตได้ แต่ต้องใช้ในปริมาณที่ถูกต้องตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีปริมาณสารพิษตกค้างอยู่ในระดับต่ำแต่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

3.2 ข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2564) ระบุถึง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (Good Agricultural Practices) หรือ GAP ในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9001-2564 ประกอบด้วยข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ที่ส่งผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของพืชอาหาร ดังนี้

1) แหล่งน้ำ

น้ำที่ใช้ในการผลิตมาจากแหล่งที่ไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนในอาหาร ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ได้แก่

(1) น้ำที่ใช้มาจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนอันตรายต่อผลิตผล ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(2) ประเมินความเสี่ยงของน้ำที่ใช้ หากมีความเสี่ยงให้มีมาตรการป้องกัน

(3) ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่น ๆ เช่น แหล่งชุมชน สถานที่ที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนอันตราย

(4) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืชและความชื้นของดิน และมีประสิทธิภาพ

(5) มีการบำรุงรักษาระบบการให้น้ำ และจัดการน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพ

(6) พืชไฮโดรโปนิกส์ต้องเปลี่ยนน้ำอย่างสม่ำเสมอ บำรุงรักษาระบบการให้น้ำให้สะอาดตามความเหมาะสม

(7) น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำบริโภคหรือเทียบเท่า

2) พื้นที่ปลูก

เลือกพื้นที่ปลูกที่ไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนในอาหารและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม สะดวกต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ได้แก่

- (1) พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนอันตรายต่อผลผลิต
- (2) ประเมินความเสี่ยงของดินที่ใช้ปลูก หากมีความเสี่ยงให้มีมาตรการป้องกัน
- (3) หากใช้สารเคมีหรือธาตุอาหารเพื่อฆ่าเชื้อในดินหรือวัสดุปลูก ให้บันทึกข้อมูลไว้
- (4) ดูแลรักษาพื้นที่ที่ปลูกและมีวิธีปฏิบัติที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- (5) จัดทำรหัสหรือข้อมูลแปลงปลูก และประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลัง อย่างน้อย 2 ปี
- (6) พื้นที่ปลูกต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความลาดชันและสอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ส่วนราชการกำหนด

3) วัตถุประสงค์รายการเกษตร

การใช้วัตถุประสงค์รายการเกษตร ต้องมีวิธีการใช้ที่ถูกต้องเพื่อให้มั่นใจว่าผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัย และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- (1) ใช้ตามคำแนะนำหรืออ้างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร
- (2) ห้ามใช้หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุประสงค์รายการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองตามพระราชบัญญัติวัตถุประสงค์รายการ พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
- (3) กรณีผลิตเพื่อส่งออก ห้ามใช้วัตถุประสงค์รายการเกษตรที่ประเทศคู่ค้าห้ามใช้
- (4) ผู้ปฏิบัติงานและผู้ควบคุมมีความรู้ในการใช้วัตถุประสงค์รายการเกษตรที่ถูกต้อง รวมถึงการป้องกันตนเองและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น สวมเสื้อผ้าและรองเท้าน้ำยางมิดชิด ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล พ่นยาให้อยู่เหนือลมตลอดเวลา อาบน้ำ สระผมและเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการพ่น
- (5) มีการจัดการการใช้ที่ดี เช่น เลือกเครื่องพ่นที่มีสภาพพร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช้วัตถุประสงค์รายการเกษตรหรือสารเคมีอื่นมากกว่าสองชนิดผสมกัน ใช้ระบบการบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน จัดเก็บวัตถุประสงค์รายการเกษตรและสารเคมีให้เป็นสัดส่วน กำจัดสารเคมีที่เหลือและภาชนะบรรจุที่ใช้หมดแล้วในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิตและสิ่งแวดล้อม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลและอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุอย่างครบถ้วน

4) การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว

มีการจัดการที่ดีในพื้นที่ปลูก รวมถึงปัจจัยการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ และการกำจัดของเสีย เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในแปลงปลูกมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ได้ผลิตผลที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่

(1) ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์หรือต้นพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ มีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำใช้เองต้องผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์ ไม่ใช้สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย ใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมต่อพืชที่ปลูก

(2) พืชไฮโดรโปนิกส์ ให้มีการเฝ้าระวังและบันทึกข้อมูลการผสม การใช้ และกำจัดสารละลายธาตุอาหารพืช

(3) เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เก็บรักษาในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน ตรวจสอบและบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ

(4) มีการจัดการการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลตรงตามข้อกำหนดของคู่ค้า

(5) กำจัดส่วนของพืชที่มีศัตรูพืชเข้าทำลายด้วยวิธีและในสถานที่ที่เหมาะสม แยกของเสียและสิ่งของที่ไม่ใช้หรือไม่เกี่ยวข้องข้องกับการผลิตให้ชัดเจน มีที่ทิ้งขยะให้เพียงพอ รวมถึงมีการลดของเสียที่เกิดขึ้น

5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

มีวิธีการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลิตผลที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่

(1) เก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุเก็บเกี่ยวเหมาะสม โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการเฉพาะ และปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ

(2) มีมาตรการเพื่อลดผลกระทบต่อบริเวณข้างเคียง หากวิธีเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยวทำให้เกิดควัน ฝุ่น เสียงรบกวน

(3) ไม่วางผลิตผลที่มีการคัดเลือกหรือบรรจุในแปลงปลูกแล้วสัมผัสกับพื้นดินโดยตรง

(4) คัดแยกผลิตผลต่อคุณภาพกับผลิตผลที่มีคุณภาพ และตรวจสอบการปะปน

(5) คัดแยกผลิตผลตามชั้นคุณภาพและขนาดตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร หรือที่คู่ค้ากำหนด

(6) อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุที่สัมผัสกับผลิตภัณฑ์โดยตรง ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อน มีการดูแลรักษาให้สะอาดและมีสภาพพร้อมใช้งาน และจัดเก็บให้เป็นสัดส่วน

(7) ป้องกันสัตว์เลื้อยคลานให้อยู่ในบริเวณปฏิบัติงาน หากมีความเสี่ยงจากศัตรูพืชและสัตว์พาหะนำโรค ให้มีมาตรการป้องกัน

(8) การใช้เหยื่อหรือกับดักเพื่อกำจัดสัตว์พาหะนำโรค ให้จัดวางในบริเวณที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์

6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา

มีการจัดการ การพักผลผลิต การขนย้าย และการเก็บรักษาที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค ได้แก่

(1) มีการจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่และวิธีการขนย้าย พักผลผลิต หรือเก็บรักษาผลผลิต

(2) ใช้วัสดุรองพื้นหรือภาชนะบรรจุผลผลิตในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว

(3) ไม่ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลผลิต

(4) จัดวางผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้วในบริเวณพักผลผลิตอย่างเหมาะสม

(5) การขนย้ายผลผลิตในแปลงปลูกให้ปฏิบัติด้วยความระมัดระวังและป้องกันการปนเปื้อน ใช้พาหนะที่สามารถรักษาคุณภาพของผลผลิต

(6) ขนส่งผลผลิตด้วยความระมัดระวังและไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันที

7) สุขลักษณะส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตและสุขลักษณะที่ดี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผลผลิตและผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่

(1) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจหรือได้รับการฝึกอบรมสุขลักษณะส่วนบุคคลตามหน้าที่ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

(2) ผู้ที่สัมผัสกับผลิตภัณฑ์โดยตรงต้องมีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์

(3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น น้ำดื่ม ที่พักระหว่างปฏิบัติงาน

(4) หากเจ็บป่วย ให้รายงานให้หัวหน้างานทราบเพื่อตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

(5) ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรได้รับการตรวจสุขภาพ
อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

มีการบันทึกและการเก็บรักษาบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญ ในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการผลิต รวมถึงมีเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการตามสอบได้ ได้แก่

(1) บันทึกข้อมูลและรวบรวมเอกสารหลักฐานให้ครบถ้วน เช่น ผลวิเคราะห์น้ำและดิน (เมื่อมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัย) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ข้อมูลปัจจัยการผลิต รหัส/ข้อมูลประจำแปลงปลูก การกำจัดศัตรูพืชนาโรค ประวัติการฝึกอบรม และผลการตรวจสุขภาพ

(2) จัดเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ แยกเป็นฤดูกาลผลิตแต่ละฤดูกาล

(3) ระบุรุ่นผลิตผลหรือดิตรหัส หรือเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต หรือวันที่เก็บเกี่ยว ปริมาณผลิตผล แหล่งที่นำผลิตผลไปจำหน่าย ให้ตรวจสอบที่มาของผลิตผลได้

(4) เก็บรักษาบันทึกข้อมูลและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ อย่างน้อย 2 ปีติดต่อกัน

(5) กรณีผลิตผลมีการปนเปื้อน ให้สืบหาสาเหตุ แนวทางแก้ปัญหา มีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ

(6) ทบทวนการปฏิบัติงาน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.3 ประโยชน์ของการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

หากเกษตรกรปลูกพืชตามระบบ GAP จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ ปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมี จุลินทรีย์ และศัตรูพืช เป็นที่ต้องการทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น การปฏิบัติในทุกขั้นตอน จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันสินค้าเกษตรของไทยให้ก้าวไปสู่ตลาดโลก

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (Good Agricultural Practices) หรือ GAP ประกอบด้วยข้อกำหนดหลัก 8 ข้อ ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรที่เป็นแนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัย ไม่มีการปนเปื้อนจนเกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และก่อให้เกิดความยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

การทบทวนวรรณกรรมในเรื่อง แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ผู้วิจัยได้ทบทวนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

ทำนอง สิงคาลวนิช (2514, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ อังกลีสิทธิ์, 2564, น.16) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า เป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติ ยังผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2524, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ อังกลีสิทธิ์, 2564, น.16-17) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาของโรงเรียน รวมไปถึงบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยบุคคลเป้าหมายสามารถเรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุผลของการกินดีอยู่ดีของชุมชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประชาชนในชุมชน

Swanson (1984, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ อังกลีสิทธิ์, 2564, น.17) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรว่า เป็นกระบวนการทางการศึกษา เป็นพื้นฐานสำคัญเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) การปฏิบัติ (Practices) และทัศนคติ (Attitude) ของคนในชนบท โดยมุ่งพัฒนาผลผลิตเพื่อพัฒนารายได้ เศรษฐกิจและชุมชนในชนบทเพื่อการกินดีอยู่ดีในสภาวะแวดล้อมที่ดี

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายความว่า กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร (Farmer Family) อยู่พอกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท (Rural Community Development) ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด (พงษ์ศักดิ์ อังกลีสิทธิ์, 2564)

4.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2564) ให้นิยามของวิธีการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า เป็นกระบวนการของการนำความรู้วิชาการ และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ดังนี้

4.2.1 วิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ (Number of Target Population Oriented)

เป็นการส่งเสริมโดยยึดเอาบุคคลเป็นเกณฑ์ ได้แก่

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method) เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล ได้แก่

(1) การเยี่ยมไร่นา และบ้านของเกษตรกร (Farmer and Home Visit) เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่จะไปพบปะ รับฟังปัญหา และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรถึงฟาร์มหรือไร่นา ทำให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร

(2) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office calls) เพราะเกษตรกรมีความสนใจและเชื่อว่าเจ้าหน้าที่จะให้ข่าวสารหรือความรู้ได้ หรือเกษตรกรมีความต้องการเร่งด่วน

(3) การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone calls) เจ้าหน้าที่สามารถช่วยเหลือในการแก้ปัญหาได้รวดเร็ว ลดเวลาและระยะทางในการติดต่อได้

(4) การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว (Personal letter)

(5) การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal contact) เป็นการที่เจ้าหน้าที่พบกับเกษตรกรโดยบังเอิญ เพื่อพูดคุยซักถามปัญหา

2) วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group Method) หากการส่งเสริมเตรียมการมาอย่างดี จะให้ผลดีอย่างมากต่อการสร้างพลังกลุ่ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการกระทำของกลุ่ม โดยสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มจะเป็นผู้ผลักดันให้กันไปตามสิ่งที่จะยอมรับนั้น ได้แก่

(1) การประชุมกลุ่ม (Group meeting) ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสร่วมปรึกษาหารือกัน

(2) การฝึกอบรม (Training) ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น

(3) การสาธิต (Demonstration) เป็นการบรรยายประกอบการแสดง ทำให้ผู้เรียนรู้ได้ฟังและได้เห็นไปพร้อมกัน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ การสาธิตวิธีและการสาธิตผล

(4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip of Study Tour) ช่วยเพิ่มความรู้อะไรและประสบการณ์ให้แก่ผู้รับการส่งเสริมได้เป็นอย่างดี เพราะมีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่นซึ่งทำสำเร็จแล้ว

3) การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method) เป็นการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรมให้ประชาชนได้ทราบ สามารถใช้กับคนจำนวนมาก ๆ ได้อย่างกว้างขวาง โดยสื่อสารมวลชนที่นำมาใช้ได้ดี ได้แก่ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (Printed matter) ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ (Poster) หนังสือพิมพ์ (Newspapers) วิทยุ (Radio) โทรทัศน์ (Television) ภาพยนตร์ (Motion pictures) และการจัดนิทรรศการ (Exhibits)

4.2.2 การส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ (Purpose Oriented) ดังนี้

1) การส่งเสริมโดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว (Single Topic Approach) มีข้อสมมติว่า ถ้าผู้รับการเปลี่ยนแปลงพบว่าปฏิบัติตามได้ผล เป็นการง่ายที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ ภายหลัง

2) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลาย ๆ เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพร้อม ๆ กัน (Integrated Approach of Package Approach) เป็นการส่งเสริมให้ผลผลิตได้อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการปรับปรุงปัจจัยในการผลิตหลาย ๆ อย่างตามความจำเป็น

3) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน (Farm and Home Approach) ต้องคำนึงว่าฟาร์มและบ้านเรือนรวมกันเป็นหน่วยเดียว และต้องคำนึงว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้การจัดฟาร์มและบ้านเรือนในลักษณะที่ครอบครัวมีรายได้สุทธิสูงขึ้น

4) การส่งเสริมโดยการเลือกท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเป้าหมายในลักษณะ Intensive เป็นการส่งเสริมเฉพาะพื้นที่ ลักษณะของการผลิตและการเกษตรที่เฉพาะพื้นที่นั้น หรือเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสำคัญ

4.2.3 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ (Change Agent Oriented)

1) การใช้ Change agent ที่มีความรู้แบบกว้าง โดยถ่ายทอดแบบกว้าง ๆ หรือทั่วไป ไม่เป็นรายวิชาหรือเฉพาะอย่าง

2) การใช้ทีมนักวิชาการ เป็นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยนักส่งเสริมที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเข้าไปในหมู่บ้านเป็นทีม

3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เป็นการร่วมกันทำงานเพื่อประสานงานกันในการพัฒนาการเกษตร

4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน โดยการนำเอาสื่อมวลชนต่าง ๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดของเกษตรกร

4.2.4 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเกณฑ์ (Information Technology Oriented) วัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดมากที่สุดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

4.2.5 วิธีการส่งเสริมโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (Community Oriented) จัดให้เป็นศูนย์ของการเรียนรู้ของเกษตรกรตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาเกษตรในลักษณะครบวงจร ในลักษณะของการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกันของเกษตรกรและนักส่งเสริม ซึ่งเป็นลักษณะของบูรณาการการผลิต ได้แก่ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล ศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบล การถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมชุมชน/วิสาหกิจชุมชน/ประชารัฐพัฒนา แบบบูรณาการ Social Enterprise

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมเป็นกระบวนการของการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรหรือผู้รับการส่งเสริมในลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้รับการส่งเสริมสามารถสร้างความสนใจ เกิดความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรหรือผู้รับการส่งเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นกระบวนการที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานเพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มเป้าหมายมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยการถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้น ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรจึงมีความสำคัญในการบริหารงานหรือปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 ทฤษฎี ดังนี้

4.3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ความต้องการ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อ้างถึงใน เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหรือ (2565, น.2-26) ให้ความหมายของความต้องการไว้ว่า หมายถึงความอยากได้ ใครได้ หรือความประสงค์ ความต้องการเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อ

สนองความปรารถนาของตนเอง แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย หรือความต้องการทางด้านพื้นฐาน และความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม

เนลิมัคคี ตุ่มหิรัญ (2565) ได้สรุปทฤษฎีความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรที่นักส่งเสริมควรทราบและจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้การส่งเสริมนั้นสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ มีรายละเอียด ดังนี้

1) ทฤษฎีความต้องการของอับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์จะถูกกระตุ้นโดย ความต้องการแต่ละขั้นจนเกิดความพอใจ ซึ่งสามารถลำดับได้ดังนี้

(1) ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) หมายถึง ความ ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค เป็นต้น

(2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่ จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต

(3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการความรักและ การเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม โดยมนุษย์เข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ ตนอยู่

(4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่ต้องการ ให้คนอื่นยอมรับ ยกย่อง เชิดชู และเคารพนับถือจากสังคม ซึ่งความต้องการในขั้นนี้จะก่อให้เกิดความ ภาคภูมิใจในตนเอง

(5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็น ความต้องการระดับสูงสุด โดยเป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดที่ตนเองสามารถทำ ได้ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีน้อยคนที่สามารถกระทำได้

สรุปได้ว่า ความต้องการ เป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อสนองความปรารถนา ของตนเอง เริ่มจากความต้องการพื้นฐานและพัฒนาเป็นลำดับไปจนถึงขั้นสูงสุดจนเกิดความพอใจ ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความมั่นคงปลอดภัย สังคม การยกย่อง และความสำเร็จในชีวิต ตามทฤษฎีความต้องการของอับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) เป็นต้น ซึ่งการบรรลุ เป้าหมายตามความต้องการนั้นจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพยายามปฏิบัติจนบรรลุตามความ ต้องการได้ นักส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจถึงความต้องการของเกษตรกร เพื่อเป็น แนวทางในการส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของเกษตรกร

4.3.2 ทฤษฎีการสื่อสาร

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2565) อธิบายความหมายของการสื่อสาร (Communication) ว่า หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนถ่ายทอด ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดระหว่างบุคคลโดยผ่านสื่อ เพื่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร โดยทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่

1) **ทฤษฎีของเอเวอร์เรต เอ็ม. โรเจอร์ส (Everett M. Rogers)** โรเจอร์สได้ดัดแปลงและกำหนดองค์ประกอบสำคัญของการแพร่กระจายนวัตกรรมออกเป็น 4 ประเด็น คือ (1) แนวความคิด หรือนวัตกรรม (2) การสื่อสารผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง (3) เกิดในช่วงเวลาหนึ่ง (4) ระบบสังคม โดยจะเห็นว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แนวความคิดใหม่กระจายแพร่หลายไปในสังคมต่าง ๆ ซึ่งโรเจอร์สใช้คำว่า “การสื่อสารนวัตกรรม” โดย **นวัตกรรม (Innovation)** หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคลผู้รับพิจารณาเห็นว่า “ใหม่”

กระบวนการยอมรับนวัตกรรม (Adoption Process) เป็นกระบวนการตัดสินใจในการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม เป็นกระบวนการที่บุคคลจะต้องผ่านขั้นหรือระยะต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นแรกที่อยู่หรือมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม ไปจนถึงขั้นตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม และในที่สุดถึงขั้นยืนยันการตัดสินใจที่ทำไปแล้ว กระบวนการยอมรับนวัตกรรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

(1) ขั้นการรับรู้หรือการตื่นตัว (Awareness Stage)

ขั้นการรับรู้หรือการตื่นตัว คือ การที่บุคคลได้รับรู้ว่ามีแนวคิด หรือวิทยาการใหม่ ๆ แต่ยังไม่มีความรู้ที่ลึกซึ้งในเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ การรับรู้ที่สำคัญของกระบวนการยอมรับ ได้แก่ การรับรู้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ในนวัตกรรมเพิ่มเติม หรือการรับรู้ที่จะนำไปสู่ขั้นต่อไปของกระบวนการยอมรับ เพราะการรับรู้แต่ละครั้งไม่จำเป็นจะต้องมีกระบวนการยอมรับขั้นอื่น ๆ ตามมาเสมอไป ดังนั้น การรับรู้เรื่องที่ตรงกับปัญหา ความต้องการ หรือสามารถที่จะมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดตามมาได้อย่างเด่นชัด จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจได้ง่ายกว่าการรับรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป

(2) ขั้นความสนใจ (Interest Stage)

ขั้นความสนใจ คือ การที่บุคคลเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการแผนใหม่ ขั้นนี้ยังไม่มีประเมินวิทยาการแผนใหม่เข้ากับสถานการณ์ที่แท้จริงของแต่ละบุคคล เพียงแค่ต้องการความรู้เพิ่ม สิ่งสำคัญในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้ ความสนใจศึกษาหาความรู้ของบุคคล นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางสมองแล้ว ในการรับความรู้อย่างยิ่งขึ้นอยู่กับจิต ลักษณะบางประการของบุคคลนั้นด้วย เป็นต้นว่า ความทันสมัย การชอบเปลี่ยนแปลง ทักษะคิดและปทัสฐาน

ของระบบสังคมที่ทันสมัย มีระบบสื่อสารที่ดี สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นการแสวงหาความรู้ในขั้นนี้ได้เป็นอย่างดี

(3) ขั้นการไตร่ตรองหรือประเมินผล (Evaluation Stage)

ขั้นการไตร่ตรองหรือประเมินผล คือ บุคคลใช้ความสามารถทางสมอง เพื่อจะประเมินวิद्यการแผนใหม่ให้เข้ากับสถานการณ์ของตน ขั้นนี้เป็นการทดลองในระดับความคิด (Mental Trial) ถ้าบุคคลมีความรู้สึกว่ วิद्यการแผนใหม่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ก็จะลงมือทดลองทำดูในขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นการทดลองในภาคปฏิบัติ ความสำคัญของขั้นนี้ คือ การสร้างความรู้สึกที่ดีต่อวิद्यการแผนใหม่ เพราะความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ในขั้นที่ 2 จะเป็นรากฐานที่ทำให้ขั้นนี้ คือ การประเมินประสพผลสำเร็จและต่อเนื่องไปยังกระบวนการในขั้นที่ 4

(4) ขั้นการทดลอง (Trial Stage)

ขั้นการทดลอง คือ การได้ลงมือทดลองทำดูเพียงบางส่วนในสถานการณ์จริงของบุคคล เป็นการย้ำความแน่ใจว่าผลจะดีจริงอย่างที่คิดในขั้นประเมินหรือไม่ ในขั้นนี้ความรู้เกี่ยวกับวิธีทำจะมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นผลต่อเนื่องของการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ หรือการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ตามมา

(5) ขั้นการนำปฏิบัติหรือการยอมรับ (Adoption Stage)

ขั้นการนำปฏิบัติหรือการยอมรับ คือ ขั้นสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจยอมรับ ในขั้นนี้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่ายกว่าในขั้นอื่น ๆ ตามกระบวนการโรเจอร์สได้ค้นพบว่า สื่อมวลชนมีประสิทธิผลเฉพาะในช่วงการก่อให้เกิดการตื่นตัวหรือการตระหนักและความสนใจเท่านั้น ส่วนในขั้นตอนการทดลองใช้ การประเมินผล และการยอมรับนั้น สื่อบุคคลมีประสิทธิผลมากกว่า

จากข้อมูลข้างต้น กระบวนการยอมรับนวัตกรรม เป็นกระบวนการที่บุคคลได้ทราบและหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมใหม่ ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับความต้องการของตนเอง และทดลองใช้ก่อนที่จะตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม ซึ่งกระบวนการยอมรับนวัตกรรมที่เป็นรูปแบบที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการรับรู้หรือการตื่นตัว ขั้นความสนใจ ขั้นการไตร่ตรองหรือประเมินผล ขั้นการทดลอง และขั้นการนำปฏิบัติหรือการยอมรับ

2) ทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โลว์

เบอร์โลว์ (David K. Berlo) เป็นผู้คิดกระบวนการสื่อสารไว้ในลักษณะแบบจำลองการสื่อสาร ที่เรียกว่า “SMCR Model” ซึ่ง เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2565) ได้กล่าวถึงแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โลว์ ไว้ว่าประกอบด้วย

(1) ผู้ส่ง (Source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร มีความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร มีระดับความรู้อย่างดีเกี่ยวกับ

ข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับสาร ตลอดจนมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสารด้วย

(2) **ข่าวสาร (Message)** เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ หรือวิธีการส่งข้อมูลข่าวสารนั้น

(3) **ช่องทางในการส่ง (Channel)** เป็นวิธีการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การฟัง การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

(4) **ผู้รับ (Receiver)** ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการถอดรหัสข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เช่นเดียวกับหรือคล้ายคลึงกับผู้ส่งสาร จึงจะทำให้การสื่อสารนั้นบรรลุวัตถุประสงค์

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า **SMCR Model** หรือ แบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โลว์ เป็นทฤษฎีหรือแบบจำลองที่นักส่งเสริมการเกษตรสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสื่อสารกับเกษตรกรหรือผู้รับการส่งเสริมได้เป็นอย่างดี ทั้งความชำนาญหรือทักษะของผู้ส่งสาร (Source) ส่วนสำคัญที่เป็นเนื้อหาหรือข่าวสาร (Message) และช่องทางในการส่งสาร (Channel) รวมถึงการพิจารณาเลือกวิธีการที่จะส่งข่าวสารนั้นให้เหมาะสมกับผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักส่งเสริมการเกษตรในการสื่อสารกับเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำผลงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากผู้วิจัยอื่นมาเป็นแนวทางการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติ การยอมรับ การส่งเสริม ปัญหาและข้อเสนอแนะ ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติและการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

พัชรินทร์ และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปฏิบัติการผลิตผัก GAP ระดับมาก คือ ด้านการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติ การได้รับการฝึกอบรม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การรับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับ ญรัฐภูมิ และพหล (2561) ศึกษาเรื่อง การยอมรับการผลิตข้าวโพดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในจังหวัดอ่างทอง พบว่า ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมี

ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับการผลิตข้าวโพดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมากจะมีความพร้อมพัฒนาตัวเอง และยอมรับวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ จึงมีแนวโน้มในการยอมรับมากขึ้นด้วย และเกษตรกรที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนบ่อยครั้ง ทำให้เกษตรกรยอมรับและนำความรู้รวมถึงข้อเสนอแนะที่ได้รับไปใช้มากขึ้น สอดคล้องกับ พุฒิสรรค์ และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง การยอมรับการส่งเสริมปลูกพืชผักในระบบการเพาะปลูกที่ดี ของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรที่ดี และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีผลทำให้เกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงเกิดการยอมรับการส่งเสริมปลูกผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ และคณะ (2566) ศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนบน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) มี 3 ตัวแปรที่สำคัญ คือ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา รายได้จากการปลูกกล้วยหอม และประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอม

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

พัชรินทร์ และคณะ (2564) พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนที่ต้องการเข้าไปส่งเสริมและกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP มากขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านเงินทุนและด้านราคาที่เหมาะสมแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ในขณะที่ ณัฐวุฒิ และคณะ (2566) พบว่า หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ควรมีนโยบายและแผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอม มีการประชาสัมพันธ์กระจายข่าวสารในช่องทางที่หลากหลาย รวมถึงจัดการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เพิ่มขึ้น และส่งเสริมให้คำแนะนำแก่เกษตรกรรายอื่นที่ยังไม่เข้าร่วมการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) จะส่งผลให้เกษตรกรทั้งรายเก่าและรายใหม่ยอมรับในเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) มากขึ้น

5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

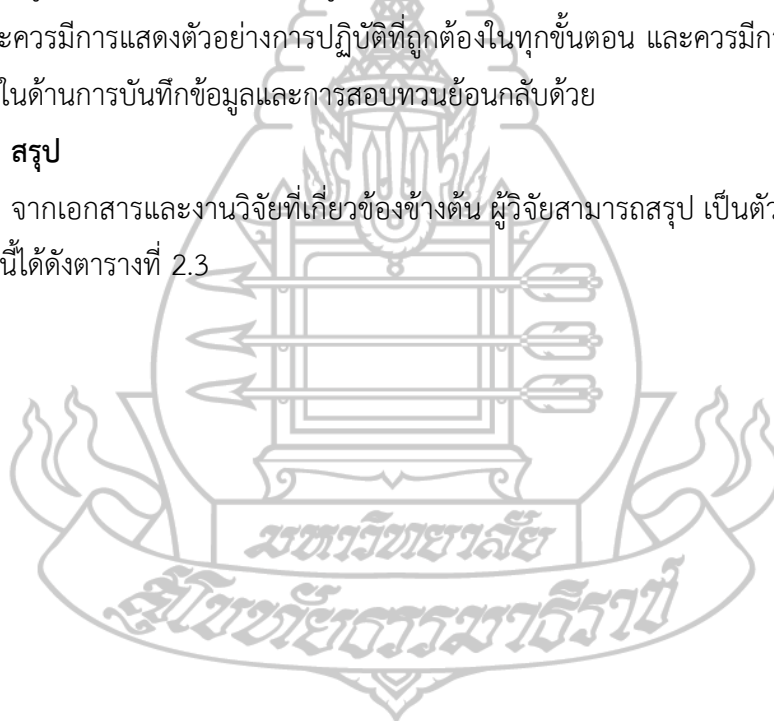
ณัฐวุฒิ และพหล (2561) พบว่า เกษตรกรเห็นว่า ด้านพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นปัญหาในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) ด้านการกำจัดโรคและศัตรูพืชให้หายขาดได้ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) รองลงมา คือ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.65) การจัดการน้ำชลประทานไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร (2.44) และพ่อค้าคนกลางให้ราคาผลผลิตต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.37) สอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ และคณะ (2566) พบว่า ปัญหาทางด้านน้ำ/ชลประทาน

(ค่าเฉลี่ย 4.50) ด้านภัยธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.41) และด้านพ่อค้าคนกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.75) ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร และยังพบว่าปัญหาด้านแหล่งเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกล้วยหอม (ค่าเฉลี่ย 4.69) และปัญหาเรื่องข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 4.47) เป็นประเด็นปัญหาที่เกษตรกรในเขตภาคกลางตอนบนเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับมาก ส่งผลต่อการยอมรับโดยตรง สอดคล้องกับ พุฒิสรรค์ และคณะ (2564) พบว่า ปัญหาด้านการจัดการแหล่งน้ำ ส่งผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการยอมรับการส่งเสริมปลูกผักในระบบเกษตรที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยง อยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ และยังพบว่า ปัญหาด้านเอกสารหรือคู่มือที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานเกษตรที่ดี โดยเฉพาะในส่วนของขั้นตอนการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ มีคำศัพท์และการใช้ภาษาที่เข้าใจยาก ส่งผลต่อการยอมรับการส่งเสริมปลูกผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร เกษตรกรจึงเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาคู่มือที่ใช้ในการส่งเสริมปลูกผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เน้นการนำเสนอโดยใช้รูปภาพประกอบและควรมีการแสดงตัวอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องในทุกขั้นตอน และควรมีการอบรมเกษตรกรให้ฝึกปฏิบัติในด้านการบันทึกข้อมูลและการสอบทวนย้อนกลับด้วย

สรุป

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุป เป็นตัวแปรสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 สรุปตัวแปรจากการทบทวนวรรณกรรม

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์การวิจัย	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ - ความรู้เกี่ยวกับพืชผัก - การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) - แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร - ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร ประสบการณ์ในการปลูกผัก - สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่การผลิตพืชผัก จำนวนแรงงาน ต้นทุนการผลิตพืชผัก รายได้จากการผลิตพืชผัก
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2	วัตถุประสงค์และความสำคัญและการปฏิบัติตามปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3	เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติตามปฏิบัติการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ด้านการผลิต และด้านการตลาด
วัตถุประสงค์ข้อที่ 4	เพื่อเปรียบเทียบการได้รับความรู้และความต้องการส่งเสริมการปฏิบัติตามปฏิบัติการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	การส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ความรู้ สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม และวิธีการส่งเสริม
วัตถุประสงค์ข้อที่ 5	เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามปฏิบัติการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ความต้องการและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566 จำนวนรวมทั้งหมด 414 ราย (ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) จากประชากร จำนวน 414 ราย โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2564)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

แทนค่าเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{[414]}{1 + ([414] ([0.05])^2)} \\ &= 203.44 \\ \text{กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n)} &= 204 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 49 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่าง แบบง่าย (simple sampling) ให้ได้ตัวอย่างตามขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ผู้วิจัยได้กำหนด (1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ (2) วิธีการสร้างเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร ประสบการณ์ในการปลูกผัก การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พื้นที่การปลูกผัก จำนวนแรงงาน แหล่งเงินทุน รายได้จากการขายผัก และต้นทุนการปลูกผัก การเตรียม การปลูก และการดูแลรักษา โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่างเพื่อบรรยายคุณลักษณะโดยรวม มีจำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 8 ข้อ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการ

การผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล 8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยคำถามมีลักษณะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) ตามประเด็นความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตร จำนวน 8 ประเด็น ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ 1 = ไม่สำคัญ/ไม่ปฏิบัติ, 2 = สำคัญ/ปฏิบัติ น้อย, 3 = สำคัญ/ปฏิบัติ ปานกลาง, 4 = สำคัญ/ปฏิบัติ มาก และ 5 = สำคัญ/ปฏิบัติ มากที่สุด พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “เหตุผล” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในข้อคำถามนั้น ๆ มีจำนวน 38 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 8 ข้อ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล 8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และปัญหาด้านอื่น ๆ โดยคำถามมีลักษณะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) ตามประเด็นปัญหาในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ 1 = เป็นปัญหา น้อยที่สุด, 2 = เป็นปัญหา น้อย, 3 = เป็นปัญหา ปานกลาง, 4 = เป็นปัญหา มาก และ 5 = เป็นปัญหา มากที่สุด พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “ข้อเสนอแนะ” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในประเด็นปัญหานั้น ๆ มีจำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ 1) ความรู้ 2) สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร 3) สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร 4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการซึ่งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ 1 = ได้รับ/ต้องการ น้อยที่สุด, 2 = ได้รับ/ต้องการ น้อย, 3 = ได้รับ/ต้องการ ปานกลาง, 4 = ได้รับ/ต้องการ มาก และ 5 = ได้รับ/ต้องการ มากที่สุด พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “เหตุผล” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในข้อคำถามนั้น ๆ มีจำนวน 27 ข้อ

2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง

2.2.4 นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามสำนวนภาษา จากนั้นนำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อแนะนำ จากนั้นนำเครื่องมือที่ปรับปรุงเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) จำนวน 3 คน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ +1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อคำถามวัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง 0 = ไม่แน่ใจ ข้อคำถามวัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ และ -1 = ไม่สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อคำถามไม่ได้วัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ ได้ผลสรุปตามตารางที่ 3.1 (หรือภาคผนวก ข)

ตารางที่ 3.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity)

ข้อคำถาม	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน ความตรง
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร	0.99	ใช้ได้
ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	0.99	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 3.1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 มากกว่า 0.5 ซึ่งค่าที่ได้มีความตรงเชื่อถือได้ในการทำการทดสอบค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ต่อไป

2.2.5 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่ม

ตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ผลตามตารางที่ 3.2 (หรือภาคผนวกที่ ค)

ตารางที่ 3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความเที่ยง (Reliability Consistency)

n = 30

ข้อความ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)	ผลการประเมิน ความเที่ยง
ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกร	0.891	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	0.851	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	0.980	ใช้ได้
รวม 3 ตอน	0.907	ใช้ได้

จากตารางที่ 3.2 ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.891 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.851 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.980 รวม 3 ตอน เท่ากับ 0.907 ซึ่งพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ดังนั้น แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ ตามที่ Jump, N. (1978) ได้เสนอเกณฑ์การยอมรับสำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจไว้ว่า ค่า Cronbach มากกว่าและเท่ากับ 0.7 ซึ่งค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือได้ จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 204 คน ระหว่างเดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2567 ถึงเดือนมิถุนายน 2567 โดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายเกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูล

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และหากแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

3.4 นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด จำนวน 204 ชุด นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้มาดำเนินการดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูล (Editing)

เมื่อได้รับแบบสัมภาษณ์คืนมาแล้ว ได้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสัมภาษณ์

4.2 การลงรหัส (Coding)

นำแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า สำหรับคำถามปลายปิด (Closed-end Question) โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์ออกเป็น ส่วน ๆ และสำหรับคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

4.3 การประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ลงรหัสแล้วมาบันทึกโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติ โดยวิเคราะห์จำนวน 4 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

ผู้วิจัยกำหนดใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายข้อมูลในแต่ละประเด็น

ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ผู้วิจัยกำหนดใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ สำหรับระดับความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	ความสำคัญ/ปฏิบัติระดับน้อยที่สุด
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	ความสำคัญ/ปฏิบัติระดับน้อย
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	ความสำคัญ/ปฏิบัติระดับปานกลาง
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	ความสำคัญ/ปฏิบัติระดับมาก
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	ความสำคัญ/ปฏิบัติระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ปัญหา เป็นคำถามปลายปิด ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อยที่สุด
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อย
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีปัญหาระดับปานกลาง
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีปัญหาระดับมาก
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีปัญหาระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จัดกลุ่มแล้วนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

การได้รับและความต้องการการส่งเสริม เป็นคำถามปลายเปิด ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิกอร์ (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	ได้รับ/ต้องการน้อยที่สุด
คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	ได้รับ/ต้องการน้อย

คะแนนน้ำหนักระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ได้รับ/ต้องการปานกลาง

คะแนนน้ำหนักระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ได้รับ/ต้องการมาก

คะแนนน้ำหนักระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ได้รับ/ต้องการมากที่สุด

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดการใช้สถิติเพื่อการทดสอบสมมติฐาน จำนวน 4 ข้อ ไว้ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบภายในกลุ่ม หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างระดับการให้ความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร กับ ระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

5.2 เปรียบเทียบภายในกลุ่ม หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างระดับการได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร กับ ระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

5.3 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จากผลการวิจัยตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 5 ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยมาทำการวิเคราะห์ จากนั้นนำมาสังเคราะห์โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทฤษฎีการสื่อสารของเบอร์โลว์ (SMCR Model) ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมของเอเวอร์เร็ด เอ็ม. โรเจอร์ส และกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรต่อไป

จากวิธีดำเนินการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ ตามตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ/วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติ
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	เพศกรรผู้ปลูกผัก ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2566 จำนวนรวมทั้งหมด 414 ราย (ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร 2566) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ราย	แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และแบบปลายปิด	1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ในการอธิบายลักษณะทั่วไป 2. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากคำถามปลายเปิดและวิเคราะห์เนื้อหาเข้าสู่ตัวแปรและปัจจัยสำคัญ
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2			1. Factor analysis 2. เปรียบเทียบโดยใช้ Paired t-test
เพื่อศึกษาความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร			1. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3			
เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร			1. เปรียบเทียบโดยใช้ Paired t-test 2. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)
วัตถุประสงค์ข้อที่ 4			
เพื่อเปรียบเทียบการได้รับความต้องการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร			นำผลการวิจัยที่ได้ มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
วัตถุประสงค์ข้อที่ 5			
เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร			

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับ จำนวน 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

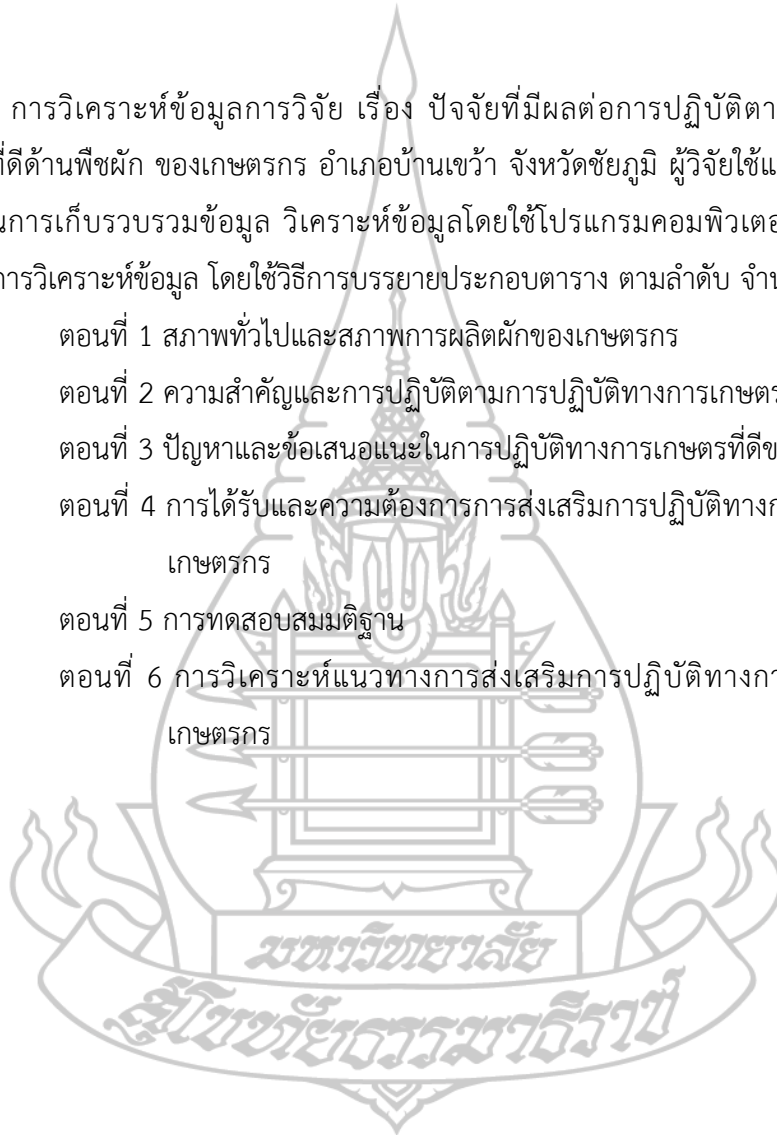
ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน การเกษตร ประสบการณ์ในการปลูกผัก การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่การปลูกผัก จำนวนแรงงาน แหล่งเงินทุน รายได้จากการขายผัก และต้นทุนการปลูกผัก และสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ประกอบด้วย การเตรียม การปลูก และการดูแลรักษา โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง มีจำนวน 32 ข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดการรายงานผลเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคม สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสภาพการผลิตผักของเกษตรกร โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

ผลการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร ประสบการณ์ในการปลูกผัก การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร มีผลการศึกษาแสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางสังคม

n = 204			
	สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	107	52.5
	ชาย	97	47.5
อายุ (ปี)	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40	6	2.9
	41 – 50	68	33.4
	51 – 60	78	38.2
	61 – 70	39	19.1
	สูงกว่า 70	13	6.4
	ค่าต่ำสุด = 32 ค่าสูงสุด = 78 ค่าเฉลี่ย = 55.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.442		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 204

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	2	1.0
ประถมศึกษา	136	66.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	37	18.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	22	10.8
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา/ปวส.	7	3.4
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน, รวมผู้ให้สัมภาษณ์)		
1	4	2.0
2	53	26.0
3	60	29.4
4	62	30.4
5	24	11.8
6	1	.5
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 6 ค่าเฉลี่ย = 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.048		
การมีตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	163	79.9
มีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	41	20.1
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	16	7.8
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	16	7.8
อาสาสมัครเกษตร (อกม.)	9	4.4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 204

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร	30	14.7
เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	174	85.3
ลูกค้า ธ.ก.ส.	132	64.7
แปลงใหญ่	52	25.5
วิสาหกิจชุมชน	52	25.5
กองทุนหมู่บ้าน	46	22.5
แม่บ้านเกษตรกร	6	2.9
ประสบการณ์ในการปลูกผัก (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	64	31.4
11 – 20	102	50.0
21 – 30	25	12.3
มากกว่า 30	13	6.4
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 35 ค่าเฉลี่ย = 15.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.681		
การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร (ครั้ง/ปี)		
ไม่ได้รับการอบรม	52	25.5
1	108	52.9
2	34	16.7
3	10	4.9
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 3 ค่าเฉลี่ย = 1.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.788		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 204

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เรียนรู้ด้วยตนเอง	166	81.4
เพื่อนบ้าน/ญาติ	159	77.9
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	123	60.3
ผู้นำชุมชน/อาสาสมัครเกษตร	105	51.5
สื่ออินเทอร์เน็ต	82	40.2
เจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น	57	27.9
เจ้าหน้าที่เอกชน	44	21.6
สื่อกิจกรรม	37	18.1
สื่อสิ่งพิมพ์	33	16.2
สื่ออิเล็กทรอนิกส์	20	9.8

จากตารางที่ 4.1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร ประสบการณ์ในการปลูกผัก การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

เพศ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.5 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 47.5 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 38.2 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาร้อยละ 33.4 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 19.1 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 6.4 มีอายุสูงกว่า 70 ปี และร้อยละ 2.9 มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี โดยเกษตรกรมีอายุต่ำสุด 32 ปี อายุสูงสุด 78 ปี และเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.12 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 66.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 18.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 3.4 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา/ปวส. และร้อยละ 1.0 ไม่ได้รับการศึกษา

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 30.4 มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน รองลงมาร้อยละ 29.4 มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 26.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 11.8 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน ร้อยละ 2.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 1 คน และร้อยละ 0.5 มีสมาชิก

ในครัวเรือน 6 คน โดยเกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 6 คน และเกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.25 คน

การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 79.9 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเกษตรกรร้อยละ 20.1 มีตำแหน่งทางสังคม โดยแบ่งเป็น ร้อยละ 7.8 มีตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 4.4 ดำรงตำแหน่งอาสาสมัครเกษตร (อกม.)

การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.3 เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร และเกษตรกรร้อยละ 14.7 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร แบ่งเป็นร้อยละ 64.7 เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. รองลงมาร้อยละ 25.5 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่และวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 22.5 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 2.9 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ประสบการณ์ในการปลูกผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.0 มีประสบการณ์ในการปลูกผักระหว่าง 11-20 ปี รองลงมาร้อยละ 31.4 มีประสบการณ์ในการปลูกผักน้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 12.3 มีประสบการณ์ในการปลูกผักระหว่าง 21-30 ปี และร้อยละ 6.4 มีประสบการณ์ในการปลูกมากกว่า 30 ปี โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักต่ำสุด 1 ปี เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักสูงสุด 35 ปี และเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 15.16 ปี

การได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.9 ได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร 1 ครั้ง/ปี รองลงมาร้อยละ 25.5 ไม่ได้รับการอบรมทางด้านการเกษตรในรอบหนึ่งปี ร้อยละ 16.7 ได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร 2 ครั้ง/ปี และร้อยละ 4.9 ได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร 3 ครั้ง/ปี โดยเกษตรกรได้รับการอบรมทางด้านการเกษตรเฉลี่ย 1.01 ครั้ง/ปี

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 81.4 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง รองลงมาร้อยละ 77.9 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากเพื่อนบ้าน/ญาติ ร้อยละ 60.3 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 51.5 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากผู้นำชุมชน/อาสาสมัครเกษตร ร้อยละ 40.2 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 27.9 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น ร้อยละ 21.6 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่เอกชน ร้อยละ 18.1 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อกิจกรรม ร้อยละ 16.2 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อสิ่งพิมพ์ และร้อยละ 9.8 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่การปลูกผัก จำนวนแรงงาน แหล่งเงินทุน รายได้จากการขายผัก และต้นทุนการปลูกผัก มีผลการศึกษาแสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

n = 204

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
พื้นที่ในการปลูกผัก (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	90	44.1
1.25 - 2	75	36.8
2.25 - 3	25	12.3
3.25 - 4	12	5.9
มากกว่า 4	2	1.0
ค่าต่ำสุด = 0.25 ค่าสูงสุด = 5.50 ค่าเฉลี่ย = 1.663 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.906		
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน, รวมผู้ให้สัมภาษณ์)		
1	18	8.8
2	101	49.5
3	63	30.9
4	22	10.8
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 2.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.801		
จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (คน)		
ไม่มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน	59	28.9
1	31	15.2
2	84	41.2
3	27	13.2
4	3	1.5
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 1.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.087		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 204

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
แหล่งเงินทุนที่ใช้		
ทุนส่วนตัว	137	67.2
กู้ ธ.ก.ส.	47	23.0
กู้กองทุนหมู่บ้าน	20	9.8
ต้นทุนการผลิตพืชผัก (บาท/ไร่/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	50	24.5
10,001 – 20,000	145	71.1
20,001 – 30,000	9	4.4
ค่าต่ำสุด = 2,750 ค่าสูงสุด = 22,133 ค่าเฉลี่ย = 13,049.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5,036.98		
รายได้จากการผลิตพืชผัก (บาท/ไร่/ปี)		
10,000 - 20,000	49	24.0
20,001 – 30,000	41	20.1
30,001 – 40,000	57	27.9
40,001 – 50,000	39	19.1
มากกว่า 50,000	18	8.8
ค่าต่ำสุด = 10,000 ค่าสูงสุด = 60,000 ค่าเฉลี่ย = 34,137.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12,755.63		

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ การปลูกผัก จำนวนแรงงาน แหล่งเงินทุน รายได้จากการขายผัก และต้นทุนการปลูกผัก ผลการ วิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

พื้นที่ในการปลูกผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 44.1 มีพื้นที่ในการปลูกผักน้อยกว่าหรือ เท่ากับ 1 ไร่ ร้อยละ 36.8 มีพื้นที่ในการปลูกผักระหว่าง 1.25-2 ไร่ ร้อยละ 12.3 มีพื้นที่ในการปลูก ผักระหว่าง 2.25-3 ไร่ ร้อยละ 5.9 มีพื้นที่ในการปลูกผักระหว่าง 3.25-4 ไร่ และร้อยละ 1 มีพื้นที่ใน การปลูกผักมากกว่า 4 ไร่ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกผักน้อยที่สุด 0.25 ไร่ สูงสุด 5.50 ไร่ และมี พื้นที่ในการปลูกผักเฉลี่ย 1.663 ไร่

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 49.5 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 30.9 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 10.8 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 4 คน

และร้อยละ 8.8 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 คน โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.44 คน

จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน หรือการจ้างแรงงาน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 28.9 ไม่มีแรงงานนอกครัวเรือน ในขณะที่เกษตรกรร้อยละ 41.2 มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 15.2 มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 13.2 มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน 3 คน และร้อยละ 1.5 มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน 4 คน โดยมีจำนวนการจ้างแรงงานนอกครัวเรือนต่ำสุด 1 คน มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือนสูงสุด 4 คน และมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนหรือการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.43 คน

แหล่งเงินทุน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 67.2 ใช้แหล่งเงินทุนจากทุนส่วนตัว ร้อยละ 23.0 ใช้แหล่งเงินทุนจากการกู้ ธ.ก.ส. และร้อยละ 9.8 ใช้แหล่งเงินทุนจากการกู้กองทุนหมู่บ้าน

ต้นทุนการผลิตพืชผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 71.1 มีต้นทุนในการผลิตพืชผักระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 24.5 มีต้นทุนในการผลิตพืชผักน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 4.4 มีต้นทุนในการผลิตพืชผักระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท/ไร่/ปี โดยเกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตพืชผักต่ำสุด 2,750 บาท/ไร่/ปี สูงสุด 22,133 บาท/ไร่/ปี และมีต้นทุนในการผลิตพืชผักเฉลี่ย 13,049.68 บาท/ไร่/ปี

รายได้จากการผลิตพืชผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 27.9 มีรายได้จากการผลิตพืชผักระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 24.0 มีรายได้จากการผลิตพืชผักระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 20.1 มีรายได้จากการผลิตพืชผักระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 19.1 มีรายได้จากการผลิตพืชผักระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท/ไร่/ปี และร้อยละ 8.8 มีรายได้จากการผลิตพืชผักมากกว่า 50,000 บาท/ไร่/ปี โดยมีรายได้จากการขายผักต่ำสุด 10,000 บาท/ไร่/ปี สูงสุด 60,000 บาท/ไร่/ปี และมีรายได้จากการขายผักเฉลี่ย 34,137.23 บาท/ไร่/ปี

ตารางที่ 4.3 แสดงต้นทุนและรายได้จากการปลูกพืชผัก

n = 204

ต้นทุนและรายได้จากการปลูกพืชผัก	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ต้นทุนในการปลูกผัก				
1.1 ค่าวัสดุการเกษตร	1,408	18,267	6,816.96	3384.291
1.1.1 ค่าพันธุ์ผัก	333	4,800	1,002.44	672.285
1.1.2 ค่าวัสดุคลุมดิน (n = 129)	350	1,800	984.81	375.423
1.1.3 ค่าปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภัณฑ์ (n = 118)	125	2,000	462.86	392.960
1.1.4 ค่าปุ๋ยเคมี	350	4,667	2,710.24	1077.814
1.1.5 ค่าสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช/ โรคพืช (n = 184)	150	4,000	1,348.26	696.321
1.1.6 ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืช (n = 130)	100	1,000	308.35	169.488
1.2 ค่าจ้าง/ค่าแรงงาน	750	17,467	7,783.04	3,641.532
1.2.1 ค่าจ้างเตรียมดิน/เตรียมแปลง (n = 199)	200	2,000	865.56	279.750
1.2.2 ค่าจ้างปลูกผัก (n = 138)	150	1,800	926.84	339.187
1.2.3 ค่าจ้างกำจัดวัชพืช/แมลงศัตรูพืช/ โรคพืช (n = 131)	100	3,000	1,434.51	456.210
1.2.4 ค่าจ้างเก็บเกี่ยว (n = 127)	300	10,667	4,556.13	2566.385
1.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	-	-	-	-
1.3.1 ค่าเช่าที่ดิน (n = 21)	233	1,067	761.48	193.757
1.3.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการปลูกผัก (n = 70)	1,500	4,000	2,662.53	530.522
1.3.3 ค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการปลูกผัก (n = 114)	400	6,000	1,252.30	568.397
1.3.4 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร (n = 20)	500	2,000	1,155.00	482.564
2. รายได้จากการปลูกพืชผัก				
2.1 จำนวนผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่/ปี)	300	9,000	2,715.83	1891.972
2.2 ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม)	8	90	29.93	26.269
2.3 รายได้รวม (บาท/ไร่/ปี)	10,000	60,000	34,137.23	12755.628

จากตารางที่ 4.3 แสดงต้นทุนและรายได้จากการปลูกผัก ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) ต้นทุนในการปลูกผัก

1.1) ค่าวัสดุการเกษตร

1.1.1) ค่าพันธุ์ผัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าพันธุ์ผักต่ำสุด 333 บาท/ไร่/ปี ค่าพันธุ์ผักสูงสุด 4,800 บาท/ไร่/ปี และค่าพันธุ์ผักเฉลี่ย 1,002.44 บาท/ไร่/ปี

1.1.2) ค่าวัสดุคลุมดิน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าวัสดุคลุมดินต่ำสุด 350 บาท/ไร่/ปี ค่าวัสดุคลุมดินสูงสุด 1,800 บาท/ไร่/ปี และค่าวัสดุคลุมดินเฉลี่ย 984.81 บาท/ไร่/ปี

1.1.3) ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือชีวภัณฑ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือชีวภัณฑ์ต่ำสุด 125 บาท/ไร่/ปี ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือชีวภัณฑ์สูงสุด 2,000 บาท/ไร่/ปี และค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือชีวภัณฑ์เฉลี่ย 462.86 บาท/ไร่/ปี

1.1.4) ค่าปุ๋ยเคมี จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าปุ๋ยเคมีต่ำสุด 350 บาท/ไร่/ปี ค่าปุ๋ยเคมีสูงสุด 4,667 บาท/ไร่/ปี และค่าปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 2,710.24 บาท/ไร่/ปี

1.1.5) ค่าสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืช จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชต่ำสุด 150 บาท/ไร่/ปี ค่าสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชสูงสุด 4,000 บาท/ไร่/ปี และค่าสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชเฉลี่ย 1,348.26 บาท/ไร่/ปี

1.1.6) ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืช จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืชต่ำสุด 100 บาท/ไร่/ปี ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืชสูงสุด 1,000 บาท/ไร่/ปี และค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 308.35 บาท/ไร่/ปี

1.2) ค่าจ้าง/ค่าแรงงาน

1.2.1) ค่าจ้างเตรียมดินหรือเตรียมแปลง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าจ้างเตรียมดินหรือเตรียมแปลงต่ำสุด 200 บาท/ไร่/ปี ค่าจ้างเตรียมดินหรือเตรียมแปลงสูงสุด 2,000 บาท/ไร่/ปี และค่าจ้างเตรียมดินหรือเตรียมแปลงเฉลี่ย 865.56 บาท/ไร่/ปี

1.2.2) ค่าจ้างปลูกผัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าจ้างปลูกผักต่ำสุด 150 บาท/ไร่/ปี ค่าจ้างปลูกผักสูงสุด 1,800 บาท/ไร่/ปี และค่าจ้างปลูกผักเฉลี่ย 926.84 บาท/ไร่/ปี

1.2.3) ค่าจ้างกำจัดวัชพืชหรือแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืช จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าจ้างกำจัดวัชพืชหรือแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชต่ำสุด 100 บาท/ไร่/ปี ค่าจ้างกำจัดวัชพืชหรือแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชสูงสุด 3,000 บาท/ไร่/ปี และค่าจ้างกำจัดวัชพืชหรือแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชเฉลี่ย 1,434.51 บาท/ไร่/ปี

1.2.4) ค่าจ้างเก็บเกี่ยว จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าจ้างเก็บเกี่ยวต่ำสุด 300 บาท/ไร่/ปี ค่าจ้างเก็บเกี่ยวสูงสุด 10,667 บาท/ไร่/ปี และค่าจ้างเก็บเกี่ยวเฉลี่ย 4,556.13 บาท/ไร่/ปี

1.3) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

1.3.1) ค่าเช่าที่ดิน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าเช่าที่ดินต่ำสุด 233 บาท/ไร่/ปี ค่าเช่าที่ดินสูงสุด 1,067 บาท/ไร่/ปี และค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 761.48 บาท/ไร่/ปี

1.3.2) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการปลูกผัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการปลูกผักต่ำสุด 1,500 บาท/ไร่/ปี ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการปลูกผักสูงสุด 4,000 บาท/ไร่/ปี และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการปลูกผักเฉลี่ย 2,662.53 บาท/ไร่/ปี

1.3.3) ค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการปลูกผัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการปลูกผักต่ำสุด 400 บาท/ไร่/ปี ค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการปลูกผักสูงสุด 6,000 บาท/ไร่/ปี และค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการปลูกผักเฉลี่ย 1,252.30 บาท/ไร่/ปี

1.3.4) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรต่ำสุด 500 บาท/ไร่/ปี ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร 2,000 บาท/ไร่/ปี และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ย 1,155.00 บาท/ไร่/ปี

2) รายได้จากการปลูกผัก

2.1) จำนวนผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่/ปี) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จำนวนผลผลิตต่ำสุด 300 กิโลกรัม/ไร่/ปี จำนวนผลผลิตสูงสุด 9,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี และจำนวนผลผลิตเฉลี่ย 2,715.83 กิโลกรัม/ไร่/ปี

2.2) ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ราคาขายต่ำสุด 8 บาท/กิโลกรัม ราคาขายสูงสุด 90 บาท/กิโลกรัม และราคาขายเฉลี่ย 29.93 บาท/กิโลกรัม

2.3) รายได้รวม (บาท/ไร่/ปี) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รายได้รวมต่ำสุด 10,000 บาท/ไร่/ปี รายได้รวมสูงสุด 60,000 บาท/ไร่/ปี และรายได้รวมเฉลี่ย 34,137.23 บาท/ไร่/ปี

1.3 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์สภาพการผลิตผักของเกษตรกร ได้แก่ ชนิดผักที่ปลูก เหตุผลที่เลือกชนิดผักมาปลูก ช่วงเวลาในการปลูกผัก ที่มาของเมล็ดพันธุ์ ดินพันธุ์ ส่วนขยายพันธุ์ สภาพดินที่ใช้ปลูกผัก การใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกผัก ลักษณะการให้น้ำผัก การใช้ปุ๋ย ศัตรูผักที่พบในแปลง วิธีที่ใช้ในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง ดัชนีชี้วัดที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผัก วิธีที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว การคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว การจำหน่ายผลผลิต การกำหนดราคาซื้อขาย และการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก มีผลการศึกษา แสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

n = 204

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ชนิดผักที่ปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
พริก	98	48.0
หน่อไม้ฝรั่ง	31	15.2
มะเขือ	30	14.7
ข้าวโพดฝักสด	22	10.8
ตะไคร้	20	9.8
ต้นหอม	5	2.5
ผักชี	1	0.5
เหตุผลที่เลือกชนิดผักมาปลูก		
ปลูกตามความต้องการของตลาด	172	84.3
ปลูกตามญาติ/เพื่อนบ้าน	32	15.7
ช่วงเวลาในการปลูกผัก		
ปลูกผักชนิดเดียวตลอดทั้งปี	190	93.1
ปลูกผักหลังจากทำนาปี	11	5.4
ปลูกผักหมุนเวียนหลายชนิดตลอดทั้งปี	3	1.5
ที่มาของเมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ ส่วนขยายพันธุ์		
เพาะเมล็ดพันธุ์หรือขยายต้นพันธุ์ใช้เอง	97	47.5
ซื้อจากร้านขายสินค้าเกษตร	65	31.9
ซื้อหรือได้รับมาจากญาติหรือเพื่อนบ้าน	42	20.6
สภาพดินที่ใช้ปลูกผัก		
ดินร่วน	119	58.3
ดินร่วนปนดินเหนียว	60	29.4
ดินร่วนปนทราย	25	12.3

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 204

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก		
ไม่ใช้	151	74.0
ใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	53	26.0
ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก	48	23.5
ฟางข้าว	5	2.5
แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกผัก		
แหล่งน้ำธรรมชาติ	166	81.4
สระน้ำในแปลง	32	15.7
บ่อบาดาล	6	2.9
ลักษณะการให้น้ำผัก		
ท่อและสายยาง	144	70.6
ระบบน้ำหยด	31	15.2
ระบบสปริงเกอร์	29	14.2
การใช้ปุ๋ย		
ไม่ใช้	-	-
ใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	204	100.0
ปุ๋ยเคมี	202	99.0
ปุ๋ยอินทรีย์	89	43.6
ชีวภัณฑ์	44	21.6
ศัตรูผักที่พบในแปลง		
ไม่พบ	12	5.9
พบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	192	94.1
โรคพืช	183	89.7
แมลงศัตรูพืช	180	88.2
วัชพืช	138	67.6
สัตว์ศัตรูพืช	4	2.0

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 204

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
วิธีที่ใช้ในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้ทำ	14	6.9
ใช้สารเคมี	181	88.7
ใช้ชีวภัณฑ์	75	36.8
ใช้วิธีกล/ใช้แรง	24	11.8
ดัชนีชีวิตที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การนับอายุ	204	100.0
ดูจากสี	97	47.5
ดูจากขนาด	96	47.1
วิธีที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว		
ทั้งเก็บเกี่ยวเองและจ้างแรงงานเก็บเกี่ยว	131	64.2
เก็บเกี่ยวเองทั้งหมด	73	35.8
การตัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว		
ตัด	160	78.4
ไม่ตัด	44	21.6
การจำหน่ายผลผลิต		
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตที่แปลงหรือจุดรวบรวม	152	74.5
ส่งร้านค้าโดยตรง	35	17.2
นำไปจำหน่ายด้วยตนเอง	17	8.3
การกำหนดราคาซื้อขาย		
ผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา	134	65.7
เกษตรกรและผู้รับซื้อกำหนดราคาร่วมกัน	51	25.0
เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคา	19	9.3

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 204

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก		
ไม่จดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก	89	43.6
จดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	110	53.9
ปริมาณผักที่เก็บเกี่ยวได้	88	43.1
ราคาขายผัก	84	41.2
ค่าปุ๋ย/สารเคมี	60	29.4
ค่าจ้างแรงงาน	21	10.3
ราคาเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์	14	6.9

จากตารางที่ 4.4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ประกอบด้วย การเตรียม การปลูก และการดูแลรักษา ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

ชนิดผักที่ปลูก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 48.0 ปลูกพริก รองลงมาร้อยละ 15.2 ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ร้อยละ 14.7 ปลูกมะเขือ ร้อยละ 10.8 ปลูกข้าวโพด ร้อยละ 9.8 ปลูกตะไคร้ ร้อยละ 2.5 ปลูกต้นหอม และร้อยละ 0.5 ปลูกผักชี

เหตุผลในการเลือกชนิดผักมาปลูก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 84.3 ปลูกผักตามความต้องการของตลาด และรองลงมาร้อยละ 15.7 ปลูกผักตามญาติหรือเพื่อนบ้าน

ช่วงเวลาในการปลูกผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 93.1 ปลูกผักชนิดเดียวตลอดทั้งปี รองลงมาร้อยละ 5.4 ปลูกผักหลังจากทำนาปี และร้อยละ 1.5 ปลูกผักหมุนเวียนหลายชนิดตลอดทั้งปี

ที่มาของเมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 47.5 ใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากการเพาะเมล็ดพันธุ์หรือขยายต้นพันธุ์ใช้เอง รองลงมาร้อยละ 31.9 ใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ซื้อจากร้านขายสินค้าเกษตร และร้อยละ 20.6 ใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ซื้อหรือได้รับมาจากญาติหรือเพื่อนบ้าน

สภาพดินที่ใช้ปลูกผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.3 ใช้ดินร่วนในการปลูกผัก รองลงมา ร้อยละ 29.4 ใช้ดินร่วนปนดินเหนียวในการปลูกผัก และร้อยละ 12.3 ใช้ดินร่วนปนทรายในการปลูกผัก

การใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 74.0 ไม่ใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก และเกษตรกรร้อยละ 26.0 ใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก โดยแบ่งเป็น ร้อยละ 23.5 ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก รองลงมา ร้อยละ 2.5 ใช้ฟางข้าวเป็นวัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผัก

แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 81.4 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมาร้อยละ 15.7 ใช้น้ำจากสระน้ำในแปลง และร้อยละ 2.9 ใช้น้ำจากบ่อบาดาล

ลักษณะการให้น้ำผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 70.6 ให้น้ำผักด้วยระบบท่อและสายยาง รองลงมาร้อยละ 15.2 ให้น้ำผักด้วยระบบน้ำหยด และร้อยละ 14.2 ให้น้ำผักด้วยระบบสปริงเกอร์

การใช้ปุ๋ย พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ใช้ปุ๋ยในการปลูกผัก โดยร้อยละ 99.0 ใช้ปุ๋ยเคมี รองลงมาร้อยละ 43.6 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และร้อยละ 21.6 ใช้ชีวภัณฑ์

ศัตรูผักที่พบในแปลง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 5.9 ไม่พบศัตรูผักในแปลง ในขณะที่ เกษตรกรร้อยละ 94.1 พบศัตรูผักในแปลง โดยแบ่งเป็น ร้อยละ 89.7 พบโรคพืช รองลงมาร้อยละ 88.2 พบแมลงศัตรูพืช ร้อยละ 67.6 พบวัชพืช และร้อยละ 2.0 พบสัตว์ศัตรูพืช

วิธีการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 88.7 ใช้สารเคมี ในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง รองลงมาร้อยละ 36.8 ใช้ชีวภัณฑ์ในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง ร้อยละ 11.8 ใช้วิธีการหรือใช้แรงในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง ในขณะที่เกษตรกร ร้อยละ 6.9 ไม่มีการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง

ดัชนีชี้วัดที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ใช้วิธีการนับอายุ รองลงมาร้อยละ 47.5 ใช้วิธีการดูจากสี และร้อยละ 47.1 ใช้วิธีการดูจากขนาด

วิธีการที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 64.2 ใช้วิธีเก็บเกี่ยวผลผลิตเองและจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวร่วมด้วย รองลงมาร้อยละ 35.8 ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวเองทั้งหมด

การคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 78.4 มีการคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว รองลงมาร้อยละ 21.6 ไม่มีการคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว

การจำหน่ายผลผลิต พบว่า เกษตรกรร้อยละ 74.5 จำหน่ายผลผลิตโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตที่แปลงหรือจุดรวบรวม รองลงมาร้อยละ 17.2 จำหน่ายผลผลิตโดยจัดส่งไปยังร้านค้าโดยตรง และร้อยละ 8.3 นำผลผลิตไปจำหน่ายด้วยตนเอง

การกำหนดราคาซื้อขาย พบว่า เกษตรกรร้อยละ 65.7 มีผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา รองลงมา ร้อยละ 25.0 เกษตรกรและผู้รับซื้อกำหนดราคาร่วมกัน และร้อยละ 9.3 เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขาย

การจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 43.6 ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก ในขณะที่เกษตรกรร้อยละ 53.9 มีการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผัก โดยแบ่งเป็น ร้อยละ 43.1 จดบันทึกปริมาณผักที่เก็บเกี่ยวได้ รองลงมาร้อยละ 41.2 จดบันทึกราคาขายผัก ร้อยละ 29.4 จดบันทึกค่าปุ๋ยและสารเคมี ร้อยละ 10.3 จดบันทึกค่าจ้างแรงงาน และร้อยละ 6.9 จดบันทึกราคาเมล็ดพันธุ์หรือต้นพันธุ์ผัก

ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามความคิดเห็นของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระดับความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิกอร์ต (Likert type scale) โดยมีผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรด้านแหล่งน้ำ

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
1. แหล่งน้ำ				
1.1 ไม่ใช้น้ำที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล แหล่งชุมชน บ่อขยะ และแหล่งมลพิษ ที่อาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผักได้	4.92 (.556)	มากที่สุด	4.97 (.296)	มากที่สุด
1.2 มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช และความชื้นของดิน	4.97 (.169)	มากที่สุด	4.97 (.169)	มากที่สุด
1.3 มีการบำรุงรักษาระบบการให้น้ำ และจัดการน้ำเสีย อย่างมีประสิทธิภาพ	3.44 (.849)	มาก	3.63 (.786)	มาก

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านแหล่งน้ำ พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) วิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช และความชื้นของดิน 2) การไม่ใช้น้ำที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล แหล่งชุมชน บ่อขยะ และ

แหล่งมลพิษ ที่อาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผักได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97, SD. = .169$ และ $\bar{X} = 4.92, SD. = .556$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้านการบำรุงรักษาระบบการให้น้ำ และจัดการน้ำเสีย อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44, SD. = .849$)

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) ไม่ใช้น้ำที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล แหล่งชุมชน บ่อขยะ และแหล่งมลพิษ ที่อาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผักได้ และ 2) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช และความชื้นของดิน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97, SD. = .296$ และ $\bar{X} = 4.97, SD. = .169$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้านมีการบำรุงรักษาระบบการให้น้ำ และจัดการน้ำเสีย อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63, SD. = .786$)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรด้านพื้นที่ปลูก

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
2. พื้นที่ปลูก				
2.1 พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกผัก ถูกกฎหมายเป็นไปตามกฎหมายที่ดินที่เกี่ยวข้อง	5.00 (.000)	มากที่สุด	4.95 (.310)	มากที่สุด
2.2 พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ใช้ปลูกผักไม่อยู่ในสภาพที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี และโลหะหนักต่อผลผลิต	4.87 (.538)	มากที่สุด	4.89 (.395)	มากที่สุด
2.3 พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ใช้ปลูกผักมีลักษณะโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อชนิดผักที่ปลูก	4.77 (.626)	มากที่สุด	4.79 (.473)	มากที่สุด
2.4 ดูแลรักษาพื้นที่ปลูก และมีวิธีปฏิบัติที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม	4.20 (1.069)	มาก	4.20 (.973)	มาก
2.5 มีการวางผังแปลง จัดทำแปลงโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของผลผลิตและสิ่งแวดล้อม	3.69 (.859)	มาก	3.74 (.847)	มาก

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านพื้นที่ปลูก พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกผัก ถูกกฎหมายเป็นไปตามกฎหมายที่ดินที่เกี่ยวข้อง 2) พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ใช้ปลูกผักไม่อยู่ในสภาพที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี และโลหะหนักต่อผลิตผล 3) พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ใช้ปลูกผักมีลักษณะโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อชนิดผักที่ปลูก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD. = .000$ และ $\bar{X} = 4.87$, $SD. = .538$ และ $\bar{X} = 4.77$, $SD. = .626$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) การดูแลรักษาพื้นที่ปลูก และมีวิธีปฏิบัติที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม 2) การวางผังแปลง จัดทำแปลงโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของผลิตผลและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, $SD. = 1.069$ และ $\bar{X} = 3.69$, $SD. = .859$) ตามลำดับ

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกผัก ถูกกฎหมายเป็นไปตามกฎหมายที่ดินที่เกี่ยวข้อง 2) พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ใช้ปลูกผักไม่อยู่ในสภาพที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี และโลหะหนักต่อผลิตผล และ 3) พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ใช้ปลูกผักมีลักษณะโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อชนิดผักที่ปลูก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, $SD. = .310$ และ $\bar{X} = 4.89$, $SD. = .395$ และ $\bar{X} = 4.79$, $SD. = .473$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) ดูแลรักษาพื้นที่ปลูก และมีวิธีปฏิบัติที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และ 2) มีการวางผังแปลง จัดทำแปลงโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของผลิตผลและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, $SD. = .973$ และ $\bar{X} = 3.74$, $SD. = .847$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
3. วัตถุอันตรายทางการเกษตร				
3.1 ใช้สารเคมีที่ได้รับอนุญาตและขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร และใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก	4.64 (.759)	มากที่สุด	3.53 (.815)	มาก
3.2 มีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร สามารถเลือกใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ตรงตามลักษณะปัญหาที่พบ	4.95 (.216)	มากที่สุด	4.71 (.476)	มากที่สุด
3.3 จัดเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรในสถานที่ที่เป็นสัดส่วนเหมาะสมและมิดชิด เพื่อป้องกันอันตรายและการปนเปื้อน	3.68 (.984)	มาก	3.68 (.877)	มาก
3.4 ทราบวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี	5.00 (.000)	มากที่สุด	4.81 (.514)	มากที่สุด
3.5 อาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการใช้สารเคมี และทำความสะอาดอุปกรณ์หลังใช้งานทุกครั้ง	2.93 (.941)	ปานกลาง	3.11 (1.312)	ปานกลาง

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) วิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี 2) ความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร สามารถเลือกใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ตรงตามลักษณะปัญหาที่พบ 3) การใช้สารเคมีที่ได้รับอนุญาตและขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร และใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, SD. = .000 และ $\bar{X}$ = 4.95, SD. = .216 และ $\bar{X}$ = 4.64, SD. = .759) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้านการจัดเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรในสถานที่ที่เป็นสัดส่วนเหมาะสมและมิดชิด เพื่อป้องกันอันตรายและการปนเปื้อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.68, SD. = .984) และเกษตรกรให้ความสำคัญในด้านการอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลัง

การใช้สารเคมี และทำความสะอาดอุปกรณ์หลังใช้งานทุกครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93, SD. = .941$)

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) ทราบวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี และ 2) มีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร สามารถเลือกใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ตรงตามลักษณะปัญหาที่พบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81, SD. = .514$ และ $\bar{X} = 4.71, SD. = .476$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) จัดเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน เหมาะสมและมิดชิด เพื่อป้องกันอันตรายและการปนเปื้อน และ 2) ใช้สารเคมีที่ได้รับอนุญาตและขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร และใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68, SD. = .877$ และ $\bar{X} = 3.53, SD. = .815$) ตามลำดับ และเกษตรกรมีการปฏิบัติในด้านอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการใช้สารเคมี และทำความสะอาดอุปกรณ์หลังใช้งานทุกครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11, SD. = 1.312$)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว				
4.1 ใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้	4.96 (.195)	มากที่สุด	5.00 (.000)	มากที่สุด
4.2 สารปรับปรุงดินหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ ผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์	3.75 (.972)	มาก	3.87 (.777)	มาก
4.3 ไม่ใช้สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย	4.88 (.492)	มากที่สุด	5.00 (.000)	มากที่สุด
4.4 ตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร และเก็บรักษาในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน	4.10 (.725)	มาก	4.91 (.291)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
4.5 พื้นที่ที่ใช้เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน แยกเป็นสัดส่วน ไม่ปนเปื้อนสู่พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำ	4.91 (.284)	มากที่สุด	4.95 (.226)	มากที่สุด
4.6 สำรวจแปลงผักเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ	4.29 (.762)	มากที่สุด	3.91 (.802)	มาก
4.7 แยกส่วนของผักที่เสียหายจากโรคพืชหรือศัตรูพืชที่เข้าทำลายออกจากแปลง	3.94 (.769)	มาก	3.63 (.754)	มาก

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) การใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ 2) พื้นที่ที่ใช้เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน แยกเป็นสัดส่วน ไม่ปนเปื้อนสู่พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำ 3) ไม่ใช้สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย และ 4) สำรวจแปลงผักเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, $SD. = .195$ และ $\bar{X} = 4.91$, $SD. = .284$ และ $\bar{X} = 4.88$, $SD. = .492$ และ $\bar{X} = 4.29$, $SD. = .762$) ตามลำดับ รองลงมาเกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) การตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร และเก็บรักษาในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน 2) แยกส่วนของผักที่เสียหายจากโรคพืชหรือศัตรูพืชที่เข้าทำลายออกจากแปลง และ 3) สารปรับปรุงดินหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ ผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD. = .752$ และ $\bar{X} = 3.94$, $SD. = .769$ และ $\bar{X} = 3.75$, $SD. = .972$) ตามลำดับ

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) การใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ 2) ไม่ใช้สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย 3) พื้นที่ที่ใช้เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน แยกเป็นสัดส่วน ไม่ปนเปื้อนสู่พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำ และ 4) ตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร และเก็บรักษาในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD. = .000$ และ $\bar{X} = 5.00$, $SD. = .000$ และ $\bar{X} = 4.95$, $SD. = .226$ และ

$\bar{X} = 4.91, SD. = .291$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) สักรวแปลงผักเพื่อ
 ฝัาระวังและป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ 2) สารปรับปรุงดินหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ ผ่าน
 กระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์ และ 3) แยกส่วนของผักที่เสียหายจากโรคพืชหรือ
 ศัตรูพืชที่เข้าทำลายออกจากแปลง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91, SD. = .802$ และ $\bar{X} = 3.87, SD. =$
 $.777$ และ $\bar{X} = 3.63, SD. = .754$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทาง
 การเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
 ของเกษตรกร ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว				
5.1 เก็บเกี่ยวผักเมื่อมีอายุที่เหมาะสมกับการบริโภค และ มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด	5.00 (.000)	มากที่สุด	4.94 (.236)	มากที่สุด
5.2 เก็บเกี่ยวผักด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สะอาด และ ปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ	4.82 (.495)	มากที่สุด	4.72 (.549)	มากที่สุด
5.3 ไม่วางผักที่เก็บเกี่ยวหรือคัดเลือกแล้ว สัมผัสกับ พื้นดินโดยตรง	3.92 (.829)	มาก	4.87 (.354)	มากที่สุด
5.4 คัดแยกผักที่ด้อยคุณภาพออกจากผักที่มีคุณภาพ ไม่ ปะปนกัน	4.91 (.323)	มากที่สุด	3.92 (.887)	มาก
5.5 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุที่ใช้สัมผัสกับผัก โดยตรง มีความสะอาด มีสภาพพร้อมใช้งาน และไม่ทำ จากวัสดุที่ทำให้เกิดการปนเปื้อน	4.90 (.414)	มากที่สุด	4.76 (.558)	มากที่สุด
5.6 มีการป้องกันไม่ให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในบริเวณปฏิบัติงาน	3.71 (.905)	มาก	3.38 (1.283)	ปานกลาง

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญ
 ของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
 ของเกษตรกร ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) เก็บเกี่ยวผักเมื่อมีอายุที่เหมาะสมกับการบริโภค และ
 มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด 2) คัดแยกผักที่ด้อยคุณภาพออกจากผักที่มีคุณภาพ ไม่ปะปน

กัน 3) อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุที่ใช้สัมผัสกับผักโดยตรง มีความสะอาด มีสภาพพร้อมใช้งาน และไม่ทำจากวัสดุที่ทำให้เกิดการปนเปื้อน และ 4) เก็บเกี่ยวผักด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สะอาด และปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD. = .000$ และ $\bar{X} = 4.91$, $SD. = .323$ และ $\bar{X} = 4.90$, $SD. = .414$ และ $\bar{X} = 4.82$, $SD. = .495$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) ไม่วางผักที่เก็บเกี่ยวหรือคัดเลือกแล้ว สัมผัสกับพื้นดินโดยตรง และ 2) มีการป้องกันไม่ให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในบริเวณปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, $SD. = .829$ และ $\bar{X} = 3.71$, $SD. = .905$) ตามลำดับ

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) เก็บเกี่ยวผักเมื่อมีอายุที่เหมาะสมกับการบริโภค และมีความคุณภาพตามความต้องการของตลาด 2) ไม่วางผักที่เก็บเกี่ยวหรือคัดเลือกแล้ว สัมผัสกับพื้นดินโดยตรง 3) อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุที่ใช้สัมผัสกับผักโดยตรง มีความสะอาด มีสภาพพร้อมใช้งาน และไม่ทำจากวัสดุที่ทำให้เกิดการปนเปื้อน และ 4) เก็บเกี่ยวผักด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สะอาด และปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, $SD. = .236$ และ $\bar{X} = 4.87$, $SD. = .354$ และ $\bar{X} = 4.76$, $SD. = .558$ และ $\bar{X} = 4.72$, $SD. = .549$) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้านการคัดแยกผักที่ด้อยคุณภาพออกจากผักที่มีคุณภาพ ไม่ปะปนกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, $SD. = .887$) และเกษตรกรมีการปฏิบัติในด้านมีการป้องกันไม่ให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในบริเวณปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, $SD. = 1.283$)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
n = 204				
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา				
6.1 สถานที่ที่ใช้พักผลผลิต อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการขนย้ายผลผลิต มีความสะอาดและพร้อมใช้งาน	4.90 (.298)	มากที่สุด	4.20 (.711)	มาก
6.2 ไม่ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลิตผล กรณีใช้ ต้องทำความสะอาดก่อน	3.48 (.954)	มาก	4.17 (1.085)	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
6.3 ใช้วัสดุปุ๋ยรองพื้นหรือใช้ภาชนะสำหรับบรรจุผักที่เก็บเกี่ยวแล้ว ไม่วางกับพื้นโดยตรง	4.85 (.494)	มากที่สุด	4.85 (.523)	มากที่สุด
6.4 จัดวางผักที่เก็บเกี่ยวแล้วในบริเวณจุดพักผลิตผลที่สะอาดเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค และไม่ทำให้ผลิตผลเสียหาย	4.89 (.442)	มากที่สุด	4.09 (.757)	มาก
6.5 ขนส่งผลิตผลด้วยความระมัดระวัง ดูแลและป้องกันอย่างเหมาะสม	4.94 (.245)	มากที่สุด	4.85 (.474)	มากที่สุด

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) ขนส่งผลิตผลด้วยความระมัดระวัง ดูแลและป้องกันอย่างเหมาะสม 2) สถานที่ที่ใช้พักผลผลิต อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการขนย้ายผลผลิต มีความสะอาดและพร้อมใช้งาน 3) จัดวางผักที่เก็บเกี่ยวแล้วในบริเวณจุดพักผลิตผลที่สะอาดเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค และไม่ทำให้ผลิตผลเสียหาย และ 4) ใช้วัสดุปุ๋ยรองพื้นหรือใช้ภาชนะสำหรับบรรจุผักที่เก็บเกี่ยวแล้ว ไม่วางกับพื้นโดยตรง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, $SD. = .245$ และ $\bar{X} = 4.90$, $SD. = .298$ และ $\bar{X} = 4.89$, $SD. = .442$ และ $\bar{X} = 4.85$, $SD. = .494$) ตามลำดับรองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้านการไม่ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลิตผล กรณีใช้ ต้องทำความสะอาดก่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$, $SD. = .954$)

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) ใช้วัสดุปุ๋ยรองพื้นหรือใช้ภาชนะสำหรับบรรจุผักที่เก็บเกี่ยวแล้ว ไม่วางกับพื้นโดยตรง และ 2) ขนส่งผลิตผลด้วยความระมัดระวัง ดูแลและป้องกันอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, $SD. = .523$ และ $\bar{X} = 4.85$, $SD. = .474$) ตามลำดับรองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) สถานที่ที่ใช้พักผลผลิต อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการขนย้ายผลผลิต มีความสะอาดและพร้อมใช้งาน 2) ไม่ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลิตผล กรณีใช้ ต้องทำความสะอาด

ก่อน และ 3) จัดวางผักที่เก็บเกี่ยวแล้วในบริเวณจุดพักผลิตผลที่สะอาดเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค และไม่ทำให้ผลิตผลเสียหาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20, SD. = .711$ และ $\bar{X} = 4.17, SD. = 1.085$ และ $\bar{X} = 4.09, SD. = .757$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล				
7.1 มีความรู้ความเข้าใจด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ในแปลง หรือได้รับการฝึกอบรมแล้ว	3.88 (.695)	มาก	3.74 .708	มาก
7.2 ผู้ที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลิตผล	3.76 (.856)	มาก	3.91 .747	มาก
7.3 มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น น้ำดื่ม ที่พักระหว่างทำงาน	4.99 (.099)	มากที่สุด	5.00 .000	มากที่สุด

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้านการมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น น้ำดื่ม ที่พักระหว่างทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.99, SD. = .099$) รองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) มีความรู้ความเข้าใจด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ในแปลง หรือได้รับการฝึกอบรมแล้ว และ 2) ผู้ที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลิตผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88, SD. = .695$ และ $\bar{X} = 3.76, SD. = .856$) ตามลำดับ

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้านการมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น น้ำดื่ม ที่พักระหว่างทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00, SD. = .000$) รองลงมา เกษตรกรมีการ

ปฏิบัติในด้าน 1) ผู้ที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลิตผล และ 2) มีความรู้ความเข้าใจด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ในแปลง หรือได้รับการฝึกอบรมแล้ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91, SD. = .747$ และ $\bar{X} = 3.74, SD. = .708$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

n = 204

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับความสำคัญ		ระดับการปฏิบัติ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล	$\bar{X}$ (SD.)	แปลผล
8. การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ				
8.1 บันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้ เช่น การใส่ปุ๋ย การไถยา/สารเคมี	4.09 (1.280)	มาก	2.52 (1.384)	น้อย
8.2 บันทึกข้อมูลการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิตทั้งก่อนและหลังเก็บเกี่ยว เช่น การปลูก การสำรวจโรคแมลง การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น	4.12 (1.096)	มาก	2.89 (1.529)	ปานกลาง
8.3 บันทึกข้อมูลหรือวันที่เก็บเกี่ยว ให้สามารถตรวจสอบที่มาของผลผลิตได้	3.01 (1.285)	ปานกลาง	1.98 (1.544)	น้อย
8.4 จัดเก็บรักษาบันทึกข้อมูลและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ให้ตามสอบได้	3.01 (1.255)	ปานกลาง	2.19 (1.642)	น้อย

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความสำคัญของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่า

เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) บันทึกข้อมูลการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิตทั้งก่อนและหลังเก็บเกี่ยว เช่น การปลูก การสำรวจโรคแมลง การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น และ 2) บันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้ เช่น การใส่ปุ๋ย การไถยา/สารเคมี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12, SD. = 1.096$ และ $\bar{X} = 4.09, SD. =$

1.280) ตามลำดับ รองลงมา เกษตรกรให้ความสำคัญในด้าน 1) บันทึกรุ่นผลผลิต หรือรหัส หรือวันที่เก็บเกี่ยว ให้สามารถตรวจสอบที่มาของผลผลิตได้ และ 2) จัดเก็บรักษาบันทึกข้อมูลและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ให้ตามสอบได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$, $SD. = 1.285$ และ $\bar{X} = 3.01$, $SD. = 1.255$) ตามลำดับ

เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้านบันทึกข้อมูลการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิตทั้งก่อนและหลังเก็บเกี่ยว เช่น การปลูก การสำรวจโรคแมลง การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, $SD. = 1.529$) รองลงมา เกษตรกรมีการปฏิบัติในด้าน 1) บันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้ เช่น การใส่ปุ๋ย การใช้ยา/สารเคมี 2) จัดเก็บรักษาบันทึกข้อมูลและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ให้ตามสอบได้ และ 3) บันทึกรุ่นผลผลิต หรือรหัส หรือวันที่เก็บเกี่ยว ให้สามารถตรวจสอบที่มาของผลผลิตได้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.52$, $SD. = 1.384$ และ $\bar{X} = 2.19$, $SD. = 1.642$ และ $\bar{X} = 1.98$, $SD. = 1.544$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัญหาในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระดับปัญหา ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิกเคอร์ต (Likert type scale) จำนวน 16 ข้อ มีผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ปัญหาในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ปัญหาในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

n = 204

ปัญหาในการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับของปัญหา		
	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
1. แหล่งน้ำ			
1.1 ขาดแคลนแหล่งน้ำ	3.49	1.155	มาก
1.2 แหล่งน้ำที่ใช้ เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี หรือโลหะหนัก	1.22	.521	น้อยที่สุด
2. พื้นที่ดินปลูก			
2.1 ดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	2.84	.965	ปานกลาง
2.2 พื้นที่ที่ใช้ปลูกผักเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค หรือ สารเคมี	1.44	.769	น้อยที่สุด
3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร			
3.1 ขาดความรู้ในการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรอย่าง ถูกต้องและปลอดภัย	1.77	.761	น้อยที่สุด
3.2 วัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ใช้ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรม วิชาการเกษตร หรือไม่ได้ใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก	1.70	.897	น้อยที่สุด
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว			
4.1 ไม่มีการวางแผนการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม	1.29	.455	น้อยที่สุด
4.2 ขาดความรู้เรื่องการป้องกันโรค/แมลง	1.55	.589	น้อยที่สุด
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว			
5.1 ขาดความรู้ในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	1.57	.877	น้อยที่สุด
5.2 ไม่มีการป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลผลิต	1.25	.442	น้อยที่สุด
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา			
6.1 ไม่มีสถานที่พักหรือเก็บรักษาผลผลิตที่เหมาะสม	1.55	1.133	น้อยที่สุด
6.2 ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบทรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลผลิต	1.86	1.145	น้อย
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล			
7.1 ขาดความรู้ความเข้าใจด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ใน แปลง หรือไม่ได้รับการฝึกอบรม	1.87	1.130	น้อย
7.2 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานหรืออุปกรณ์ด้าน สุขลักษณะส่วนบุคคลไม่เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติงาน	1.22	.826	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ปัญหาในการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	SD.	แปลผล
n = 204			
8. การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ			
8.1 ไม่มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานในแปลง	1.54	.718	น้อยที่สุด
8.2 ขาดความรู้ความเข้าใจในการบันทึกข้อมูลด้านการใช้ สารเคมีและวัตถุอันตรายทางการเกษตร	2.19	1.142	น้อย
เฉลี่ยรวมทุกประเด็น	1.77	.515	น้อยที่สุด

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 แสดงระดับปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ดังนี้

ปัญหาด้านแหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการขาดแคลนแหล่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$, $SD. = 1.155$) แต่แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี หรือโลหะหนัก อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.22$, $SD. = .521$)

ปัญหาด้านพื้นที่ปลูก พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$, $SD. = .965$) และพื้นที่ที่เกษตรกรใช้ปลูกผักเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค หรือสารเคมี อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.44$, $SD. = .769$)

ปัญหาด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านขาดความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างถูกต้องและปลอดภัย รวมทั้งมีปัญหาด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร หรือไม่ได้ใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.77$, $SD. = .761$ และ $\bar{X} = 1.70$, $SD. = .897$) ตามลำดับ

ปัญหาด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านขาดความรู้เรื่องการป้องกันโรค/แมลง รวมทั้งมีปัญหาด้านไม่มีการวางแผนการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.55$, $SD. = .589$ และ $\bar{X} = 1.29$, $SD. = .455$) ตามลำดับ

ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านขาดความรู้ในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม รวมทั้งมีปัญหาด้านไม่มีการป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลผลิต อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.57$, $SD. = .877$ และ $\bar{X} = 1.25$, $SD. = .442$) ตามลำดับ

ปัญหาด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสาร

ปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลิตผล อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.86, SD. = 1.145$) และมีปัญหา
ด้านไม่มีสถานที่พักหรือเก็บรักษาผลิตผลที่เหมาะสม อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.55, SD. = 1.133$)

ปัญหาด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านขาดความรู้ความเข้าใจ
ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ในแปลง หรือไม่ได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.87, SD. =$
1.130) และมีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานหรืออุปกรณ์ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลไม่
เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.22, SD. = .826$)

ปัญหาด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านขาดความรู้
ความเข้าใจในการบันทึกข้อมูลด้านการใช้สารเคมีและวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร อยู่ในระดับน้อย
($\bar{X} = 2.19, SD. = 1.142$) และมีปัญหาด้านไม่มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานในแปลง อยู่ในระดับ
น้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.54, SD. = .718$)

สรุปปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรรวมทุกประเด็น พบว่า
เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก คือ ด้านการขาดแคลนแหล่งน้ำ ($\bar{X} = 3.49, SD. = 1.155$) รองลงมา
เกษตรกรมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง ในด้านดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ($\bar{X} = 2.84,$
SD. = .965) ในส่วนประเด็นปัญหาอื่น ๆ พบว่า เกษตรกรมีปัญหายู่งในระดับน้อยและน้อยที่สุด

3.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นคำถามปลายเปิด พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ จำนวน
23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.27 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัญหาด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกพืชผัก เกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สนับสนุนการขุดเจาะบ่อบาดาลหรือสระน้ำภายในแปลง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการปลูกพืชผัก

2) ปัญหาด้านปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะราคาปุ๋ยเคมี เกษตรกรเสนอแนะให้
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ หรือต้องการให้ควบคุมราคาปุ๋ยเคมี
ไม่ให้สูงเกินไป

3) ปัญหาด้านโรคพืชและแมลงศัตรูพืช เกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สนับสนุนปัจจัยการผลิตและความรู้ในการผลิตชีวภัณฑ์ เพื่อใช้ในการป้องกันกำจัดโรคพืชในแปลง
หน่อไม้ฝรั่งทดแทนการใช้สารเคมี

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบโดยตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) จำนวน 3 ส่วน ได้แก่ 1) คำถามเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 9 ข้อ 2) คำถามเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการด้านสื่อในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 4 ข้อ (2) ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3 ข้อ และ (3) ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 6 ข้อ และ 3) คำถามเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 5 ข้อ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

4.1 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การได้รับและความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วย 9 ประเด็น ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูล และการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็นความรู้	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ SD.	แปลผล	$\bar{X}$ SD.	แปลผล
n = 204				
1. ความรู้				
1.1 ด้านแหล่งน้ำ	3.34 (1.002)	ปานกลาง	4.71 (.515)	มากที่สุด
1.2 ด้านพื้นที่ปลูก	3.17 (1.659)	ปานกลาง	3.71 (1.664)	มาก
1.3 ด้านวัตถุดิบทรายทางการเกษตร	2.94 (1.484)	ปานกลาง	3.66 (1.666)	มาก
1.4 ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว	3.22 (1.484)	ปานกลาง	3.73 (1.574)	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n = 204

ประเด็นความรู้	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ SD.	แปลผล	$\bar{X}$ SD.	แปลผล
1.5 ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติ หลังการเก็บเกี่ยว	3.18 (1.449)	ปานกลาง	3.69 (1.566)	มาก
1.6 ความรู้ด้านการพักผลผลิต การขน ย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา	3.23 (1.538)	ปานกลาง	3.67 (1.618)	มาก
1.7 ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล	3.17 (1.532)	ปานกลาง	3.29 (1.649)	ปานกลาง
1.8 ด้านการบันทึกข้อมูลและการตาม สอบ	2.91 (1.511)	ปานกลาง	3.04 (1.789)	ปานกลาง
1.9 ด้านการตลาดและแหล่งจำหน่าย	2.58 (1.198)	น้อย	4.20 (1.366)	มาก

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.14 แสดงระดับการได้รับและความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ดังนี้

การได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับปานกลาง จำนวน 8 ประเด็น คือ 1) ด้านแหล่งน้ำ 2) ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา 3) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 4) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) ด้านพื้นที่ปลูก 6) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล 7) ด้านวัตถุดิบตรงทางการเกษตร และ 8) ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X} = 3.34$, $SD. = 1.002$ และ $\bar{X} = 3.23$, $SD. = 1.538$ และ $\bar{X} = 3.22$, $SD. = 1.484$ และ $\bar{X} = 3.18$, $SD. = 1.449$ และ $\bar{X} = 3.17$, $SD. = 1.659$ และ $\bar{X} = 3.17$, $SD. = 1.532$ และ $\bar{X} = 2.94$, $SD. = 1.484$ และ $\bar{X} = 2.91$, $SD. = 1.511$) ตามลำดับ รองลงมา ระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น คือ ด้านการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X} = 2.58$, $SD. = 1.198$)

ความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น คือ ด้านแหล่งน้ำ ($\bar{X} = 4.71$, $SD. = .515$)

รองลงมา ระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น คือ 1) ด้านการตลาดและแหล่งจำหน่าย 2) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 3) ด้านพื้นที่ปลูก 4) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ 6) ด้านวัตถุดิบตรงทางการเกษตร ($\bar{X} = 4.20, SD. = 1.366$ และ $\bar{X} = 3.73, SD. = 1.574$ และ $\bar{X} = 3.71, SD. = 1.664$ และ $\bar{X} = 3.69, SD. = 1.566$ และ $\bar{X} = 3.67, SD. = 1.618$ และ $\bar{X} = 3.66, SD. = 1.666$) ตามลำดับ ระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และ 2) ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X} = 3.29, SD. = 1.649$ และ $\bar{X} = 3.04, SD. = 1.789$) ตามลำดับ

4.2 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร

การได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2) เจ้าหน้าที่ของเอกชน 3) ผู้นำชุมชน และ 4) เกษตรกรต้นแบบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร
n = 204

ประเด็นด้านสื่อ ในการส่งเสริมการเกษตร	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ SD.	แปลผล	$\bar{X}$ SD.	แปลผล
2. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร				
2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ	3.25 (.962)	ปานกลาง	3.85 (1.545)	มาก
2.2 เจ้าหน้าที่ของเอกชน	2.03 (1.373)	น้อย	3.57 (1.828)	มาก
2.3 ผู้นำชุมชน	2.86 (.809)	ปานกลาง	3.56 (1.787)	มาก
2.4 เกษตรกรต้นแบบ	2.51 (.557)	น้อย	3.59 (1.752)	มาก

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.15 แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

การได้รับการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 2) ผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 3.25, SD. = .962$ และ $\bar{X} = 2.86, SD. = .809$) ตามลำดับ รองลงมา ระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) เกษตรกรต้นแบบ และ 2) เจ้าหน้าที่ของเอกชน ($\bar{X} = 2.51, SD. = .557$ และ $\bar{X} = 2.03, SD. = 1.373$) ตามลำดับ

ความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อบุคคลในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในระดับมาก ทั้ง 4 ประเด็น คือ 1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2) เกษตรกรต้นแบบ 3) เจ้าหน้าที่ของเอกชน และ 4) ผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 3.85, SD. = 1.545$ และ $\bar{X} = 3.59, SD. = 1.752$ และ $\bar{X} = 3.57, SD. = 1.828$ และ $\bar{X} = 3.56, SD. = 1.787$) ตามลำดับ

4.3 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร

การได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แผ่นพับ 2) คู่มือ และ 3) โปสเตอร์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.16 ตารางที่ 4.16 แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร

n = 204

ประเด็นด้านสื่อ ในการส่งเสริมการเกษตร	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ SD.	แปลผล	$\bar{X}$ SD.	แปลผล
3. สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร				
3.1 แผ่นพับ	2.56 (1.557)	น้อย	2.73 (1.757)	ปานกลาง
3.2 คู่มือ	1.21 (.513)	น้อยที่สุด	1.58 (1.035)	น้อยที่สุด
3.3 โปสเตอร์	1.25 (.623)	น้อยที่สุด	2.04 (1.295)	น้อย

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.16 แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

การได้รับการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น คือ แผ่นพับ ($\bar{X} = 2.56, SD. = 1.557$) รองลงมา ระดับน้อยที่สุด จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) โปสเตอร์ และ 2) คู่มือ ($\bar{X} = 1.25, SD. = .623$ และ $\bar{X} = 1.21, SD. = .513$) ตามลำดับ

ความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมด้านสื่อสิ่งพิมพ์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น คือ แผ่นพับ ($\bar{X} = 2.73, SD. = 1.757$) ระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น คือ โปสเตอร์ ($\bar{X} = 2.04, SD. = 1.295$) และระดับน้อยที่สุด จำนวน 1 ประเด็น คือ คู่มือ ($\bar{X} = 1.58, SD. = 1.035$)

4.4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร

การได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 6 ประเด็น ได้แก่ 1) เสียงตามสาย 2) วิทยุกระจายเสียง 3) โทรทัศน์ 4) วิดีโอ 5) สื่ออินเทอร์เน็ต และ 6) สื่อสังคม ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แสดงการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร

ประเด็นด้านสื่อ ในการส่งเสริมการเกษตร	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ SD.	แปลผล	$\bar{X}$ SD.	แปลผล
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร				
4.1 เสียงตามสาย	2.36 (1.253)	น้อย	3.40 (1.879)	ปานกลาง
4.2 วิทยุกระจายเสียง	1.12 (.450)	น้อยที่สุด	1.49 (1.000)	น้อยที่สุด

n = 204

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

n = 204

ประเด็นด้านสื่อ ในการส่งเสริมการเกษตร	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ SD.	แปลผล	$\bar{X}$ SD.	แปลผล
4.3 โทรทัศน์	1.66 (1.082)	น้อยที่สุด	2.25 (1.613)	น้อย
4.4 วิทยุ	1.11 (.311)	น้อยที่สุด	2.41 (1.077)	น้อย
4.5 สื่ออินเทอร์เน็ต	2.49 (1.218)	น้อย	3.57 (1.541)	มาก
4.6 สื่อสังคม	2.25 (1.294)	น้อย	3.12 (1.856)	ปานกลาง

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.17 แสดงระดับการได้รับและความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

การได้รับการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับน้อย จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) สื่ออินเทอร์เน็ต 2) เสียงตามสาย และ 3) สื่อสังคม ($\bar{X} = 2.49$, $SD. = 1.218$ และ $\bar{X} = 2.36$, $SD. = 1.253$ และ $\bar{X} = 2.25$, $SD. = 1.294$) ตามลำดับ รองลงมา ระดับน้อยที่สุด จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) โทรทัศน์ 2) วิทยุกระจายเสียง และ 3) วิทยุ ($\bar{X} = 1.66$, $SD. = 1.082$ และ $\bar{X} = 1.21$, $SD. = .450$ และ $\bar{X} = 1.11$, $SD. = .311$) ตามลำดับ

ความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น คือ สื่ออินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 3.57$, $SD. = 1.541$) รองลงมา ระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) เสียงตามสาย และ 2) สื่อสังคม ($\bar{X} = 3.40$, $SD. = 1.879$ และ $\bar{X} = 3.12$, $SD. = 1.856$) ตามลำดับ และระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) วิทยุ และ 2) โทรทัศน์ ($\bar{X} = 2.41$, $SD. = 1.077$ และ $\bar{X} =$

2.25, $SD.$ = 1.613) ตามลำดับ และระดับน้อยที่สุด จำนวน 1 ประเด็น คือ วิทยุกระจายเสียง ($\bar{X}$ = 1.49, $SD.$ = 1.000)

4.5 การได้รับและความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

การได้รับและความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ติดต่อกับสำนักงาน การอบรม การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงการได้รับและความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

ประเด็นด้านวิธีการ ส่งเสริมการเกษตร	การได้รับ		ความต้องการ	
	$\bar{X}$ $SD.$	แปลผล	$\bar{X}$ $SD.$	แปลผล
n = 204				
5. วิธีการส่งเสริม				
5.1 การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	3.02 (.893)	ปานกลาง	3.90 (1.647)	มาก
5.2 ติดต่อกับสำนักงาน	3.12 (1.185)	ปานกลาง	2.84 (1.611)	ปานกลาง
5.3 การอบรม	3.39 (1.176)	ปานกลาง	3.07 (1.665)	ปานกลาง
5.4 การฝึกปฏิบัติ	2.86 (1.034)	ปานกลาง	3.29 (1.759)	ปานกลาง
5.5 การศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ	3.05 (1.175)	ปานกลาง	3.55 (1.795)	มาก

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.18 แสดงระดับการได้รับและความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้
การได้รับด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริม
ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ประเด็น คือ 1) การอบรม 2) ติดต่อกับ
สำนักงาน 3) การศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ 4. การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

และ 5) การฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.39, SD. = 1.176$ และ $\bar{X} = 3.12, SD. = 1.185$ และ $\bar{X} = 3.05, SD. = 1.175$ และ $\bar{X} = 3.02, SD. = .893$ และ $\bar{X} = 2.86, SD. = 1.034$)

ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อย ดังนี้ ระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ 2) การศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ ($\bar{X} = 3.90, SD. = 1.647$ และ $\bar{X} = 3.55, SD. = 1.795$) ตามลำดับ รองลงมา ระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) การฝึกปฏิบัติ 2) การอบรม และ 3) ติดต่อที่สำนักงาน ($\bar{X} = 3.29, SD. = 1.759$ และ $\bar{X} = 3.07, SD. = 1.665$ และ $\bar{X} = 2.84, SD. = 1.611$) ตามลำดับ

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

1. ระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรแตกต่างกัน
2. ระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรแตกต่างกัน
3. ปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการทดสอบสมมติฐานในแต่ละข้อ โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบภายในกลุ่ม โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Paired t-test) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) มีรายละเอียดดังนี้

5.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Paired t-test) ในการทดสอบ จากคำถามให้เลือกตอบโดยตอบตามมาตราลิกเคอร์ต (Likert type scale) จำนวน 2 ส่วน ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วย 8 ด้าน จำนวน 38 ข้อ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ จำนวน 3 ข้อ 2) พื้นที่ปลูก จำนวน 5 ข้อ 3) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร จำนวน 5 ข้อ 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว จำนวน 7 ข้อ 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว จำนวน 6 ข้อ 6) การพักผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา

จำนวน 5 ข้อ 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ และ 8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ จำนวน 4 ข้อ โดยมีผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.19 ดังนี้

ตารางที่ 4.19 แสดงการเปรียบเทียบระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

n = 204

การปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดี	ความสำคัญ			การปฏิบัติ			การเปรียบเทียบ	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล	t	P Value
1. แหล่งน้ำ	4.44	.345	มากที่สุด	4.52	.283	มากที่สุด	2.936	.004**
2. พื้นที่ปลูก	4.51	.374	มากที่สุด	4.51	.330	มากที่สุด	.325	.746
3. วัตถุดิบทรายทาง การเกษตร	4.24	.333	มากที่สุด	3.97	.377	มาก	8.792	.000**
4. การจัดการคุณภาพใน กระบวนการผลิตก่อน การเก็บเกี่ยว	4.41	.250	มากที่สุด	4.47	.216	มากที่สุด	3.168	.002**
5. การเก็บเกี่ยวและการ ปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	4.54	.290	มากที่สุด	4.43	.364	มากที่สุด	5.333	.000**
6. การพักผลผลิต การ ขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา	4.61	.314	มากที่สุด	4.43	.430	มากที่สุด	7.112	.000**
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล	4.21	.363	มากที่สุด	4.21	.375	มากที่สุด	.105	.917
8. การบันทึกข้อมูลและ การตามสอบ	3.56	1.039	มาก	2.39	1.317	น้อย	14.725	.000**

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

* มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ 0.05, ** มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ 0.01

จากตารางที่ 4.19 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างแบบจับคู่ระหว่างระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที่แบบจับคู่ (Paired t-test) พบว่า เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยิ่ง ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($p < 0.01$) จำนวน 6 ข้อกำหนด ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 3) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 4) การเก็บเกี่ยว

และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ 6) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ แต่ในส่วนของข้อกำหนดด้าน 1) พื้นที่ปลูก และ 2) สุขลักษณะส่วนบุคคล เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

5.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สถิติการเปรียบเทียบภายในกลุ่ม (Paired t-test) ในการทดสอบ จากคำถามให้เลือกตอบโดยตอบตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type scale) จำนวน 2 ส่วน ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับระดับการได้รับการส่งเสริมและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 27 ข้อ ได้แก่ 1) ความรู้ จำนวน 9 ข้อ 2) สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 4 ข้อ 3) สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3 ข้อ 4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 6 ข้อ และ 5) วิธีการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 5 ข้อ โดยมีผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 แสดงการเปรียบเทียบระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การส่งเสริมการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดี	การได้รับ			ความต้องการ			การเปรียบเทียบ	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล	t	P Value
1. ความรู้	3.08	1.258	ปานกลาง	3.74	1.332	มาก	14.468	.000**
2. สื่อบุคคลในการ ส่งเสริมการเกษตร	2.66	.651	ปานกลาง	3.64	1.613	มาก	10.609	.000**
3. สื่อสิ่งพิมพ์ในการ ส่งเสริมการเกษตร	1.67	.725	น้อยที่สุด	2.12	1.197	น้อย	8.937	.000**
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ใน การส่งเสริมการเกษตร	1.83	.610	น้อย	2.71	1.052	ปานกลาง	18.732	.000**
5. วิธีการส่งเสริม	3.09	.863	ปานกลาง	3.33	1.552	ปานกลาง	3.914	.000**

การแปลผล 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

* มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ 0.05, ** มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ 0.01

จากตารางที่ 4.20 แสดงการเปรียบเทียบระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สถิติการเปรียบเทียบภายในกลุ่ม (Paired t-test) พบว่าเกษตรกรมีระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึง ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($p < 0.01$) ทั้ง 5 ประเด็น กล่าวคือ เกษตรกรต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากกว่าการได้รับในทุกประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร 3) สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร 4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิธีการส่งเสริม

5.3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ตัวแปรอิสระ) และค่าเฉลี่ยตัวแปรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ตัวแปรตาม) เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้แก่ อายุ (X_1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_2) ประสบการณ์ในการปลูกผัก (X_3) พื้นที่ปลูกผัก (X_4) จำนวนแรงงานในครัวเรือน (X_5) และ จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (X_6) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยวิธี Enter รายละเอียดตาม ตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1. อายุ (X_1)	-.006	.003	-.175	-1.816	.071
2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_2)	-.032	.018	-.117	-1.805	.073
3. ประสบการณ์ในการปลูกผัก (X_3)	-.016	.004	-.437	-4.456	.000**
4. พื้นที่ปลูกผัก (X_4)	-.035	.023	-.111	-1.536	.126
5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน (X_5)	.027	.023	.076	1.154	.250
6. จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (X_6)	.041	.018	.154	2.288	.023*
ค่าคงที่	4.737	.166		28.576	.000

$R = 0.627^a$ $R^2 = 0.393$ $SEE = 0.229$ $F = 21.289$ $p \text{ value} < 0.05$

* มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ 0.05, ** มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ 0.01

จากตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยนำตัวแปรอิสระเข้าไปใส่ในสมการแล้วเลือกตัวแปรโดยใช้วิธี Enter ปรากฏว่าได้ค่า $F = 21.289$ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุคูณ (R^2) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.393 สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ

39.3 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ (SEE) เท่ากับ 0.229 เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ค่าตัวแปรอิสระ 6 ตัว มีตัวแปรอิสระ จำนวน 2 ตัว ที่มีผลต่อตัวแปรตาม โดยสามารถอธิบายการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการปลูกผัก (x_3) มีผลในเชิงลบกับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเพิ่มขึ้น การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มลดลง ในส่วนของปัจจัยด้านจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (x_6) มีผลในเชิงบวกกับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้น การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย สรุปเป็นสมการถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

สมการ $\hat{Y} = 4.737 - 0.016$ (ประสบการณ์ในการปลูกผัก) + 0.041 (จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน)

สมการมาตรฐาน $\hat{Z} = -0.437$ (ประสบการณ์ในการปลูกผัก) + 0.154 (จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน)

จากสมการถดถอยแปลผลได้ว่า ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการปลูกผัก และจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน ส่งผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระอื่น ๆ ไม่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จากผลการวิจัยตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 5 ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยมาทำการวิเคราะห์ จากนั้นนำมาสังเคราะห์โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทฤษฎีการสื่อสารของเบอร์โลว์ (SMCR Model) ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมของเอเวอร์เร็ด เอ็ม. โรเจอร์ส กำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริม ผลการศึกษาจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ใน 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านสังคม 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยด้านสภาพการผลิตผัก 4) ปัจจัยด้านความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 5) ปัจจัยด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และ 6) ปัจจัยด้านการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้ผลดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

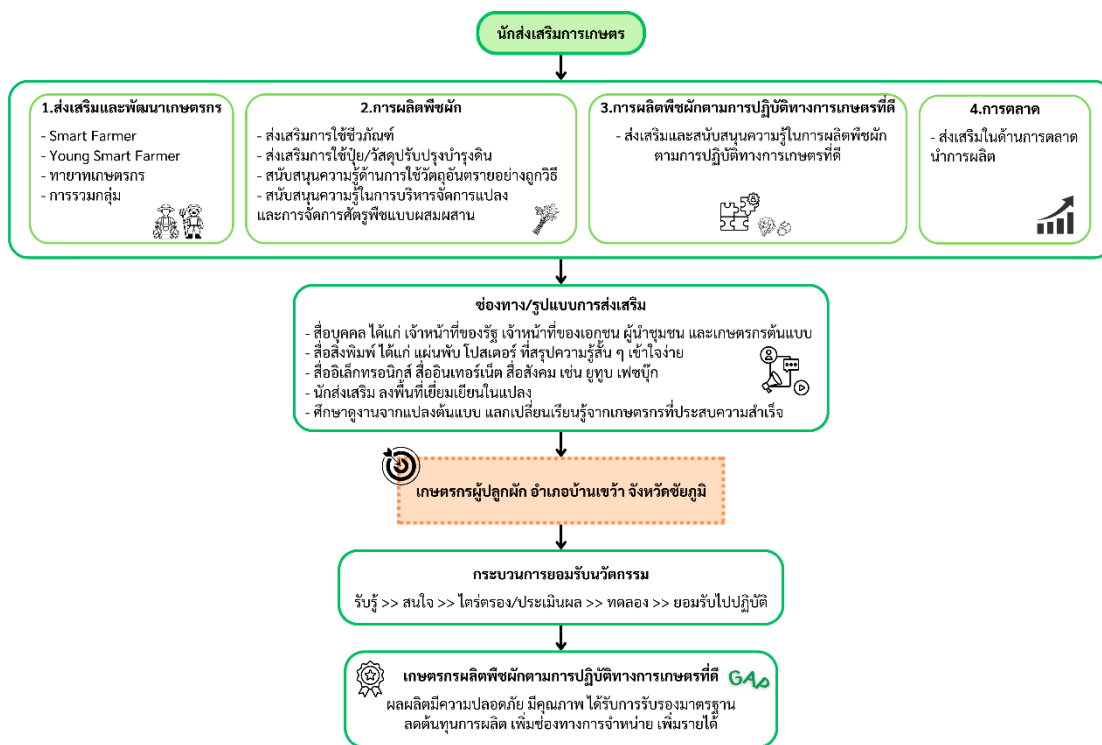
ปัจจัย	ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย	แนวทางการส่งเสริม
1. สังคม	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.12 ปี - เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา - เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 15.16 ปี - เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรที่มีความสามารถหัวใจสู่ให้เป็น Smart Farmer หรือ Young Smart Farmer - ส่งเสริมให้เกษตรกรถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ที่ใช้ปลูกผักให้กับทายาทเกษตรกร - ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงสื่อออนไลน์มากขึ้น - ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร และสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง
2. เศรษฐกิจ	เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ทุนส่วนตัวในการปลูกผัก โดยมีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.663 ไร่	ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ปลูกผักแก่เกษตรกรในรายที่มีสามารถทำได้ โดยมีรายได้เป็นแรงจูงใจ
3. สภาพการผลิตผัก	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกผักตามความต้องการของตลาด และปลูกผักชนิดเดียวตลอดทั้งปี - ส่วนใหญ่พบศัตรูผักในแปลง และเกษตรกรนิยมใช้สารเคมีในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง - มีการคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว - ผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายผัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้เกษตรกรหมุนเวียนชนิดผักที่ปลูกเพื่อลดการระบาดของศัตรูพืช - ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ชีวภัณฑ์ในแปลง - ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการบริหารจัดการแปลง และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน - บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ได้มาตรฐาน GAP
4. ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด - เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติในข้อกำหนดด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ อยู่ในระดับน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริม ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GAP - ส่งเสริมความรู้ วิธีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลง
5. ปัญหาและข้อเสนอนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ยกเว้นด้านแหล่งน้ำและพื้นที่ปลูก โดยมีปัญหาด้านการขาดแคลนแหล่งน้ำ อยู่ในระดับมาก และมีปัญหาด้านพื้นที่ปลูก ดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อยู่ในระดับปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้มีแหล่งน้ำในแปลง - ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนปลูกผักปลูกพืชที่ช่วยบำรุงดินหรือหมุนเวียนชนิดผักที่ปลูก

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ปัจจัย	ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย	แนวทางการส่งเสริม
6. การได้รับ และ ความ ต้องการการ ส่งเสริมการ ปฏิบัติ ทาง การเกษตรที่ดี	เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริม การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มากกว่าระดับ การได้รับในทุกประเด็น	สร้างการรับรู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ของ การผลิตผักตามมาตรฐาน GAP ผ่านสื่อบุคคลทั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของเอกชน ผู้นำ ชุมชน และเกษตรกรต้นแบบ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็น แผ่นพับที่สรุปใจความสั้น ๆ เกษตรกรสามารถ เข้าใจได้ง่าย และใช้สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคม เช่น ยูทูป เฟซบุ๊ก และไลน์กลุ่มของเกษตรกร ใช้ วิธีการส่งเสริมโดยการศึกษาดูงานจากแปลง ต้นแบบ และการลงพื้นที่ เยี่ยมเยียนของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

6.2 การสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้าน พืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านสังคม 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยด้านสภาพการผลิตผัก 4) ปัจจัยด้านความสำคัญ และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 5) ปัจจัยด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดี และ 6) ปัจจัยด้านการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดี สามารถสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของ เกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ได้ดังภาพที่ 4.1 ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แสดงแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

จากภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สามารถอธิบายแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้ดังนี้

1) ผู้สื่อสาร (Source: S) หมายถึง บุคคลที่มีทักษะความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีแก่เกษตรกรผู้ปลูกผักได้และควรมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับสาร โดยอาจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของเอกชน ผู้นำชุมชน หรือเกษตรกรต้นแบบ เป็นต้น

2) ข่าวสาร (Message: M) หมายถึง ความรู้ด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่เกษตรกรผู้ปลูกผักต้องการได้รับ ได้แก่ ความรู้ด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัสดุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย

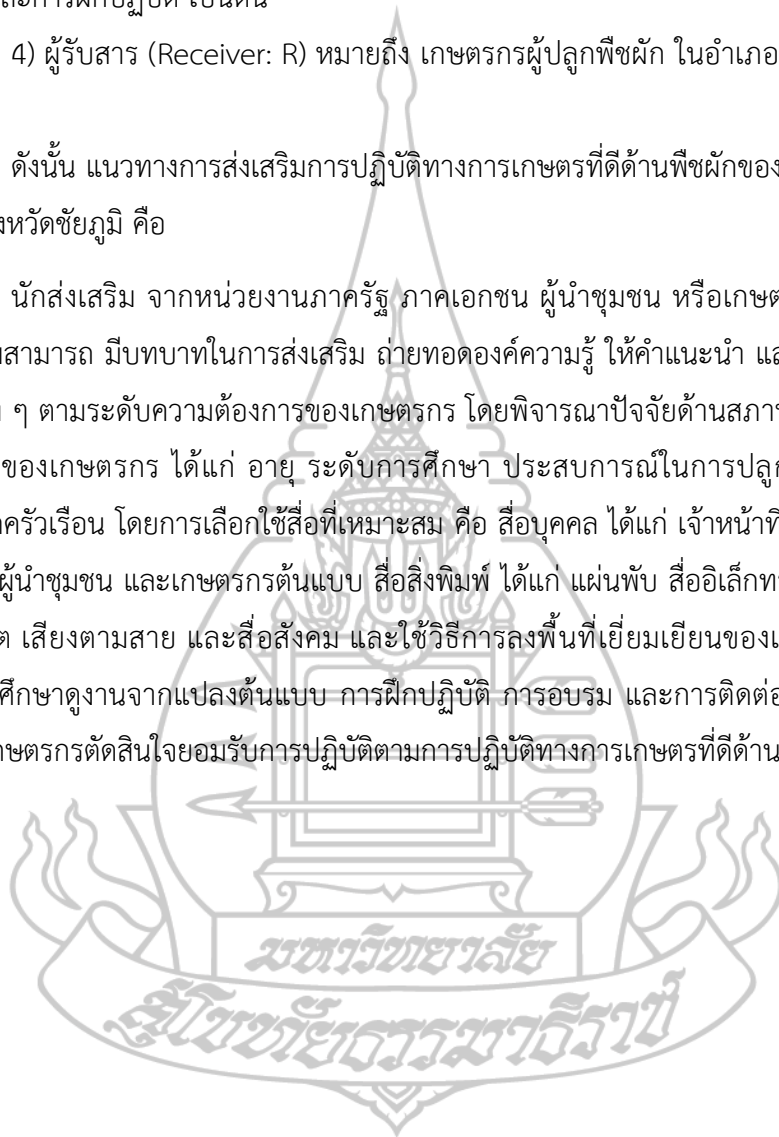
3) ช่องทางการสื่อสาร (Channel: C) หมายถึง ช่องทางและวิธีการที่เกษตรกรต้องการในการส่งเสริม ประกอบด้วย สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของเอกชน ผู้นำชุมชน และ

เกษตรกรต้นแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ โปสเตอร์ และคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ท เสียงตามสาย สื่อสังคม วิดีโอ โทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง โดยใช้วิธีการศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การอบรม การติดต่อที่สำนักงาน และการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

4) ผู้รับสาร (Receiver: R) หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกพืชผัก ในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ คือ

นักส่งเสริม จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน หรือเกษตรกรต้นแบบ ที่มีความรู้ความสามารถ มีบทบาทในการส่งเสริม ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ ตามระดับความต้องการของเกษตรกร โดยพิจารณาปัจจัยด้านสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกผัก และจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน โดยการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม คือ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของเอกชน ผู้นำชุมชน และเกษตรกรต้นแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ท เสียงตามสาย และสื่อสังคม และใช้วิธีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ การฝึกปฏิบัติ การอบรม และการติดต่อที่สำนักงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรตัดสินใจยอมรับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักต่อไป

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นสำคัญ จำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์

- 1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร
- 1.1.2 เพื่อศึกษาความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 1.1.4 เพื่อเปรียบเทียบการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 1.1.5 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 414 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 204 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ของเกษตรกร

1.2.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability Consistency) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 1 เท่ากับ 0.973 ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.965 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.793 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.949 ซึ่งพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ดังนั้น แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ ตามที่ Jump, N. (1978) ได้เสนอเกณฑ์การยอมรับสำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจไว้ว่า ค่า Cronbach มากกว่าและเท่ากับ 0.7 ซึ่งค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือได้ จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.2.4 นำเครื่องมือการวิจัยที่เป็นแบบสัมภาษณ์นี้ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 204 คน ระหว่างเดือน เมษายน 2567 ถึง เดือนมิถุนายน 2567

1.3 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีดังนี้

1.3.1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

1) สภาพทั่วไปของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.12 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.25 คน มีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 15.16 ปี ได้รับการอบรมทางด้านวิชาการเกษตรเฉลี่ย 1.01 ครั้ง/ปี มีพื้นที่ในการปลูกผักเฉลี่ย 1.66 ไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.44 คน และมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนหรือการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.43 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ทุนส่วนตัวในการปลูกผัก โดยมีต้นทุนในการผลิตพืชผักเฉลี่ย 13,023.95 บาท/ไร่/ปี และมีรายได้จากการขายผักเฉลี่ย 34,137.234 บาท/ไร่/ปี

2) สภาพการผลิตผักของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพริก รองลงมาคือ หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือ ข้าวโพด ตะไคร้ ต้นหอม และผักชี ส่วนใหญ่ปลูกผักตามความต้องการของตลาด รองลงมาปลูกผักตามญาติหรือเพื่อนบ้าน เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกผักชนิดเดียวตลอดทั้งปี ส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากการเพาะเมล็ดพันธุ์หรือขยายต้นพันธุ์ใช้เอง เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ดินร่วนในการปลูกผักและไม่ใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูก ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ผ่านระบบท่อและสายยาง เกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกผัก พบศัตรู

ผักในแปลงโดยส่วนใหญ่พบโรคพืชและแมลงศัตรูพืช ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง รองลงมาใช้ชีวภัณฑ์ เกษตรกรใช้วิธีการนบอายุเป็นดัชนีชี้วัดในการเก็บเกี่ยวผัก ส่วนใหญ่ใช้วิธีเก็บเกี่ยวผลผลิตเองและจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวร่วมด้วย เกษตรกรส่วนใหญ่มีการคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยวและจำหน่ายผลผลิตโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตที่แปลงหรือจตุรบรรวมและมีผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรส่วนใหญ่จัดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผักในประเด็นปริมาณผักที่เก็บเกี่ยวได้และราคาขายผัก

1.3.2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1) ระดับการให้ความสำคัญตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) แหล่งน้ำ (2) พื้นที่ปลูก (3) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร (4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ (7) สุขลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญ อยู่ในระดับมาก ในประเด็นด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

2) ระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ (1) แหล่งน้ำ (2) พื้นที่ปลูก (3) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (4) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (5) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ (6) สุขลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ในประเด็นด้านวัตถุดิบทรายทางการเกษตร และเกษตรกรมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1) ระดับปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทั้ง 8 ประเด็น เกษตรกรมีระดับปัญหาโดยรวมทุกประเด็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด กล่าวคือ เกษตรกรมีระดับปัญหา อยู่ในระดับน้อย จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) แหล่งน้ำ (2) พื้นที่ปลูก และ (3) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ รองลงมา เกษตรกรมีระดับปัญหา อยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร (2) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (3) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (4) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ (5) สุขลักษณะส่วนบุคคล แต่เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า ด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรมีปัญหการขาดแคลนแหล่งน้ำ อยู่ในระดับมาก และด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรมีปัญหาด้านดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อยู่ในระดับปานกลาง

2) ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) เกษตรกรต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลหรือสระน้ำภายในแปลง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการปลูกพืชผัก (2) เกษตรกรต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ หรือต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควบคุมราคาปุ๋ยเคมีไม่ให้สูงเกินไป และ (3) เกษตรกรต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและความรู้ในการผลิตชีวภัณฑ์ เพื่อใช้ในการป้องกันกำจัดโรคพืชในแปลง หน่อไม้ฝรั่งทดแทนการใช้สารเคมี

1.3.4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1) การได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า การได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในประเด็นสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมาคือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับน้อย ในส่วนประเด็นวิธีการส่งเสริม ความรู้ และสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง

2) ความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมใน 2 ประเด็น ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ และด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริม รองลงมา เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมในประเด็นวิธีการส่งเสริม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย

1.3.5 ทดสอบสมมติฐาน

1) การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Paired t-test) พบว่า เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยิ่ง ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($p < 0.01$) จำนวน 6 ข้อกำหนด ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 3) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 4) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ 6) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ แต่ในส่วนของข้อกำหนดด้าน 1) พื้นที่ปลูก และ 2) สุขลักษณะส่วนบุคคล เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

2) การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สถิติการเปรียบเทียบภายในกลุ่ม (Paired t-test) พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยิ่ง ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($p < 0.01$) ทั้ง 5 ประเด็น กล่าวคือ เกษตรกรต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากกว่าการได้รับในทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร 3) สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร 4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิธีการส่งเสริม

3) การหาความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรปัจจัยด้านสภาพทั่วไป ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ตัวแปรอิสระ) และค่าเฉลี่ยตัวแปรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ตัวแปรตาม) เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้แก่ อายุ (X_1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_2) ประสบการณ์ในการปลูกผัก (X_3) พื้นที่ปลูกผัก (X_4) จำนวนแรงงานในครัวเรือน (X_5) และ จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (X_6) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยวิธี Enter พบว่า มีตัวแปรอิสระ จำนวน 2 ตัว ที่มีผลต่อตัวแปรตาม โดยสามารถอธิบายการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการปลูกผัก (X_3) มีผลในเชิงลบกับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเพิ่มขึ้น การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มลดลง ในส่วนของปัจจัยด้านจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (X_6) มีผลในเชิงบวกกับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้น การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย

1.3.6 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

นักส่งเสริม จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน หรือเกษตรกรต้นแบบ ที่มีความรู้ความสามารถ มีบทบาทในการส่งเสริม ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ ตามระดับความต้องการของเกษตรกร โดยพิจารณาปัจจัยด้านสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกผัก และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกผัก โดยการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม คือ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของเอกชน ผู้นำชุมชน และเกษตรกรต้นแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต เสียงตามสาย และสื่อสังคม และใช้วิธีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ การฝึกปฏิบัติ การอบรม และการติดต่อที่สำนักงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรตัดสินใจยอมรับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักต่อไป

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1.1 สภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.12 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.25 คน มีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 15.16 ปี ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีพื้นที่ในการปลูกผักเฉลี่ย 1.66 ไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.44 คน และมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนหรือการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.43 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ทุนส่วนตัวในการปลูกผัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกตาร์ศรี สุวรรณพันธ์ (2561) ศึกษาเรื่องแนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอยักษ์ชัยภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.61 ปี มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.89 คน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี อารีรัตน์ (2563) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.14 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตผักเฉลี่ย 2.23 คน มีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 16.4 ปี และใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง แต่แตกต่างกันในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ แต่แตกต่างกันกับงานวิจัยของ นิตญา ถุงพุดชา (2561) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการปลูกพริกปลอดภัยตามแนวมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีขนาดพื้นที่ปลูกพริกเฉลี่ยถึง 6.3 ไร่ และแตกต่างกับงานวิจัยของ อนุสรณ์ แวนต์ (2564) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการผลิตพืชผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่การผลิตผักทั้งหมดเฉลี่ย 3.06 ไร่ และแตกต่างกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ หล้าดวงดี (2562) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ตำบลหนองแวงโสภนระ อำเภอพลจังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการผลิตผักในที่ดินของตนเองเฉลี่ยเพียง 1.78

งาน และส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้การผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1.2 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพริก โดยจะปลูกผักตามความต้องการของตลาด ส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากการเพาะเมล็ดพันธุ์หรือขยายต้นพันธุ์ตัวเอง ไม่ใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูก ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกผัก ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูผักที่พบในแปลง ส่วนใหญ่ใช้วิธีเก็บเกี่ยวผลผลิตเองและจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวร่วมด้วย เกษตรกรส่วนใหญ่มีการคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยว จำหน่ายผลผลิตโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตที่แปลงหรือจุดรวบรวมและมีผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ซึ่งสอดคล้องกับ อนุสรณ์ แว่นดี (2564) พบว่า ผักที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุดคือพริกใหญ่ เหตุผลที่เกษตรกรเลือกชนิดผักมาปลูกคือความต้องการของตลาดสูง ใช้น้ำสาธารณะเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ใช้วิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยการใส่สารเคมี การกำหนดราคาขายส่วนมากจะเป็นผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา แต่แตกต่างกันในประเด็นเกษตรกรส่วนมากซื้อเมล็ดพันธุ์จากร้านผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและจำหน่ายผลผลิตกับผู้บริโภคโดยตรงและจำหน่ายกับพ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่น และสอดคล้องกับ นิตยา ฤงพุดชา (2561) พบว่า เกษตรกรไม่มีการปรับปรุงดินก่อนปลูก เมล็ดพันธุ์ใช้การเก็บเมล็ดพันธุ์เอง และมีการใส่ปุ๋ยเคมีในการปลูกพริก แต่แตกต่างกันในด้านแหล่งน้ำที่ใช้พบว่าเกษตรกรใช้น้ำบาดาลในการปลูกพริก แตกต่างกับ จิราภรณ์ หล้าดวงดี (2562) พบว่าเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้ผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น และตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัยเพราะสุขภาพอนามัย และแตกต่างกับ รุ่งฤดี อารีรัตน์ (2563) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 81.3 มีการเตรียมดินด้วยการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก

2.2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า

1) การให้ความสำคัญตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) แหล่งน้ำ (2) พื้นที่ปลูก (3) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร (4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ (7) สุขลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญ อยู่ในระดับมาก ในประเด็นด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ซึ่งการที่เกษตรกรให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทำให้มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี นักส่งเสริมต้องเร่งสร้างการรับรู้ให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติ

ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีต่อไป

2) การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ (1) แหล่งน้ำ (2) พื้นที่ปลูก (3) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (4) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (5) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ (6) สุขลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ในประเด็นด้านวัตถุดิบทางการเกษตร และเกษตรกรมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งฤดี อารีรัตน์ (2563) พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก การเก็บรักษา ในส่วนของการบันทึกข้อมูลและการตามสอบอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ อนุสรณ์ แวนต์ (2564) พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในด้านการบันทึกข้อมูล แต่แตกต่างกันในประเด็นพื้นที่เพาะปลูกที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรยังขาดความเข้าใจ ยังไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการบันทึกข้อมูล อีกทั้งยังเห็นว่าเป็นการเสียเวลา และอาจเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทำให้เห็นว่าการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงเป็นเรื่องที่ยาก

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทั้ง 8 ประเด็น เกษตรกรมีระดับปัญหาโดยรวมทุกประเด็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า ด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรมีปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ อยู่ในระดับมาก และด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรมีปัญหาด้านดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างกับ มุกดาร์ศรี สุวรรณพันธ์ (2561) ที่พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องดินและน้ำอยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่สอดคล้องกับ นิตยา ฤงพุดชา (2561) ที่พบว่าเกษตรกรมีปัญหาการขาดแคลนน้ำในการปลูกพริกอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาสภาพดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ จิราภรณ์ หล้าดวงดี (2562) พบว่า ประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากคือแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เนื่องจากปัจจัยที่สำคัญในการเพาะปลูกพืชผักหรือพืชทุกชนิดคือ แหล่งน้ำและพื้นที่ปลูกหรือดินที่ใช้ในการปลูก โดยพื้นที่ปลูกพืชผักในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สามารถแบ่งได้เป็น 2 พื้นที่ใหญ่ ๆ คือ พื้นที่ตอนบนของอำเภอเป็นเนินเขาที่เกษตรกรใช้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง และพื้นที่ตอนกลางจนถึงตอนล่างของอำเภอเป็นที่ราบลุ่มที่เกษตรกรนิยมปลูกพริก มะเขือ ข้าวโพด และตะไคร้ และมีสัดส่วนของเกษตรกรที่ปลูกพืชผักมากกว่าพื้นที่ตอนบน

ในส่วนของแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งก็คือแม่น้ำชี และลำห้วยสาขาต่าง ๆ แต่เกษตรกรยังพบปัญหาการขาดแคลนน้ำอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน พื้นที่ตอนกลางและตอนล่างของอำเภอบ้านเขว้ามักประสบปัญหาน้ำท่วมเกือบทุกปี จึงต้องมีการระบายน้ำออกจากพื้นที่เพื่อลดความเสียหายของพืชผลทางการเกษตรและบ้านเรือนของประชาชน ประกอบกับแม่น้ำชีที่ไหลผ่านในเขตอำเภอบ้านเขว้าเป็นช่วงที่มีความกว้างของแม่น้ำแคบ มีฝายชะลอน้ำขนาดเล็ก ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากมีเกษตรกรบางส่วนใช้น้ำในการทำนาปรังด้วย ขณะที่พื้นที่ตอนบนของอำเภอบ้านเขว้า ดินมีลักษณะไม่อุ้มน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำในแปลงซึ่งเป็นสระน้ำตื้น ทำให้มักขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้น พื้นที่อำเภอบ้านเขว้าจึงมักพบปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและจากนั้นจะพบปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับปลูกพืชในช่วงฤดูแล้ง

ในส่วนของพื้นที่ปลูก เกษตรกรพบปัญหาดินเสื่อมคุณภาพหรือมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากเกษตรกรไม่มีการหมุนเวียนชนิดพืชที่ปลูกเพราะความเคยชินและมีความถนัดในการปลูกพืชชนิดนั้น ๆ อยู่แล้ว และอีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนปลูกผัก ทำให้เมื่อเพาะปลูกไปเป็นระยะเวลาอันยาวนานจึงเกิดปัญหาดินเสื่อมคุณภาพหรือมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำดังกล่าว

2.4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1) การได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า การได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในประเด็นสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมาคือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับน้อย ในส่วนประเด็นวิธีการส่งเสริม ความรู้ และสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง

2) ความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมใน 2 ประเด็น ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ และด้านสื่อบุคคลในการส่งเสริม รองลงมา เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมในประเด็นวิธีการส่งเสริม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา ฤงพุดชา (2561) ที่พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการเรียนรู้ผ่านทางสื่อบุคคลอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ อนุสรณ์ แว่นดี (2564) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด ในประเด็น พื้นที่เพาะปลูก สุขลักษณะส่วนบุคคล และแหล่งน้ำ วิธีการส่งเสริมโดยการฝึกอบรม เยี่ยม

เขียน ผ่านสื่อบุคคล และสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเกษตรกรมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นและเอกชน สนับสนุนด้านองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และแหล่งเงินทุน

2.5 การทดสอบสมมติฐาน

มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.5.1 สมมติฐานที่ 1 ระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรแตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึง ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($p < 0.01$) จำนวน 6 ข้อกำหนด ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) วัตถุอันตรายทางการเกษตร 3) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 4) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา และ 6) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ แต่ในส่วนของข้อกำหนดด้าน 1) พื้นที่ปลูก และ 2) สุขลักษณะส่วนบุคคล เกษตรกรมีระดับการให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

2.5.2 สมมติฐานที่ 2 ระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรแตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึง ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($p < 0.01$) ทั้ง 5 ประเด็น กล่าวคือ เกษตรกรต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากกว่าการได้รับในทุกประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร 3) สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร 4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิธีการส่งเสริม

2.5.3 สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของเกษตรกร ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า มีตัวแปรอิสระ จำนวน 2 ตัว ที่มีผลต่อตัวแปรตาม โดยสามารถอธิบายการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการปลูกผัก (X_3) มีผลในเชิงลบกับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเพิ่มขึ้น การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มลดลง ในส่วนของปัจจัยด้านจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (X_6) มีผลในเชิงบวกกับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้น การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย แตกต่างกับ

อนุสรณ์ แวนด์บ์ (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คือ การได้รับความรู้ เมื่อเกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้น เกษตรกรจะมีการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้น

2.6 แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ คือ นักส่งเสริม จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน หรือเกษตรกรต้นแบบ ที่มีความรู้ความสามารถ มีบทบาทในการส่งเสริม ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ ตามระดับความต้องการของเกษตรกร โดยพิจารณาปัจจัยด้านสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกผัก และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกผัก โดยการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม คือ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของเอกชน ผู้นำชุมชน และเกษตรกรต้นแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต เสียงตามสาย และสื่อสังคม และใช้วิธีการลงพื้นที่ เยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ การฝึกปฏิบัติ การอบรม และการติดต่อที่สำนักงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรตัดสินใจยอมรับการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผักของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางให้แก่ผู้สนใจได้ศึกษาต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อควรพิจารณานำมาเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้ขาดอำนาจในการซื้อขายต่อรอง ไม่สามารถกำหนดราคาขายผลผลิตเองได้ ดังนั้น เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งในรูปแบบของเกษตรแบบแปลงใหญ่ และยกระดับการผลิตให้ผลิตผลมี

ความปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานในแปลงต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จแล้ว เพื่อร่วมกันผลิต รวมกันจำหน่าย และสามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่นิยมบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัยได้

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความต้องการสื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนให้เกษตรกรปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การถ่ายทอดความรู้ควรมีความน่าสนใจ เนื้อหาการบรรยายเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน พร้อมด้วยการสาธิต การศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อจูงใจให้เกิดการเรียนรู้และนำไปทดลองปฏิบัติ

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านแหล่งน้ำ คือ การขุดเจาะบ่อบาดาล หรือการขุดสระขนาดเล็กภายในแปลง เนื่องจากส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติในการปลูกผักทำให้พบปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการปลูก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรประสานกับหน่วยงานภาคีในการขอรับการสนับสนุนด้านแหล่งน้ำ 2) เกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ และชีวภัณฑ์ หรือควบคุมราคาปุ๋ยเคมีไม่ให้สูงเกินไป และเกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความรู้ในการผลิตชีวภัณฑ์ เพื่อใช้ในการป้องกันกำจัดโรคพืชในแปลงหอมไม่ฝรั่งทดแทนการใช้สารเคมี ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนความรู้ในการผลิตชีวภัณฑ์ และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ชีวภัณฑ์เพื่อทดแทนปุ๋ยเคมี

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

3.2.1 จากการวิจัยนี้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้ากลาง ทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขาย ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในด้านการตลาดของสินค้าเกษตรที่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3.2.2 จากการวิจัยนี้ พบว่า เกษตรกรมีการผลิตแบบต่างคนต่างทำ ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเรื่อง แนวทางการในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร

3.2.2 จากการวิจัยนี้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนการปลูกผัก ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเรื่อง การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยปรับปรุงบำรุงดินของเกษตรกร

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

บรรณานุกรม

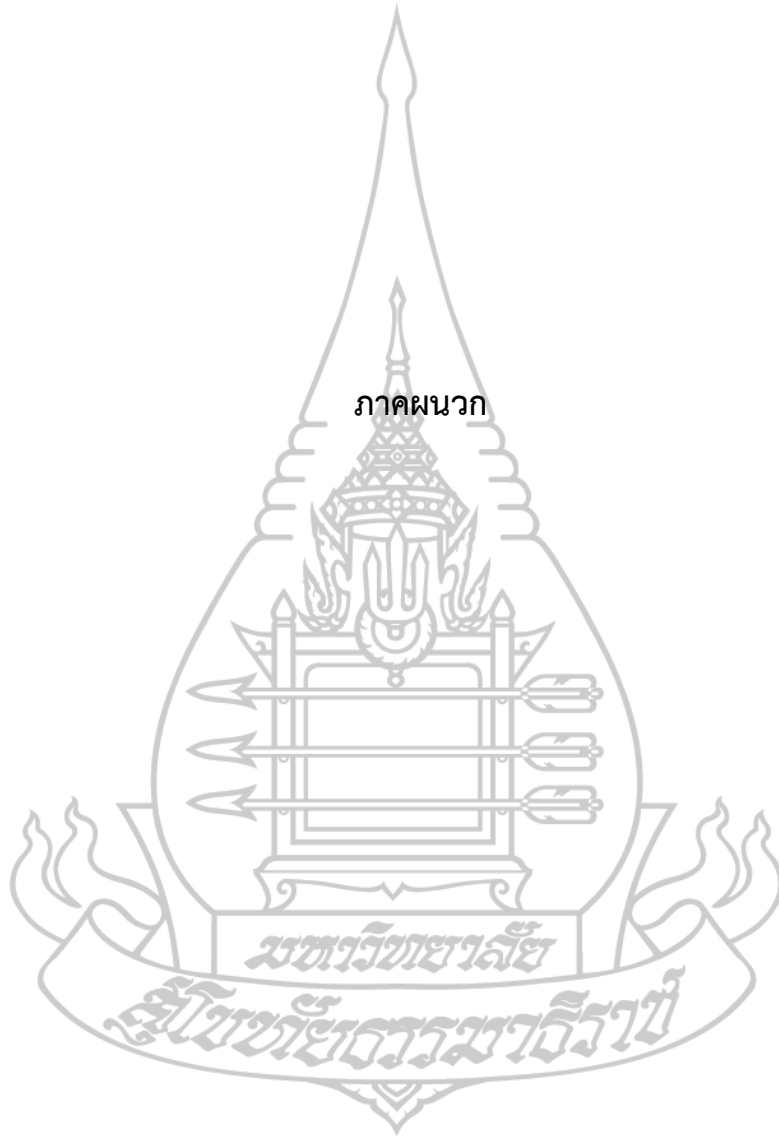
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). การผลิตพืชผักปลอดภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2560). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และแผนปฏิบัติงาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท นวัตกรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- _____. (2562). ผลิตและบริโภคผักปลอดภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กลุ่มโรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี.
- _____. (2566). GAP พืชอาหาร (มกษ.9001-2564) [แผ่นพับ]. (ม.ป.ท.).
- _____. (2566). ผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกผัก ตามที่ดั่งแปลง ปี 2566/67. สืบค้นจาก https://farmer.doae.go.th/plants_detail/plants_report_66/report_area_type_66_ap/36/02/03/XXXX1/XXXX2/XXXX1/66.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2564). ตัวแปร ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 5, พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิราภรณ์ หล้าดวงดี, จินดา ขลิบทอง และพลสรายุ สราญรัมย์. (2562). แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. น. 1272-1284. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสวนาผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2565). แนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 2, พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เชิดพงษ์ ชีระจิตต์. (2565). การใช้การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 10, พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ณัฐวุฒิ จันทอง, อัมธิกา เสี่ยงใจ และพหล ศักดิ์คะทศน์. (2566). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนบน. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 2566 40(1): 150-160. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/view/248428>
- ณัฐวุฒิ จันทอง และพหล ศักดิ์คะทศน์. (2561). การยอมรับการผลิตข้าวโพดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในจังหวัดอ่างทอง. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 2561 35(3): 54-63. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/view/200707>
- นิตญา กฤษพิศ, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ, จินดา ขลิบทอง. (2561). การส่งเสริมการปลูกพริกปลอดภัยตามแนวมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี. น. 1349-1363. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2564). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4, พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์, พัชรี อินธนู และก้องนรินทร์ ใจคำปัน. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 2564 38(3): 152-170. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/view/241045>
- พุดิสวรรค์ เครือคำ, พหล ศักดิ์คะทศน์, นภารัตน์ เวชสิทธิ์นิรภัย และปภพ จีรัตน์. (2564). การยอมรับการส่งเสริมปลูกผักในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรชนเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 2564 38(1): 135-143. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/MJUJN/article/view/212096>
- แพรววี เคหะสุวรรณ และอนุสรณ์ มุลป้อม. (2557). การศึกษามาตรฐานระบบผลิตสำหรับพืชผัก. กรุงเทพฯ: บริษัท นิเวศธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- มุกดาร์ศม์ สุวรรณพันธ์, จินดา ขลิบทอง, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ. (2561). แนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. น. 2197-2210. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- รุ่งฤดี อารีรัตน์, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, จินดา ขลิบทอง. (2563). การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. น. 2371-2388. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสนองานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ม.ป.ป.). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี. สืบค้นจาก https://www.opsmoac.go.th/yasonon-article_prov-files-431691791798
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2562). เข้าใจใหม่ เกษตรอินทรีย์ & GAP. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2564). GAP พืชอาหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ ปี 2566. เอกสารสถิติการเกษตร เลขที่ 403. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ: เอส.บี.เค. การพิมพ์.
- อนุสรณ์ แว่นดีบ, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, จินดา ขลิบทอง. (2564). การส่งเสริมการผลิตพืชผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่. น. 964-973. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสนองานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อำเภอบ้านเขว้า. (2565). แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570. อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย
ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก
ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

*****

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้
  - 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร
  - 2) เพื่อศึกษาความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
  - 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
  - 4) เพื่อเปรียบเทียบการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
  - 5) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
2. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะใช้ในการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นจึงขอความร่วมมือจากท่านตอบคำถามทุกข้อตรงตามความจริงที่ปฏิบัติและตรงตามความคิดเห็นของท่าน
3. เลขที่แบบสัมภาษณ์มีไว้เพื่อติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น
4. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 11 หน้า ดังนี้
  - ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร
  - ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
  - ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
  - ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
5. คำตอบที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ชุดนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเป็นแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชผัก ของเกษตรกร อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ จึงขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือ

บุรฉัตร ห้องโสภา

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต

วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตผักของเกษตรกร

คำแนะนำ: ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง แล้วให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความ
 ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องการ และเติมข้อความลงในช่องว่างตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุ

ตอนที่ 1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

1. เพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง
2. อายุ ..... ปี (เกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษา
  - ( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา ( ) 2. ประถมศึกษา ( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
  - ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ( ) 5. ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา/ปวส.
  - ( ) 6. ปริญญาตรี ( ) 7. อื่น ๆ ระบุ .....
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์) ..... คน
5. ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งทางสังคมหรือไม่ ( ) 1. ไม่มี ( ) 2. มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 2.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ( ) 2.2 สมาชิก อบต./เทศบาล
  - ( ) 2.3 อาสาสมัครเกษตร (อกม.) ( ) 2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
  - ( ) 2.5 อื่น ๆ ระบุ .....
6. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรใดหรือไม่ ( ) 1. ไม่เป็น ( ) 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 2.1 แปลงใหญ่ ( ) 2.2 วิสาหกิจชุมชน ( ) 2.3 แม่บ้านเกษตรกร
  - ( ) 2.4 สหกรณ์การเกษตร ( ) 2.5 ลูกค้า ธ.ก.ส. ( ) 2.6 กองทุนหมู่บ้าน
  - ( ) 2.7 อื่น ๆ ระบุ .....
7. ท่านมีประสบการณ์ในการปลูกผักมาแล้ว ..... ปี
8. ท่านได้รับการอบรมทางด้านการเกษตร จำนวน ..... ครั้ง/ปี
9. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 1. เรียนรู้ด้วยตนเอง ( ) 2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ( ) 3. เจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น
  - ( ) 4. เจ้าหน้าที่เอกชน ( ) 5. เพื่อนบ้าน/ญาติ ( ) 6. ผู้นำชุมชน/อาสาสมัครเกษตร
  - ( ) 7. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์, ตำรา, แผ่นพับ, โปสเตอร์
  - ( ) 8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุกระจายเสียง, วิทยุชุมชน, โทรทัศน์, วิดีโอ, หอกระจายข่าว
  - ( ) 9. สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์, กูเกิล, เฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูป
  - ( ) 10. สื่อกิจกรรม เช่น ทักษะศึกษา, ดูงาน, ฝึกอบรม, ศูนย์การเรียนรู้, แปลงสาธิต

ตอนที่ 1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

10. จำนวนพื้นที่ในการปลูกผัก จำนวน ..... ไร่ แบ่งเป็น
  - 10.1 พื้นที่ตนเองหรือครอบครัว ..... ไร่
  - 10.2 พื้นที่เช่า ..... ไร่
  - 10.3 พื้นที่อื่น ๆ (ระบุ) ..... จำนวน..... ไร่
11. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์) ..... คน

แบ่งเป็น 1. ชาย ..... คน 2. หญิง ..... คน

12. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรนอกครัวเรือน (การจ้างแรงงาน) ..... คน

แบ่งเป็น 1. ชาย ..... คน 2. หญิง ..... คน

13. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิต

( ) 1. ทุนส่วนตัว ( ) 2. ยืมญาติพี่น้อง ( ) 3. กู้ ธ.ก.ส.

( ) 4. กู้กองทุนหมู่บ้าน ( ) 5. กู้สหกรณ์การเกษตร ( ) 6. อื่น ๆ ระบุ .....

14. ข้อมูลรายได้และต้นทุนจากการขายผักแยกแต่ละชนิดในรอบปีที่ผ่านมา

ชนิดผักที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ช่วงเดือนที่ปลูก จนถึงเก็บเกี่ยว	จำนวนผลผลิต ที่เก็บเกี่ยวได้ (กก./ปี)	ราคาขาย เฉลี่ย (บาท/กก.)	รวมเป็นเงิน (บาท/ปี)	ต้นทุน (บาท/ปี)
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

15. ข้อมูลต้นทุนรวมจากการปลูกผักทุกชนิดในรอบปีที่ผ่านมา

รายการ	จำนวน (หน่วย)	ราคา (บาท/ หน่วย)	รวมเป็นเงิน (บาท)
1. ค่าวัสดุการเกษตร			
1.1 ค่าพันธุ์ผัก			
1.2 ค่าวัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าว			
1.3 ค่าปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภัณฑ์			
1.4 ค่าปุ๋ยเคมี			
1.5 ค่าสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช/โรคพืช			
1.6 ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืช			
1.7 อื่น ๆ ระบุ			
2. ค่าจ้าง/ค่าแรงงาน			
2.1 ค่าจ้างเตรียมดิน/เตรียมแปลง			
2.2 ค่าจ้างปลูกผัก			
2.3 ค่าจ้างกำจัดวัชพืช/แมลงศัตรูพืช/โรคพืช			
2.4 ค่าจ้างดูแลรักษา			
2.5 ค่าจ้างเก็บเกี่ยว			
2.6 อื่น ๆ ระบุ			
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ			
3.1 ค่าเช่าที่ดิน			

รายการ	จำนวน (หน่วย)	ราคา (บาท/ หน่วย)	รวมเป็นเงิน (บาท)
3.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการปลูกผัก			
3.3 ค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการปลูกผัก			
3.4 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร			
3.5 อื่น ๆ ระบุ			

ตอนที่ 1.3 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

16. ชนิดผักที่ท่านปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. พริก ( ) 2. มะเขือ ( ) 3. หอมแดง ( ) 4. กระเทียม
( ) 5. ตะไคร้ ( ) 6. ข้าวโพด ( ) 7. อื่น ๆ ระบุ .....

17. เหตุผลที่ท่านเลือกชนิดผักมาปลูก

- ( ) 1. ปลูกตามความต้องการของตลาด ( ) 2. ปลูกตามญาติ/เพื่อนบ้าน
( ) 3. ปลูกตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่/นักวิชาการ ( ) 4. อื่น ๆ ระบุ .....

18. ช่วงเวลาในการปลูกผัก

- ( ) 1. ปลูกผักหลังจากทำนาปี ( ) 2. ปลูกผักชนิดเดียวตลอดทั้งปี
( ) 3. ปลูกผักหมุนเวียนหลายชนิดตลอดทั้งปี

19. ที่มาของเมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์

- ( ) 1. เพาะเมล็ดพันธุ์หรือขยายต้นพันธุ์ตัวเอง ( ) 2. ซื้อจากร้านขายสินค้าเกษตร
( ) 3. ซื้อหรือได้รับมาจากญาติหรือเพื่อนบ้าน ( ) 4. ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชน

20. สภาพดินที่ใช้ปลูกผัก

- ( ) 1. ดินร่วน ( ) 2. ดินร่วนปนทราย ( ) 3. ดินร่วนปนดินเหนียว
( ) 4. ดินเหนียว ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ .....

21. ท่านใช้วัสดุปรับปรุงดินก่อนปลูกผักหรือไม่

- ( ) 1. ไม่ใช่ ( ) 2. ใช่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) 2.1 ฟางข้าว ( ) 2.2 ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก ( ) 2.3 ปุ๋ยพืชสด เช่น ปอเทือง
( ) 2.4 อื่น ๆ ระบุ .....

22. แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกผัก

- ( ) 1. แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ( ) 2. สระน้ำในแปลง
( ) 3. บ่อบาดาล ( ) 4. น้ำประปา ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ .....

23. ลักษณะการให้น้ำผัก

- ( ) 1. ท่อและสายยาง ( ) 2. ระบบสปริงเกอร์ ( ) 3. ระบบน้ำหยด
( ) 4. อื่น ๆ ระบุ .....

24. การใช้ปุ๋ย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ไม่ใช่ ( ) 2. ใช่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) 2.1 ปุ๋ยเคมี ( ) 2.2. ปุ๋ยอินทรีย์

- ( ) 2.3. ชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา (เชื้อราเขียว) ( ) 2.4. อื่น ๆ ระบุ .....
25. ศัตรูพืชที่พบในแปลง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. ไม่พบ ( ) 2. พบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 2.1 วัชพืช ( ) 2.2 โรคพืช ( ) 2.3 แมลงศัตรูพืช
- ( ) 2.4 สัตว์ศัตรูพืช ( ) 2.5 อื่น ๆ ระบุ .....
26. ท่านใช้วิธีใดในการป้องกันหรือกำจัดศัตรูพืชที่พบในแปลง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. ไม่ได้ทำ ( ) 2. สารเคมี ( ) 3. ชีวภัณฑ์
- ( ) 4. วิธีกล/ใช้แรง ( ) 6. อื่น ๆ ระบุ .....
27. ดัชนีชี้วัดที่ท่านใช้ในการเก็บเกี่ยวผัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. การนับอายุ ( ) 2. ดูจากสี ( ) 3. ดูจากขนาด
- ( ) 4. อื่น ๆ ระบุ .....
28. วิธีการที่ท่านใช้ในการเก็บเกี่ยว
- ( ) 1. เก็บเกี่ยวเองทั้งหมด ( ) 2. จ้างแรงงานเก็บเกี่ยวทั้งหมด
- ( ) 3. ทั้งเก็บเกี่ยวเองและจ้างแรงงานเก็บเกี่ยว
29. ท่านคัดขนาดหรือคุณภาพของผักหลังเก็บเกี่ยวหรือไม่
- ( ) 1. ไม่คัด ( ) 2. คัด
30. การจำหน่ายผลผลิต
- ( ) 1. นำไปจำหน่ายด้วยตนเอง เช่น ตลาดชุมชน ตลาดเกษตรกร
- ( ) 2. พ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิตที่แปลงหรือจุดรวบรวม
- ( ) 3. ส่งร้านค้าโดยตรง ( ) 4. อื่น ๆ ระบุ .....
31. การกำหนดราคาซื้อขาย
- ( ) 1. เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคา ( ) 2. ผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา
- ( ) 3. เกษตรกรและผู้รับซื้อกำหนดราคาาร่วมกัน ( ) 4. กำหนดตามราคาตลาด
- ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ .....
32. ท่านมีการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงผักหรือไม่
- ( ) 1. ไม่จด ( ) 2. จด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 2.1 ราคาเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์ ( ) 2.2 ค่าจ้างแรงงาน ( ) 2.3 ค่าปุ๋ย/สารเคมี
- ( ) 2.4 ราคาขายผัก ( ) 2.5 ปริมาณผักที่เก็บเกี่ยวได้
- ( ) 2.6 อื่น ๆ ระบุ .....

ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

คำแนะนำ: ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบ โดยมีลักษณะการสัมภาษณ์ ดังนี้ “ท่านคิดว่าประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญอยู่ในระดับใด” และ “ท่านได้ปฏิบัติตามประเด็นเหล่านี้ในระดับใด” โดย 1 = ไม่สำคัญ/ไม่ปฏิบัติ, 2 = สำคัญ/ปฏิบัติ น้อย, 3 = สำคัญ/ปฏิบัติ ปานกลาง, 4 = สำคัญ/ปฏิบัติ มาก และ 5 = สำคัญ/ปฏิบัติ มากที่สุด

พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “เหตุผล” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในข้อคำถามนั้น ๆ (ถ้ามี)

ข้อปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ระดับ (1-5)		เหตุผล
	ความสำคัญ	การปฏิบัติ	
1. แหล่งน้ำ			
1.1 ท่านไม่ใช้น้ำที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล แหล่งชุมชน บ่อขยะ และแหล่งมลพิษ ที่อาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผักได้			
1.2 ท่านมีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช และความชื้นของดิน			
1.3 ท่านมีการบำรุงรักษาระบบการให้น้ำ และจัดการน้ำเสีย อย่างมีประสิทธิภาพ			
2. พื้นที่ปลูก			
2.1 พื้นที่ที่ท่านใช้ในการปลูกผัก ถูกกฎหมายเป็นไปตามกฎหมายที่ดินที่เกี่ยวข้อง			
2.2 พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ท่านใช้ปลูกผักไม่อยู่ในสภาพที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี และโลหะหนักต่อผลิตผล			
2.3 พื้นที่ปลูก/ดิน ที่ท่านใช้ปลูกผักมีลักษณะโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อชนิดผักที่ปลูก			
2.4 ท่านดูแลรักษาพื้นที่ปลูก และมีวิธีปฏิบัติที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม			
2.5 ท่านมีการวางแผนแปลง จัดทำแปลงโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของผลิตผลและสิ่งแวดล้อม			
3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร			
3.1 ท่านใช้สารเคมีที่ได้รับอนุญาตและขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร และใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก			
3.2 ท่านมีความรู้ในการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร สามารถเลือกใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ตรงตามลักษณะปัญหาที่พบ			

ข้อปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ระดับ (1-5)		เหตุผล
	ความสำคัญ	การปฏิบัติ	
3.3 ท่านจัดเก็บวัสดุอันตรายทางการเกษตรในสถานที่ที่เป็นสัดส่วนเหมาะสมและมิดชิด เพื่อป้องกันอันตรายและการปนเปื้อน			
3.4 ท่านทราบวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี			
3.5 ท่านอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการใช้สารเคมี และทำความสะอาดอุปกรณ์หลังใช้งานทุกครั้ง			
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว			
4.1 ท่านใช้เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้			
4.2 สารปรับปรุงดินหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ท่านใช้ ผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์			
4.3 ท่านไม่ใช้สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย			
4.4 ท่านตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร และเก็บรักษาในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน			
4.5 พื้นที่ที่ท่านใช้เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน แยกเป็นสัดส่วน ไม่ปนเปื้อนสู่พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำ			
4.6 ท่านสำรวจแปลงผักเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ			
4.7 ท่านแยกส่วนของผักที่เสียหายจากโรคพืชหรือศัตรูพืชที่เข้าทำลายออกจากแปลง			
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว			
5.1 ท่านเก็บเกี่ยวผักเมื่อมีอายุที่เหมาะสมกับการบริโภค และมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด			
5.2 ท่านเก็บเกี่ยวผักด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สะอาด และปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ			
5.3 ท่านไม่วางผักที่เก็บเกี่ยวหรือคัดเลือกแล้ว สัมผัสกับพื้นดินโดยตรง			
5.4 ท่านคัดแยกผักที่ด้อยคุณภาพออกจากผักที่มีคุณภาพ ไม่ปะปนกัน			
5.5 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุที่ท่านใช้สัมผัสกับผักโดยตรง มีความสะอาด มีสภาพพร้อมใช้งาน และไม่ทำจากวัสดุที่ทำให้เกิดการปนเปื้อน			
5.6 ท่านมีการป้องกันไม่ให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในบริเวณปฏิบัติงาน			

ข้อปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ระดับ (1-5)		เหตุผล
	ความสำคัญ	การปฏิบัติ	
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา			
6.1 สถานที่ที่ใช้พักผลผลิต อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการขนย้ายผลผลิต มีความสะอาดและพร้อมใช้งาน			
6.2 ท่านไม่ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลิตผลกรณีใช้ ต้องทำความสะอาดก่อน			
6.3 ท่านใช้วัสดุรองพื้นหรือใช้ภาชนะสำหรับบรรจุผักที่เก็บเกี่ยวแล้ว ไม่วางกับพื้นโดยตรง			
6.4 ท่านจัดวางผักที่เก็บเกี่ยวแล้วในบริเวณจุดพักผลิตผลที่สะอาดเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค และไม่ทำให้ผลิตผลเสียหาย			
6.5 ท่านขนส่งผลิตผลด้วยความระมัดระวัง ดูแลและป้องกันอย่างเหมาะสม			
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล			
7.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ในแปลงหรือได้รับการฝึกอบรมแล้ว			
7.2 ผู้ที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลิตผล			
7.3 ท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่น น้ำดื่ม ที่พักระหว่างทำงาน			
8. การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ			
8.1 ท่านบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุดิบทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้ เช่น การใส่ปุ๋ย การใส่ยา/สารเคมี			
8.2 ท่านบันทึกข้อมูลการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลิตผลทั้งก่อนและหลังเก็บเกี่ยว เช่น การปลูก การสำรวจโรคแมลง การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายผลิตผล เป็นต้น			
8.3 ท่านบันทึกข้อมูลผลผลิต หรือรหัส หรือวันที่เก็บเกี่ยว ให้สามารถตรวจสอบที่มาของผลิตผลได้			
8.4 ท่านจัดเก็บรักษาบันทึกข้อมูลและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ให้ตามสอบได้			

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

คำแนะนำ: ผู้สัมภาษณ์แจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจในประเด็นปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ระบุปัญหาตามประเด็น โดยมีลักษณะการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ท่านมีปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในประเด็นเหล่านี้อะไรบ้าง และปัญหานั้นอยู่ในระดับใด” โดย

- 1 = เป็นปัญหา น้อยที่สุด, 2 = เป็นปัญหา น้อย, 3 = เป็นปัญหา ปานกลาง, 4 = เป็นปัญหา มาก และ
5 = เป็นปัญหา มากที่สุด

พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “ข้อเสนอแนะ” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในประเด็นปัญหานั้น ๆ (ถ้ามี)

ประเด็นปัญหา	ระดับ ปัญหา (1-5)	ข้อเสนอแนะ
1. แหล่งน้ำ		
1.1 ขาดแคลนแหล่งน้ำ		
1.2 แหล่งน้ำที่ใช้ เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค สารเคมี หรือ โลหะหนัก (อยู่ใกล้คอกสัตว์ ป่อขยะ โรงงาน โรงพยาบาล)		
1.3 อื่น ๆ ระบุ		
2. พื้นที่ปลูก		
2.1 ดินเสื่อมคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
2.2 พื้นที่ที่ใช้ปลูกผักเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อโรค หรือ สารเคมี (อยู่ใกล้คอกสัตว์ ป่อขยะ โรงงาน โรงพยาบาล)		
2.3 อื่น ๆ ระบุ		
3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร		
3.1 ขาดความรู้ในการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรอย่างถูกต้อง และปลอดภัย		
3.2 วัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ใช้ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร หรือไม่ได้ใช้ตามคำแนะนำที่ระบุบนฉลาก		
3.3 อื่น ๆ ระบุ		
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว		
4.1 ไม่มีการวางแผนการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม		
4.2 ขาดความรู้เรื่องการป้องกันโรค/แมลง		
4.3 อื่น ๆ ระบุ		
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว		
5.1 ขาดความรู้ในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม		
5.2 ไม่มีการป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรคสู่ผลผลิต		
5.3 อื่น ๆ ระบุ		

ประเด็นปัญหา	ระดับ ปัญหา (1-5)	ข้อเสนอแนะ
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา		
6.1 ไม่มีสถานที่พักหรือเก็บรักษาผลผลิตที่เหมาะสม		
6.2 ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย หรือสารปรับปรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลิตผล		
6.3 อื่น ๆ ระบุ		
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล		
7.1 ขาดความรู้ความเข้าใจด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ใช้ในแปลง หรือไม่ได้รับการฝึกอบรม		
7.2 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานหรืออุปกรณ์ด้านสุขลักษณะ ส่วนบุคคลไม่เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติงาน		
7.3 อื่น ๆ ระบุ		
8. การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ		
8.1 ไม่มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานในแปลง		
8.2 ขาดความรู้ความเข้าใจในการบันทึกข้อมูลด้านการใช้สารเคมี และวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร		
8.3 อื่น ๆ ระบุ		
9. ปัญหาด้านอื่น ๆ ระบุ		
9.1		
9.2		

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของ

เกษตรกร

คำแนะนำ: ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบ โดยมีลักษณะการสัมภาษณ์ ดังนี้ “ท่านได้รับการส่งเสริมและมีความต้องการการส่งเสริมในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีตามประเด็นเหล่านี้ในระดับใด” โดย 1 = ได้รับ/ต้องการ น้อยที่สุด, 2 = ได้รับ/ต้องการ น้อย, 3 = ได้รับ/ต้องการ ปานกลาง,

4 = ได้รับ/ต้องการ มาก และ 5 = ได้รับ/ต้องการ มากที่สุด

พร้อมให้ผู้สัมภาษณ์ระบุ “เหตุผล” ของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในข้อคำถามนั้น ๆ (ถ้ามี)

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ระดับการส่งเสริม (1-5)		เหตุผล
	การได้รับ	ความต้องการ	
1. ความรู้			
1.1 แหล่งน้ำ			
1.2 พื้นที่ปลูก			
1.3 วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร			
1.4 การจัดการคุณภาพก่อนการเก็บเกี่ยว			
1.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว			
1.6 การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา			
1.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล			
1.8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ			
1.9 การตลาดและแหล่งจำหน่าย			
1.10 อื่น ๆ ระบุ			
2. สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตร			
2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ			
2.2 เจ้าหน้าที่ของเอกชน			
2.3 ผู้นำชุมชน			
2.4 เกษตรกรต้นแบบ			
2.5 อื่น ๆ ระบุ			
3. สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการเกษตร			
3.1 แผ่นพับ			
3.2 คู่มือ			
3.3 โปสเตอร์			
3.4 อื่น ๆ ระบุ			

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ระดับการส่งเสริม (1-5)		เหตุผล
	การได้รับ	ความต้องการ	
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการเกษตร			
4.1 เสียงตามสาย			
4.2 วิทยุกระจายเสียง			
4.3 โทรทัศน์			
4.4 วิทยุไอ			
4.5 สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ กูเกิล ยูทูป เป็นต้น			
4.6 สื่อสังคม เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น			
4.7 อื่น ๆ ระบุ			
5. วิธีการส่งเสริมการเกษตร			
5.1 การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร			
5.2 ติดต่อที่สำนักงาน			
5.3 การอบรม			
5.4 การฝึกปฏิบัติ			
5.5 การศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบ			
5.6 อื่น ๆ ระบุ			

ขอขอบคุณ

ภาคผนวก ข
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพการผลิตฝึกของเกษตรกร					
1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8	1	1	1	1.00	ใช้ได้
9	1	1	1	1.00	ใช้ได้
10	1	1	1	1.00	ใช้ได้
11	1	1	1	1.00	ใช้ได้
12	1	1	1	1.00	ใช้ได้
13	1	1	1	1.00	ใช้ได้
14	1	1	1	1.00	ใช้ได้
15	1	1	1	1.00	ใช้ได้
16	1	1	1	1.00	ใช้ได้
17	1	1	0	0.67	ใช้ได้
18	1	1	1	1.00	ใช้ได้
19	1	1	1	1.00	ใช้ได้
20	1	1	1	1.00	ใช้ได้
21	1	1	1	1.00	ใช้ได้
22	1	1	1	1.00	ใช้ได้
23	1	1	1	1.00	ใช้ได้
24	1	1	1	1.00	ใช้ได้
25	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
26	1	1	1	1.00	ใช้ได้
27	1	1	1	1.00	ใช้ได้
28	1	1	1	1.00	ใช้ได้
29	1	1	1	1.00	ใช้ได้
30	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยของตอนที่ 1				0.99	ใช้ได้
ตอนที่ 2 ความสำคัญและการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร					
31	1	1	1	1.00	ใช้ได้
32	1	1	1	1.00	ใช้ได้
33	1	1	1	1.00	ใช้ได้
34	1	1	1	1.00	ใช้ได้
35	1	1	1	1.00	ใช้ได้
36	1	1	1	1.00	ใช้ได้
37	1	1	1	1.00	ใช้ได้
38	1	1	1	1.00	ใช้ได้
39	1	1	1	1.00	ใช้ได้
40	1	1	1	1.00	ใช้ได้
41	1	1	1	1.00	ใช้ได้
42	1	1	1	1.00	ใช้ได้
43	1	1	1	1.00	ใช้ได้
44	1	1	1	1.00	ใช้ได้
45	1	1	1	1.00	ใช้ได้
46	1	1	1	1.00	ใช้ได้
47	1	1	1	1.00	ใช้ได้
48	1	1	1	1.00	ใช้ได้
49	1	1	1	1.00	ใช้ได้
50	0	1	1	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
51	1	1	1	1.00	ใช้ได้
52	1	1	1	1.00	ใช้ได้
53	1	1	1	1.00	ใช้ได้
54	1	1	1	1.00	ใช้ได้
55	1	1	1	1.00	ใช้ได้
56	1	1	1	1.00	ใช้ได้
57	1	1	1	1.00	ใช้ได้
58	1	1	1	1.00	ใช้ได้
59	1	1	1	1.00	ใช้ได้
60	1	1	1	1.00	ใช้ได้
61	1	1	1	1.00	ใช้ได้
62	1	1	1	1.00	ใช้ได้
63	1	1	1	1.00	ใช้ได้
64	1	1	1	1.00	ใช้ได้
65	1	1	1	1.00	ใช้ได้
66	1	1	1	1.00	ใช้ได้
67	1	1	1	1.00	ใช้ได้
68	1	1	1	1.00	ใช้ได้
69	1	1	1	1.00	ใช้ได้
70	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยของตอนที่ 2				0.99	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร					
71	1	1	1	1.00	ใช้ได้
72	1	1	1	1.00	ใช้ได้
73	1	1	1	1.00	ใช้ได้
74	1	1	1	1.00	ใช้ได้
75	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
76	1	1	1	1.00	ใช้ได้
77	1	1	1	1.00	ใช้ได้
78	1	1	1	1.00	ใช้ได้
79	1	1	1	1.00	ใช้ได้
80	1	1	1	1.00	ใช้ได้
81	1	1	1	1.00	ใช้ได้
82	1	1	1	1.00	ใช้ได้
83	1	1	1	1.00	ใช้ได้
84	1	1	1	1.00	ใช้ได้
85	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยของตอนที่ 3				1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร					
86	1	1	1	1.00	ใช้ได้
87	1	1	1	1.00	ใช้ได้
88	1	1	1	1.00	ใช้ได้
89	1	1	1	1.00	ใช้ได้
90	1	1	1	1.00	ใช้ได้
91	1	1	1	1.00	ใช้ได้
92	1	1	1	1.00	ใช้ได้
93	1	1	1	1.00	ใช้ได้
94	1	1	1	1.00	ใช้ได้
95	1	1	1	1.00	ใช้ได้
96	1	1	1	1.00	ใช้ได้
97	1	1	1	1.00	ใช้ได้
98	1	1	1	1.00	ใช้ได้
99	1	1	1	1.00	ใช้ได้
100	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
101	1	1	1	1.00	ใช้ได้
102	1	1	1	1.00	ใช้ได้
103	1	1	1	1.00	ใช้ได้
104	1	1	1	1.00	ใช้ได้
105	1	1	1	1.00	ใช้ได้
106	1	1	1	1.00	ใช้ได้
107	1	1	1	1.00	ใช้ได้
108	1	1	1	1.00	ใช้ได้
109	1	1	1	1.00	ใช้ได้
110	1	1	1	1.00	ใช้ได้
111	1	1	1	1.00	ใช้ได้
112	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยของตอนที่ 4				1.00	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยของเครื่องมือ เท่ากับ ดังนั้น				1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความเที่ยง (Reliability Consistency)

ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	204	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	204	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.891	76

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	204	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	204	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.851	25

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	204	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	204	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.980	64

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวบุรฉัตร ห่องโสภาก
วัน เดือน ปี เกิด	3 กันยายน 2533
สถานที่เกิด	จังหวัดพัทลุง
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีอาหาร) มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

